

Agatha Christie®

ЛЕГЕНДАРНИЙ ПУАРО

AGATHA CHRISTIE

LORD EDGWARE
DIES

A Novel

Докторові та місіс Кембел-Томпсон

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Вечір у театрі

Пам'ять у людей коротка. Велике зацікавлення та хвилювання, викликані смертю Джорджа Альфреда Сент-Вінсента Марша, четвертого барона Еджвера, уже пройшли й забулися. Нові сенсації відсунули цю подію на другий план.

Ім'я мого друга, Еркюля Пуаро, ніколи відкрито не згадувалося у справі. Наважуюся сказати, це повністю відповідало його бажанням. Він обрав не світитися. Шану віддали іншим, як він і хотів. Ба більше, на виняткову особисту думку Пуаро, ця справа була однією з його невдач. Він завжди присягається, що лише випадкова заувага незнайомця на вулиці скерувала його на правильний шлях.

Проте саме його геній відкрив істину в цій справі. Якби не Еркюль Пуаро, я сумніваюся, що винного у злочині було б знайдено.

Тому, гадаю, настав час викласти те, що я знаю про справу, чорним по білому. Мені докладно відомо усі подробиці, і також згадаю, що цим рішенням здійснив бажання дуже чарівної леді.

Я часто згадую той день у бездоганній і чепурній невеличкій вітальні Пуаро, коли, проходячись сюди-туди

тією самою смугою килима, мій маленький друг виклав нам майстерний та вражаючий підсумок справи. Я розпочну свою історію з того ж місця, що й він тоді — з лондонського театру торік у червні.

У той час увесь Лондон божеволів від Карлотти Адамс. Роком раніше вона дала кілька вистав, які пройшли з великим успіхом. Цього разу її сезон тривав три тижні, а це був передостанній вечір.

Карлотта Адамс була молодою американкою, яка володіла дивовижним талантом виконувати сольні скетчі без жодного макіяжу чи декорацій. Здавалося, вона легко розмовляла всіма мовами. Її скетч про вечір у закордонному готелі був справді чудовий. На сцені почергово проминали американські та німецькі туристи, представники англійських сімей середнього класу, дами з сумнівною репутацією, збіднілі російські аристократи та знуджені тактовні офіціанти.

Її скетчі були то сумні, то радісні, то знову сумні. Образ чехословацької жінки, що помирала в лікарні, просто підносив клубок до горла. А вже за хвилину ми заливалися сміхом, побачивши, як стоматолог, звично виконуючи свою роботу, мило спілкується зі своїми жертвами.

Програма міс Адамс закінчувалася, як вона оголосила, «кількома імітаціями».

І знову вона показала свій дивовижний хист. Здавалося, без жодного макіяжу, риси її обличчя раптом немов розчинялися, набуваючи обрисів відомого політика, знаменитої акторки чи світської левиці. Кожен із цих

персонажів виступав з короткою типовою промовою. До речі, ті промови були надзвичайно продумані. Здавалося, вони передражнювали кожну слабкість, властиву обраним суб'єктам.

Одним із її останніх утілень стала Джейн Вілкінсон, талановита молода американська акторка, популярна в Лондоні. Виступ був справді майстерний. Безглуздості, що лилися з її рота, були заряджені такою яскравою емоційною чарівністю, що, попри все, відчуваєш, ніби кожне слово сповнене якогось потужного фундаментального значення. Голос, із глибокою хрипкою ноткою, яким вона досконало володіла, п'янив. Стримані жести, кожен з яких на диво значимий, тіло, що злегка погойдувалося, навіть враження надзвичайної фізичної привабливості... Не уявляю, як Карлотті Адамс це вдавалося!

Я завжди був шанувальником прекрасної Джейн Вілкінсон. Її емоційні виступи хвилювали мене, і перед тими, хто захоплювався її красою, але не бачив у ній акторки, я завжди відстоював думку, що у неї надзвичайні акторські здібності.

Було трохи химерно чути той знайомий, ледь хрипливатий голос із фаталістичними нотками, які так часто проймали мене, і спостерігати, здавалося, пронизливий жест рукою, що повільно стискалася в кулак і розтискалася, а також різкий закид головою назад, щоб волосся відкрило обличчя, — як я збагнув, вона робила це наприкінці кожної драматичної сцени.

Джейн Вілкінсон належала до тих акторок, які покидають сцену заради шлюбу — лише для того, щоб повернутися на неї через кілька років.

Три роки тому вона вийшла заміж за багатого, але дещо дивакуватого лорда Еджвера. Подейкували, невдовзі вона покинула його. Хай там як, через півтора року після одруження вона знімалася в американських фільмах, а цього сезону з'явилася в успішній п'єсі в Лондоні.

Спостерігаючи за дотепною, але, мабуть, дещо злісною пародією Карлотти Адамс, я замислився про те, як відреагували на такі імітації обрані суб'єкти. Чи тишила їх слава, яку вони отримували через таку рекламу? Чи, може, їх дратувало те, що, зрештою, було навмисним викриттям їхніх професійних секретів. Хіба Карлотта Адамс не стала в позицію суперника, який каже: «О, це ж старий трюк! Дуже простий. Я покажу вам, як це робиться».

Я вирішив, що якби сам був суб'єктом імітації, це розлютило б мене. Звісно, я приховував би своє роздратування, але це безперечно не сподобалося б мені. Треба бути надзвичайно толерантним і мати чудове почуття гумору, щоб оцінити таке нещадне викриття.

Щойно я дійшов такого висновку, як приємний хрипкий сміх зі сцени відлунням пролунав позаду мене.

Я різко повернув голову. У кріслі одразу за мною, нахилившись вперед і привідкривши рота, сиділа жертва цієї пародії — леді Еджвер, більш відома як Джейн Вілкінсон.

Я одразу збагнув, що мої припущення виявилися цілком помилковими. Вона сиділа, нахилившись уперед, з напіввідкритими вустами, і в її очах світилися задоволення та захват.

Коли «пародія» завершилася, жінка голосно заплодувала і, сміючись, повернулася до свого компаньйона, високого й надзвичайно привабливого молодика, який нагадував грецького бога, чиє лице я розпізнав радше з екрану, ніж зі сцени. То був Браян Мартін, найпопулярніший на той момент герой кіно. Він знімався разом із Джейн Вілкінсон у кількох фільмах.

— Дивовижна, хіба ні? — промовила леді Еджвер. Її супутник розсміявся.

— Джейн, ти так захопилася!

— Але вона справді чудова! Набагато краща, ніж я уявляла!

Я не розчув відповіді її компаньйона. Карлотта Адамс розпочала свій черговий експромт.

Те, що сталося пізніше, я й досі вважаю дуже цікавим збігом обставин.

Після театру ми з Пуаро поїхали повечеряти в «Савой».

За сусіднім столиком сиділи леді Еджвер, Браян Мартін та двоє інших людей, яких я не знав. Коли я вказував на них своєму другові, ще одна пара сіла за столик позаду них. Обличчя жінки було мені знайоме, та доволі дивно, що якусь мить я не міг згадати, хто вона.

Та я раптом зрозумів, що розглядаю саму Карлотту Адамс! Чоловіка я не знав. Він був доглянутий,

з доброзичливим, але дещо пустим обличчям. Не з тих, що мені до вподоби.

Міс Адамс була одягнена надто непримітно, у чорне. Її обличчя не належало до тих, що одразу ж привертають увагу чи запам'ятовуються. То було одне з тих рухливих і чутливих облич, що насамперед ідеальні для мистецтва наслідування. Воно могло легко прийняти риси іншої людини, однак не мало власних характерних ознак.

Я поділився своїми думками з Пуаро. Він уважно слухав мене, схилиючи яйцеподібну голову вбік, водночас метаючи пронизливі погляди на два вказані столики.

— То це леді Еджвер? Так, я пам'ятаю. Бачив її на сцені. Вона — *belle femme*¹.

— Ще й акторка нівроку.

— Можливо.

— Ви, здається, не надто переконані.

— Гадаю, усе залежить від ролі, мій друже. Якщо Джейн Вілкінсон у центрі п'єси і все обертається навколо неї — так, вона виконує свою роль. Сумніваюся, що вона могла б належно зіграти якусь другорядну роль, чи навіть, як це називають, характерну роль. П'єса має бути написана про неї та для неї. Мені здається, що вона з тих жінок, які цікавляться лише собою. — Мій друг замовк, а потім додав досить несподівано: — Життя таких людей сповнене великих небезпек.

— Небезпек? — перепитав я, здивувавшись.

¹ Гарненька жінка (фр.). — Тут і далі прим. перекл.

— Бачу, я скористався словом, яке здивувало вас, *mon ami*¹. Саме так, небезпек. Бо, розумієте, такі жінки, як вона, бачать лише одне — себе. Такі жінки не помічають загроз та ризиків, що їх оточують — зіткнення мільйонів інтересів та взаємозв'язків життя. Ні, перед ними лише власний прямий шлях. Тому, рано чи пізно — катастрофа.

Мене це зацікавило. Я зізнався собі, що така точка зору не спадала мені на думку.

— А як щодо іншої? — запитав я.

— Міс Адамс?

Пильний погляд Пуаро озирнув її столик.

— І що? — всміхнувся він. — Що вам сказати про неї?

— Лише ваше враження.

— *Mon cher*², сьогодні ввечері я замість ворожки, що читає по долонях і розповідає про натуру людини?

— І вам це вдається краще, ніж багатьом ворожкам, — зауважив я.

— Ви настільки вірите мені, Гастінгсе. Я зворушений. Хіба ви не знаєте, мій друже, що кожен з нас — це величезна загадка, лабіринт суперечливих пристрастей, бажань і схильностей? *Mais oui, c'est vrai*³. Можна робити власні умовиводи, але пам'ятайте, що у дев'ятьох із десяти разів ми помиляємося.

¹ Мій друже (*фр.*).

² Мій любий (*фр.*).

³ Хоча так, це правда (*фр.*).

— Та не Еркюль Пуаро, — сказав я, всміхаючись.

— Навіть Еркюль Пуаро! О! Я чудово знаю, що ви постійно вважаєте мене марнославним, але, загалом, можу запевнити вас, що насправді я дуже скромна особа.

Я розсміявся.

— Ви — і скромні?

— Саме так. Хіба що — визнаю — трохи пишаюся своїми вусами. Ніде в Лондоні я не бачив їм рівних.

— Можете не боятися, — сухо мовив я. — Ви й не побачите. То ви не наважуйтеся висловити свої висновки щодо Карлотти Адамс?

— *Elle est artiste!*¹ — сказав просто Пуаро. — Це пояснює майже все, еге ж?

— І все-таки, ви не думаєте, що на життєвому шляху на неї чекають небезпеки?

— Вони чекають на нас усіх, мій друже, — серйозно прорік мій друг. — Лихо, може, постійно чекає, щоб кинутися на нас. Та щодо вашого питання, гадаю, успіх не омине міс Адамс. Вона прониклива, та є дещо більше. Без сумніву, ви вже помітили, що вона єврейка?

Я не помітив. Та тепер, коли він згадав про це, я побачив легкі сліди її семітського походження. Пуаро кивнув.

— А це дорога до успіху. І все-таки, на ній є один небезпечний провулок — оскільки ми досі говоримо про небезпеку, еге ж?

— Про що ви?

¹ Вона — акторка! (фр.)

— Про жагу грошей. Саме любов до грошей може змусити таку жінку звернути зі шляху розсудливості та обережності.

— Вона може змусити звернути будь-кого, — сказав я.

— Ваша правда, але хай там як, ви чи я помітимо небезпеку. Ми можемо зважити всі плюси і мінуси. А якщо ж надто перейматися грошима, то бачитимеш тільки гроші, усе інше залишиться в тіні.

Серйозність Пуаро змусила мене розсміятися.

— Есмеральда, циганська королева, у чудовій формі, — пожартував я.

— Людська психологія — це цікаво, — незворушно вів далі мій друг. — Неможливо цікавитися злочинами, не зацікавившись психологією. Фахівця цікавить не просто акт убивства, а те, що лежить *за* ним. Гастінгсе, розумієте мене?

Я запевнив, що чудово розумію його.

— Я помітив, Гастінгсе, що, коли ми працюємо над справою, ви завжди наполягаєте на фізичних діях. Ви хочете, щоб я міряв сліди, аналізував цигарковий попіл, ліг на живіт і вивчав якусь дрібничку. Ви ніяк не збагнете, що, розслабившись у м'якому кріслі й заплющивши очі, можна набагато швидше вирішити будь-яку проблему. Тоді дивишся на все очима розуму.

— Тільки не я, — зізнався я. — Коли я відкидаюся в кріслі й заплющую очі, зі мною відбувається лише одне!

— Це я теж помітив! — відповів Пуаро. — Це дивно. У такі моменти мозок мав би гарячково працювати,

а не поринати в лінивий сон. Розумова діяльність — така цікава, така збуджувальна! Зайнятість маленьких сірих клітинок — це ж інтелектуальна насолода. Їм і лише їм можна довірити вивести нас із туману до правди...

Гадаю, у мене вже виробилася звичка відволікатися, щойно мій друг-детектив згадує маленькі сірі клітинки. Я вже стільки про це чув раніше.

Цього разу мою увагу привернули четверо осіб за сусіднім столиком. Коли монолог Пуаро закінчився, я зауважив із посмішкою:

— Пуаро, ви користуєтеся успіхом. Прекрасна леді Еджвер не зводить із вас очей.

— Без сумніву, їй повідомили, хто я, — сказав він, безуспішно намагаючись здаватися скромним.

— Гадаю, це ваші видатні вуса, — промовив я. — Вона замилувалася їхньою красою.

Мій друг непомітно погладив їх.

— Це правда, вони унікальні, — визнав він. — Мій друже, та «зубна щітка», як ви називаєте свої вуса — це щось жахливе, просто злочин, навмисне знуцання над даром природи. Не носіть такі, благаю!

— Боже мій! — вигукнув я, проігнорувавши прохання Пуаро. — Леді підводиться. Гадаю, вона йде поговорити з нами. Браян Мартін заперечує, та вона не слухає його.

— Мсьє Еркюль Пуаро? — пролунав ніжний хрипкий голос.

— До ваших послуг.

— Мсьє Пуаро, я хотіла б поговорити з вами. Мені конче потрібно з вами поговорити.

— Звичайно, мадам. Сядете?

— Ні, ні, не тут. Я хочу поговорити віч-на-віч. Піднімося нагору, в мій номер.

До жінки підійшов Браян Мартін і заговорив із неохвальним смішком:

— Джейн, почекай трохи. Ми ще не закінчили вечеряти. Як і мсьє Пуаро.

Але цю жінку було непросто відволікти від її намірів.

— І що, Браяне, в чому проблема? Вечерю принесуть у номер. Домовся з ними про це, добре? І, Браяне...

Вона пішла за ним і, здавалося, переконувала його в чомусь. Наскільки я зрозумів, чоловік опирався, хитаючи головою і суплячись. Однак вона взялася доводити щось іще наполегливіше, і, зрештою, знизавши плечима, він поступився.

Раз чи двічі під час їхньої розмови жінка зиркала на столик, за яким сиділа Карлотта Адамс, і я гадав собі, чи їхня розмова якось стосується американки.

Наполігши на своєму, Джейн Вілкінсон повернулася до нас, сяючи.

— Ходімо просто зараз, — сказала вона, сліпучою усмішкою запросивши й мене.

Те, що ми можемо не погодитися на її пропозицію, навіть не спадало їй на думку. Вона змусила нас піти за нею, і не подумавши вибачитися.

— Як мені пощастило познайомитися сьогодні з вами, мсьє Пуаро, — говорила вона дорогою до ліфта. — Дивовижно, як усе просто складається для мене. Я саме сиділа і думала, що ж мені робити, а тут ви за сусіднім столиком, і я сказала собі: «Мсьє Пуаро порадить, як вчинити».

Жінка перервалася, щоб сказати ліфтеру: «Третій поверх».

— Якщо я можу вам чимось допомогти... — почав було Пуаро.

— Звісно, що можете. Чула, ви найдивовижніша людина на світі. Хтось повинен вирвати мене з тієї скрути, у якій я перебуваю, і впевнена, що саме ви — та людина.

Ми вийшли на третьому поверсі, Джейн Вілкінсон провела нас коридором. Зупинившись на мить біля дверей, ми увійшли в один із найрозкішніших номерів готелю «Савой».

Кинувши білу хутряну накидку на одне з крісел, а інкрустовану коштовними камінцями сумочку — на стіл, акторка опустиласть у вільне крісло і вигукнула:

— Мсьє Пуаро, мені потрібно якимось позбутися свого чоловіка!

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Вечеря

Моєму бельгійському другові знадобився певний час, щоб оговтатися.

— Але, мадам, — промовив він, блиснувши очима, — позбуватися чоловіків — не моя спеціалізація!

— О, звісно, я це знаю.

— Вам потрібен юрист.

— А тут ви помиляєтесь. Я вже сита по горло тими юристами. Я мала справу і з чесними юристами, і з шахраями, та жоден із них мені не допоміг. Юристи просто знають закон, і вони, здається, позбавлені хоча б якогось здорового глузду.

— А я ні, по-вашому?

Акторка розсміялася.

— Подейкують, мсьє Пуаро, у вас чуття, як у ката.

— *Comment?*¹ Як у ката? Не розумію.

— Що ж, ви саме той, хто мені потрібен.

— Мадам, маю я чи не маю трохи клепки, — насправді, маю, не прикидатимусь. Але ваша дрібна справа — не мій жанр.

— Не розумію, чому ні. Це ж проблема.

— О, це точно!

— І складна, — продовжувала Джейн Вілкінсон. — Я сказала б, ви не з тих, хто боїться труднощів.

— Дозвольте привітати вас із правильним здогадом, мадам. Але ж знову, я не проводжу розслідувань для розлучень. Воно не зовсім приємне... *ce métier là*².

¹ Як? (*фр.*)

² Це ремесло (*фр.*).

— Дорогий мій, я не прошу вас шпигувати. Це нічого не дасть. Але я мушу позбутися того чоловіка, і я впевнена, що ви могли б розповісти мені, як це можна зробити.

Пуаро трохи помовчав, а тоді відповів. У його голосі з'явилися нові нотки:

— По-перше, скажіть мені, мадам, чому ви так сильно хочете «позбутися» лорда Еджвера?

Акторка не завагалася з відповіддю, що була швидка і продумана:

— Чому ж, я скажу. Я хочу одружитися знову. Яка ще причина може бути?

Її величезні блакитні очі випромінювали щирість.

— Хіба не легше розлучитися?

— Ви не знаєте мого чоловіка, мсьє Пуаро. Він... Він... — Співрозмовниця здригнулася. — Я не знаю, як пояснити. Він дивакуватий, не такий, як інші.

Вона помовчала, а тоді продовжила:

— Йому не слід було одружуватися... ні з ким. Я знаю, що кажу. Я не можу це описати, та він — дивний. Перша дружина, знаєте, утекла від нього. Покинула тримісячну дитину. Він відмовився давати їй розлучення, і нещасна жінка померла десь за кордоном. Тоді він одружився зі мною. Що ж, я не витримала, злякалася. Я покинула його і поїхала у Штати. У мене немає приводів для розлучення, але навіть якби вони були, він би навіть не помітив їх. Він — якийсь фанатик.

— Мадам, у деяких штатах Америки ви змогли б розлучитися.

— Це не для мене, бо я збираюся жити в Англії.

— Ви хочете жити в Англії?

— Так.

— Хто ж той чоловік, з яким ви прагнете одружитися?

— У цьому й річ. Герцог Мертонський.

Я аж ахнув від несподіванки. Герцог Мертонський досі розбивав надії багатьох матерів, що мали дочок на виданні. Молодик із чернечою вдачею, пристрасний англокатолик, а ще подекували, що він повністю в руках своєї матері, грізної вдови-герцогині. Молодий герцог вів аскетичне життя, збирав китайський фарфор і, як казали, мав естетичний смак. Говорили, що він не цікавиться жінками.

— Я просто божеволію від нього, — сентиментально мовила Джейн. — Він не схожий на інших, а Мертонський замок такий чудовий. Усе це — найромантичніше, що відбувалося зі мною. Він надзвичайно вродливий, як замріяний чернець.

На мить вона затихла.

— Вийшовши заміж, я покину сцену. Вона вже набридла мені.

— А тим часом, — сухо нагадав Пуаро, — лорд Еджвер стоїть на шляху цих романтичних мрій.

— Так! І це просто виснажує мене, — вона замислено оперлася на спинку крісла. — Звісно, якби ми були в Чикаго, його б легко прибрали, але тут у вас до гангстерів не звертаються.

— Тут, — посміхнувся мій друг, — вважають, що кожен має право на життя.

— Ну, я б не сказала. Гадаю, вам було б краще без деяких політиків, а те, що я знаю про Еджвера, дає мені право думати, що він теж буде невеликою втратою, радше навпаки.

У двері постукали, увійшов офіціант із вечерею. Джейн Вілкінсон продовжувала обговорювати свою проблему, не звертаючи уваги на його присутність.

— Мсьє Пуаро, я не хочу, щоб ви вбивали його.

— Дякую, мадам.

— Я подумала, що ви можете якось розумно поговорити з ним. Переконайте його прийняти розлучення. Я впевнена, ви зможете.

— Мадам, гадаю, ви переоцінюєте мене.

— О, мсьє Пуаро, але ж ви можете *щось* вигадати. — Жінка нахилилася вперед. Її блакитні очі знову широко розплющилися. — Вам же хотілося б, щоб я була щасливою, чи не так?

Її голос був ніжним, приглушеним і надзвичайно спокусливим.

— Я хотів би, щоб усі були щасливі, — обачно промовив детектив.

— Звісно, та я говорила не про всіх. Я думала лише про себе.

— Я сказав би, мадам, ви завжди так робите.

Він посміхнувся.

— Вважаєте мене егоїсткою?

— О, мадам, я такого не говорив.

— Визнаю, так і є. Але, бачте, я просто ненавиджу бути нещасливою. Це навіть впливає на мою акторську гру. І я буду такою нещасною, допоки він не погодиться на розлучення... або помре. Загалом, — задумливо продовжувала Джейн, — було б набагато краще, якби він помер. Тоді я почувалася б цілковито вільною від нього.

Вона глянула на Пуаро, шукаючи співчуття.

— Ви ж *допоможете* мені, мсьє Пуаро, еге ж? — Жінка підвелася, підбрала білу накидку й стояла, благально дивлячись на маленького бельгійця. Я почув гул голосів у коридорі. Двері були привідчинені. — Якщо ви цього не зробите... — продовжувала вона.

— Якщо я цього не зроблю, мадам?

Та розсміялася.

— Тоді я викличу таксі, поїду до нього й сама приберу його.

Сміючись, вона зникла в сусідній кімнаті саме тієї миті, коли в номер увійшов Браян Мартін з американкою, Карлоттою Адамс, та її супутником, а також ті двоє, що вечеряли з ним та Джейн Вілкінсон. Їх відрекомендували як містера та місіс Відберн.

— Мої вітання, — промовив Браян. — А де Джейн? Хочу повідомити їй, що я виконав доручення.

Джейн з'явилася на порозі спальні з помадою в руці.

— Ти привів її? Як чудово! Міс Адамс, я така захоплена вашим виступом! Я відчула, що просто мушу познайомитися з вами. Проходьте, поговоріть зі мною, поки

я трохи підправлю обличчя. У мене надзвичайно жахливий вигляд.

Карлотта Адамс прийняла запрошення, а Браян Мартін сів у крісло.

— Ну, мсьє Пуаро, — почав він, — і ви потрапили в пастку. І що, наша Джейн переконала вас захищати її інтереси? Рано чи пізно, ви здастесь. Слово «ні» їй незрозуміле.

— Мабуть, раніше вона не чула його.

— Джейн — дуже цікава особистість, — сказав Браян. Він відкинувся у кріслі та ліниво видихнув цигарковий дим до стелі. — Для неї немає табу чи якоїсь моралі. Не скажу, що вона саме аморальна, ні. Вона радше не знає, що таке мораль. У житті для Джейн існує лише одне — те, що хоче вона.

Він розсміявся.

— Гадаю, вона б доволі безжурно скоїла вбивство, але її б ранило до болю, якби її зловили й захотіли повісити за це. Проблема в тому, що її справді зловлять. У неї немає голови на плечах. Джейн уявляє вбивство так: під'їхати в таксі, зайти, назвавши своє ім'я, і застрелити когось.

— Цікаво, навіщо ви це розповідаєте? — пробурмотів Пуаро.

— Даруйте?

— Ви добре знаєте її, мсьє?

— Я сказав би, що знав...

Браян Мартін знову засміявся, і мене вразило, що його сміх виявився незвично болючим.

— Погоджуетесь? — він звернувся до інших.

— О, Джейн егоїстична, — мовила місіс Відберн. — Хоча, акторка має бути такою. Тобто якщо хоче показати свою індивідуальність.

Мій друг не говорив. Він розглядав обличчя Браяна, вивчаючи його з цікавим, допитливим виразом, який я не міг зрозуміти.

Цієї миті з сусідньої кімнати впливля Джейн, а за нею Карлотта Адамс. Я припустив, що Джейн «підправила обличчя», хай що там означала ця фраза, і була задоволена. Та, як на мене, лице було таким же, як раніше, адже його просто неможливо було зробити красивішим.

Вечеря, яка відбулася опісля, пройшла весело, хоча іноді у мене виникало відчуття чогось прихованого, яке я не міг пояснити.

Джейн Вілкінсон не була з цим пов'язана, як я гадав. Вона, без сумніву, була молодою жінкою, що діяла напролом. Вона хотіла поговорити з Пуаро, тож негайно перейшла до справи і добилася свого, не відкладаючи. Тепер вона була у надзвичайно гарному настрої. Її бажання запросити Карлотту Адамс на вечерю було простою примхою. Її дуже потішила, як тільки може втішити дитину, талановита пародія на себе.

Ні, це відчуття чогось прихованого не стосувалося Джейн Вілкінсон. А кого ж?

Я почав вивчати гостей по черзі. Браян Мартін? Він, звичайно, не поведився природно. Та це, сказав я собі, мабуть, пов'язано з тим, що він кінозірка. Надмірна

впевненість зарозумілого чоловіка, що звик грати роль і не міг цього позбутися.

Хай там як, Карлотта Адамс поводитися доволі природно. То була скромна дівчина з приємним тихим голо-сом. Тепер, скориставшись можливістю бути в безпосередній близькості від неї, я взявся уважніше вивчати її. Безперечно, в ній був певний шарм, але радше зі знаком «мінус». Він виражався у відсутності якоїсь риси, що виділялася, звертала на себе увагу. Карлотта була втіленням м'якої злагодженості. Навіть її зовнішність була непримітною. М'яке темне волосся, очі блідо-блакитні, майже безбарвні, бліде обличчя та рухливий і чутливий рот. Таке обличчя вам сподобається, але навряд чи ви впізнали б його, зустрівши дівчину в іншому одязі.

Її, здавалося, задовольняли люб'язність та схвальні приповідки Джейн. Як і будь-яку дівчину, подумав я, і тоді, саме тієї миті сталося дещо, що змусило мене переглянути свої поспішні висновки.

Карлотта Адамс поглянула на Джейн Вілкінсон, яка сиділа по той бік столу і саме повернулася до Пуаро, щоб сказати йому щось. Карлотта зацікавлено вивчала акторку, здавалося, вона цілеспрямовано оцінювала її, і водночас мене вразила достеменно ворожість у цих блідо-блакитних очах.

Можливо, це моя уява. А може, справжнісінька професійна заздрість. Джейн була успішною акторкою, що добилася визнання, тоді як Карлотта лише починала підніматися щаблями.

Я подивився на інших трьох присутніх. Містер і місіс Відберн? Як щодо них? Чоловік був високий, зовсім худий, а жінка — повновида білява щебетуха. Вони виявилися заможними людьми з тягою до всього, що стосувалося сцени. Власне, вони не бажали обговорювати жодну іншу тему. На їхній превеликий жаль, через мою нещодавню відсутність в Англії вони визнали мене не надто поінформованим співрозмовником, і зрештою місіс Відберн повернулася до мене своїми широкими плечима й більше не згадувала про моє існування.

Останнім гостем був смаглявий молодик із життєрадісним обличчям, який супроводжував Карлотту Адамс. Із самого початку у мене закралася підозри, що він не настільки тверезий, як мав би бути. Коли він випив ще трохи шампанського, це стало очевидно.

Здавалося, він страждав від глибокого почуття провини. Першу половину вечері він провів у похмурій тиші. Та потім вилив свою душу переді мною, напевно, під враженням, що я один з його найдавніших друзів.

— Що я хочу сказати... — говорив він. — Це не так. Ні, друже, усе не...

Я навмисно оминаю певну невиразність його слів.

— Я хочу сказати... — продовжував він. — Я питаю тебе? Тобто, візьмімо дівчину, що, скажімо, усюди пхає свого носа. Тиняється тут і все псує. Не те, щоб я сказав їй те, чого не слід було. Вона не з таких. Сам знаєш, батьки-пуритани, «Мейфлавер», усе таке. Та чорт з ним, дівчина порядна. Тобто... А про що я говорив?

— Що то було важко, — промовив я заспокійливо.

— Так, чорт його забирай, так! І, от чорт, довелося позичити гроші на цю гулянку в мого кравця. Дуже люб'язний хлопака. Я винний йому гроші роками. Такий своєрідний зв'язок між нами. Дружні стосунки — головне, еге ж, друзяко? Як от у нас із тобою. Як у нас. До речі, а хто ти такий?

— Мене звати Гастінгс.

— Не може бути! Я б заприсягся, що тебе звати Спенсер Джонс. Старий добрий Спенсер Джонс. Знаю його ще з Ітона та Гарроу¹. Позичив у нього п'ять фунтів. Що сказати, як же схоже одне обличчя на інше. От були б ми китайцями, узагалі не розпізнавали б одне одного.

Чоловік сумно похитав головою, а тоді раптом звеселів і випив ще трохи шампанського.

— Мисли позитивно, друзяко! — звернувся він до мене. — Я завжди кажу, мисли позитивно. Прийде день — мені, напевно, стукне років сімдесят п'ять — коли я стану багатим. От помре дядько, то й заплачу кравцеві.

Він сидів і щасливо всміхався цій думці.

Не знаю чому, але в мене склалося позитивне враження про цього молодика. У нього було кругле обличчя і до абсурду малі вусики, через що здавалося, наче то точка посеред пустелі.

Я помітив, що Карлотта Адамс наглядає за ним. Укоотре глянувши на нього, вона підвелася, щоб піти.

¹ Приватні навчальні заклади для хлопчиків.

— Так мило, що ви прийшли до нас! — сказала Джейн. — Обожаю робити все спонтанно. А ви?

— О ні, — мовила міс Адамс. — Я завжди старанно все планую, перш ніж діяти. Це береже... нерви.

У її тоні було щось не зовсім приємне.

— Що ж, у будь-якому разі результати говорять за вас, — засміялася Джейн Вілкінсон. — Не знаю, чи отримувала я колись стільки задоволення, як на сьогоднішньому вечірньому шоу.

Напруження зникло з обличчя Карлотти.

— Дуже люб'язно з вашого боку, — тепло сказала вона. — Я дуже ціную ваші слова. Мені потрібне заохочення. Як і всім.

— Карлотто, — пробелькотів молодик із чорними вусиками, — подякуй тітці Джейн за вечерю, потисніть одна одній руки і ходімо.

Те, як прямо він пішов до дверей, було дивом зосередженості. Карлотта швидко рушила за ним.

— Ну, — озвалася Джейн, — що це зайшло сюди і назвало мене тіткою Джейн? Я й не помітила його раніше.

— Любонько, — сказала місіс Відберн, — тобі й не потрібно звертати на нього уваги! Найобдарованіший студент драматичного гуртка Оксфордського університету. А тепер і не віриться, чи не так? Шкода, що такий великонадійний талант зійшов нанівець. Але і нам з Чарльзом час іти!

І, як належить, подружжя Відбернів покинуло номер. Браян Мартін приєднався до них.

— Ну, мсьє Пуаро?

Мій друг посміхнувся акторці.

— *Eh bien*¹, леді Еджвер?

— Не називайте мене так, заради Бога! Я хочу забути це прізвище! Ви — найбезсердечніший чоловічок у Європі!

— Ні, ні, я не безсердечний.

Я подумав, що Пуаро, напевно, випив шампанського на келих більше, ніж потрібно.

— То ви зустрінетеся з моїм чоловіком? Змусите його зробити те, що я хочу?

— Я зустрінуся з ним, — завбачно пообіцяв мій друг.

— І якщо він відмовиться — а він такий — тоді ви придумаете якийсь розумний план. Кажуть, мсьє Пуаро, ви найрозумніший чоловік в Англії.

— Мадам, коли я безсердечний, то на всю Європу, а щодо розуму ви згадали лише Англію.

— Якщо ви все влаштуєте, я згадаю про всесвіт!

Пуаро підняв руку, стримуючи її.

— Мадам, я нічого не обіцяю. Це зацікавило мене з психологічної точки зору, і я спробую домовитися про зустріч із вашим чоловіком.

— Психологізуйте його, скільки завгодно. Може, це піде йому на користь. Але ви повинні впоратися із завданням, заради мене. Мені потрібне це кохання, мсьє Пуаро.

¹ Ну (*фр.*).

І мрійливо додала:

— Лишень подумайте, яка це буде сенсація!

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Чоловік із золотим зубом

Через кілька днів, за сніданком, Пуаро кинув мені листа, якого щойно відкрив.

— Ну, *тон аті*, — сказав він. — Що думаєте про це?

Записка була від лорда Еджвера, у ній холодною офіційною мовою повідомлялося про зустріч об одинадцятій годині наступного дня.

Маю зізнатися, мене це дуже здивувало. На вечері я був сприйняв слова Пуаро, як несерйозні, — у такому розслабленому оточенні — і я й не уявляв, що він насправді зробив певні кроки, щоб виконати свою обіцянку.

Мій друг, який був надзвичайно спостережливий, прочитав мої думки, і його очі засяяли.

— Так, *тон аті*, то було не тільки шампанське.

— Я не мав цього на увазі.

— Мали, мали... Про себе ви подумали, що бідний старий, піддавшись владі алкоголю, обіцяє те, чого не виконає, тобто не збирається виконувати. Але, мій друже, обіцянки Еркюля Пуаро — священні.

І він величаво підвівся після своїх останніх слів.

— Звісно, звісно. Я знаю, — квапливо сказав я. — Але я подумав, що ваше рішення трохи — так би мовити — піддалося впливу.

— Я не маю звички дозволяти, щоб на мої рішення «впливали», як ви сказали, Гастінгсе. Найкраще і найсухіше шампанське, навіть найспокусливіша красуня із золотистим волоссям — ніщо не вплине на Еркюля Пуаро. Ні, *mon ami*, я просто зацікавився, от і все.

— Любовним романом Джейн Вілкінсон?

— Не зовсім. Любовний роман, як ви його назвали — щось занадто банальне. Це — лише черговий крок до успішної кар'єри дуже вродливої жінки. Якби герцог Мертонський не мав ні титулу, ні багатства, його романтична схожість на замріяного ченця більше б не цікавила леді. Ні, Гастінгсе, мене інтригує психологічний аспект справи. Взаємозв'язок персонажів. Я радий, що маю можливість вивчити лорда Еджвера зблизька.

— То ви не очікуєте, що виконаєте свою місію?

— *Pourquoi pas?*¹ У кожного своє слабке місце. Не думайте, Гастінгсе, що оскільки я вивчаю справу з психологічної точки зору, я не докладу усіх зусиль, щоб виконати завдання, довірене мені. Я завжди люблю поправлятися у своїй винахідливості.

Я боявся, що розмова перейде до маленьких сірих клітинок, але, дякувати Богу, обійшлося.

¹ Чому б ні? (фр.)

— Тож ми їдемо на Ріджент-гейт завтра об одинадцятій годині, еге ж?

— Ми? — Пуаро здивовано підняв брови.

— Але, Пуаро! — вигукнув я. — Ви ж не покинете мене. Я завжди складаю вам компанію.

— Якби це був злочин: таємничий випадок отруєння, вбивство — ті речі, що тішать вашу душу... Але простий випадок соціальної адаптації?

— Більше жодного слова, — рішуче сказав я. — Я їду.

Бельгієць тихо розсміявся, і в той момент нас повідомили про приїзд відвідувача.

На наше велике здивування, ним виявився Браян Мартін.

При денному світлі актор здавався старшим. Він досі був красенем, але то була в'януча краса. Мені спало на думку, що він, імовірно, вживає наркотики. У ньому відчувалася якась нервова напруженість, що вказувала на цю можливість.

— Доброго ранку, мсьє Пуаро, — бадьоро сказав він. — Тішить, що ви з капітаном Гастінгсом ще снідаєте о такій порі. До речі, ви, певно, зараз досить зайняті?

Пуаро привітно всміхнувся:

— Ні, — мовив він. — Наразі у мене практично немає важливих справ.

— Та ну, — засміявся Браян. — Вас не викликали в Скотленд-Ярд? Жодних делікатних справ, які ви розслідуєте для королівської сім'ї? Не можу повірити.

— Ви поєднуєте фантазію і реальність, мій друже, — сказав Пуаро, усміхаючись. — Можу вас запевнити, що на цю мить я цілком без роботи, хоча допомоги по безробіттю ще не потребую. *Dieu merci*¹.

— Що ж, мені пощастило, — промовив відвідувач, знову сміючись. — Можливо, ви зробите дещо для мене.

Пуаро задумливо подивився на молодика.

— У вас є справа для мене, так? — запитав детектив через хвилину чи дві.

— Ну... як сказати? І є, і нема.

Цього разу він засміявся досить нервово. Досі задумливо розглядаючи його, Пуаро вказав чоловікові на стілець. Він сів навпроти нас, бо я влаштувався біля друга.

— А тепер, — мовив Пуаро. — Розкажіть все, що знаєте.

Браян Мартін ніяк не наважувався почати розповідь.

— Проблема в тому, що я не можу розповісти стільки, скільки б хотів. — Він вагався. — Це складно. Бачте, уся історія почалася в Америці.

— В Америці? Так?

— Мою увагу привернула проста okazія. Так от, я їхав потягом, коли помітив одного типа — потворного коротуна, гладко поголеного, в окулярах та із золотим зубом.

— А! Золотий зуб!

— Саме так. У цьому головна проблема.

Детектив закивав головою.

¹ Слава Богу (*фр.*).

— Я починаю розуміти. Продовжуйте!

— Так от, як і казав, я просто звернув на того чоловіка увагу. До речі, я тоді їхав до Нью-Йорка. Через півроку я був у Лос-Анджелесі і знову побачив того типа. Не знаю, як це можливо, але це сталося. Поки що нічого такого.

— Продовжуйте.

— Через місяць я випадково поїхав у Сіетл. І кого я невдовзі бачу? Старого знайомого. *Тільки цього разу він відпустив бороду.*

— Трохи цікавіше.

— А хіба ні? Звичайно, тоді мені й на думку не спало, що це якось пов'язано зі мною. Та коли я знову побачив його в Лос-Анджелесі без бороди, в Чикаго з вусами та іншими бровами, а потім у якомусь гірському селі, перевдягненого в бурлаку, я почав запитувати себе.

— Само собою.

— Зрештою, хоча це здається дивним, та сумнівів у мене не було. За мною, як ви здогадалися, стежили.

— Дивовижно!

— А що, ні? Пізніше я переконався в цьому. Хай куди я їхав, десь неподалік у різних маскуваннях був мій «хвіст». На щастя, завдяки золотому зубові, я завжди помічав його.

— О, із золотим зубом вам просто пощастило.

— Саме так.

— Вибачте, мсьє Мартіне, але ви ніколи не говорили з ним? Не запитували його про причини постійного стеження?

— Ні, — завагався актор. — Раз чи двічі я думав про це, але відмовився від цієї ідеї. Мені здалося, що це зробить його обережнішим і я нічого не дізнаюся. Можливо, якби вони довідалися, що я помітив його, до мене приставили б когось іншого, кого я не впізнав би.

— *En effet*¹, когось без такого корисного золотого зуба.

— Точно. Я можу помилятися, але так мені здається.

— Мсьє Мартіне, ви сказали «вони». Кого ви мали на увазі?

— Я просто образно висловився, для зручності. Припускаю, не знаю чому, що за цим стоять якісь туманні «вони».

— Маєте конкретну причину, щоб так вважати?

— Ні.

— Тобто, ви не маєте уявлення, хто може переслідувати вас і з якою метою?

— Ані найменшого уявлення. Хіба що...

— *Continuez*², — підбадьорив його Пуаро.

— У мене є ідея, — повільно вимовив Браян Мартін. — Пам'ятайте, це лише припущення.

— Мсьє, іноді припущення бувають дуже успішні.

— Це стосується певного випадку, що стався в Лондоні приблизно два роки тому. То був незначний випадок, але я не можу ні пояснити, ні забути його. Я часто думав

¹ Справді (фр.).

² Продовжуйте (фр.).

про нього, намагаючись якось розібратися... І оскільки на той час я не знайшов жодного пояснення, то схилиюся до думки, чи не замішана тут певним чином справа зі стеженням, але, життям присягаюся, я не бачу причин, чому чи як.

— Може, я побачу.

— Так, але розумієте... — До молодика повернулася розгубленість. — Мені незручно розповідати вам про це... зараз. Через день чи два, сподіваюся, я зможу.

Та вимушений продовжувати під запитальним поглядом детектива, він відчайдушно повів далі:

— Розумієте, це стосується дівчини.

— *Ah! parfaitement!*¹ Англійки?

— Так. Принаймні... А як це ви?

— Дуже просто. Ви не можете мені сказати, але сподіваєтесь, що зробите це через один-два дні. Це означає, що ви хочете отримати дозвіл молодої леді. Отож, вона в Англії. Також, вона мала б бути в Англії, поки за вами стежили — інакше ви б розшукали її ще там. Так от, оскільки вона не виїжджала з країни впродовж останніх 18 місяців, вона, мабуть, хоча й не точно, англійка. Це ж логічно, еге ж?

— Цілком. А тепер скажіть мені, мсьє Пуаро, якщо я отримаю її згоду, візьметесь за мою справу?

Запала тиша. Здавалося, Пуаро обдумував цю справу. Нарешті він запитав:

¹ О, прекрасно! (*фр.*)

— Чому ви прийшли до мене, перш ніж прийти до неї?

— Я думав... — відвідувач вагався. — Я хотів переконати її... прояснити дещо... Тобто, щоб це прояснили ви. До чого я хилю: якщо ви розслідуватимете справу, ніщо не вийде назовні, чи не так?

— Це залежить, — спокійно сказав мій друг.

— Що ви маєте на увазі?

— Якщо постане питання про злочин...

— О! Тут жодного злочину.

— Ви не знаєте напевне. Це можливо.

— Але ви зробите все для неї... Для нас?

— Так, звичайно.

Пуаро на мить замовк, а потім запитав:

— Скажіть мені, той чоловік, який стежив за вами, якого він віку?

— О, зовсім молодий, близько тридцяти.

— О! — вигукнув детектив. — Це справді дивовижно. Так, усе стає набагато цікавішим.

Я витріщився на нього. Як і Браян Мартін. Ця заувага мого друга, я впевнений, була незбагненна для обох нас. Браян зиркнув на мене, запитально піднявши брови. Я похитав головою.

— Так, — пробурмотів Пуаро. — Історія стає надто цікавою.

— Можливо, він був старшим, — нерішуче мовив відвідувач, — але я так не думаю.

— Ні, ні, переконаний, ваше спостереження доволі точне, мсьє Мартіне. Дуже цікаво. Надзвичайно цікаво.

Вражений цими таємничими словами, Браян Мартін, здавалося, не знав, що говорити далі. Він спробував перевести розмову на інше.

— Та вечеря вийшла цікавою, — сказав він. — Джейн Вілкінсон — найзарозуміліша жінка на цьому світі.

— У неї односторонній підхід, — з усмішкою мовив Пуаро. — Вона діє напролом.

— І виходить сухою з води, — додав Мартін. — Не знаю, як люди це терплять!

— Прекрасній жінці багато чого готові пробачити, мій друже, — зауважив мій друг, підморгнувши. — От був би у неї товстий кирпатий ніс, земляниста шкіра та масне волосся. Тоді... вона не виходила б сухою з води, як ви сказали.

— Гадаю, ваша правда, — здався Браян. — Але іноді я просто скаженію від цього. Хай там як, я відданий Джейн, хоча у дечому, майте на увазі, я вважаю, вона не при здоровому глузді.

— Навпаки, я сказав би, вона була собі на умі.

— Я не про те. Вона чудово дбає про свої інтереси й має виняткове почуття бізнесу. Ні, я про моральність.

— Ах, моральність!

— Джейн Вілкінсон, як кажуть, не розуміє моральних норм. Для неї не існує «добре» та «погано».

— Так, пам'ятаю, ви казали щось подібне того вечора.

— Ми щойно говорили про злочин...

— Так, друже?

— Що ж, я не здивувався б, якби Джейн скоїла злочин.

— А ви, мабуть, добре знаєте її, — задумливо пробурмотів Пуаро. — Ви часто грали разом з нею, чи не так?

— Так, гадаю, я знаю її, як свої п'ять пальців. Тому й можу уявити, як вона з легкістю вбиває когось.

— Ага! Вона запальна, так?

— Ні, ні, навпаки. Спокійна, як удав. Якщо хтось стане їй на шляху, вона просто усуне їх, не замислюючись. І її не звинуватиш, я про моральність. Вона просто вважає, що всяк, хто перешкоджає Джейн Вілкінсон, має зникнути.

У його останніх словах відчувалася якась гіркота, якої доти не було. Я почав гадати, який спогад викликав це.

— Думаєте, вона скоїла б... убивство?

Детектив уважно спостерігав за співрозмовником. Браян глибоко зітхнув.

— Присягаюся. Мабуть, незабаром ви згадаєте мої слова... Я *знаю* її, розумієте. Вона вб'є так само легко, як вип'є чашку чаю вранці. *Кажу вам, мсьє Пуаро.*

Він підвівся.

— Так, — тихо сказав Пуаро. — Я розумію, про що ви.

— Я її знаю, — повторив Браян Мартін. — Я бачу її наскрізь.

Якусь мить він стояв, насупившись, а потім зміненим тоном промовив:

— Щодо цієї справи, мсьє Пуаро, я повідомлю вас за кілька днів. Ви ж візьметесь, так?

Мій друг мовчки дивився на нього якийсь час, а тоді відповів:

— Так, — нарешті сказав він. — Я візьмуся. Мене це зацікавило.

Він якось дивно вимовив останні слова. Я пішов про- вести Браяна Мартіна. У дверях той запитав мене:

— Ви зрозуміли, що він мав на увазі, коли запитав про вік переслідувача? Тобто чому це цікаво, якщо «хвосту» приблизно тридцять? Я взагалі нічого не зрозумів.

— Я теж, — зізнався я.

— Якесь безглуздя. Може, він просто грався зі мною?

— Ні, — заперечив я. — Пуаро — не такий. Відпо- відно, цей пункт щось важить.

— Та щоб мене, якщо я щось розумію. Радий, що і ви теж не втямили. Не люблю почуватися повним ідіотом.

Він пішов. Я повернувся до свого друга.

— Пуаро, — запитав я, — що там із віком переслі- дувача?

— Ви не здогадуєтеся? Бідний Гастінгс! — Він засмі- явся і похитав головою. — Що ви взагалі думаєте про нашу розмову?

— Даних небагато, щоб узятися за це... Важко суди- ти. Якби ми знали більше...

— Навіть із тим, що нам відомо, хіба це не наштов- хує вас на певні думки, *mon ami*?

Телефонний дзвінок урятував мене від сорому визнати, що у мене не з'явилося жодних гіпотез. Я підняв слухавку.

Голос був жіночий — чіткий, дзвінкий, діловий:

— Секретарка лорда Еджвера. Лорд шкодує, але мусить відмінити завтрашню зустріч із мсьє Пуаро. Він

повинен терміново вирушити в Париж. Він міг би приділити мсьє Пуаро кілька хвилин сьогодні о 12:15, якщо це вам зручно.

Я порадився з Пуаро.

— Звичайно, друже, поїдемо сьогодні.

Я передав його слова в слухавку.

— Дуже добре, — відповів чіткий діловий голос. —

О чверть на першу, сьогодні.

Секретарка поклала слухавку.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Зустріч

Ми з Пуаро приїхали в будинок лорда Еджвера на Ріджент-гейт у стані приємного очікування. Хоча я й не поділяв схильності свого бельгійського друга до «психології», але кілька фраз, якими леді Еджвер описала свого чоловіка, розбудили мою цікавість. Я нетерпляче чекав на це знайомство, щоб скласти власну думку.

Будинок вражав — надійний, красивий, хоча трохи похмурий. На вікнах — ні квітів, ні схожих дурничок.

Нам одразу відчинили, але це зробив не сивий дворецький у літах, що відповідало б зовнішньому виглядові будинку. Навпаки, двері відчинив один із найкрасивіших чоловіків, яких я тільки бачив. Високий, білявий, він легко міг би позувати скульптору для образу Гермеса чи Аполлона. Та попри привабливу зовнішність було

щось ледь жіночне у м'якості його голосу, що мені не сподобалося. Також, що дивно, він нагадав мені про когось, кого я бачив недавно, але не згадав би навіть ціною свого життя.

Ми попросили про аудієнцію в лорда Еджвера.

— Сюди, будь ласка.

Дворецький повів нас через хол, повз сходи, і зупинився перед дверима у дальньому куті. Відчинивши їх, він відрекомендував нас тим самим м'яким голосом, якому я вже інстинктивно не довіряв.

Кімната, у яку нас привели, нагадувала бібліотеку. Стіни були заставлені полицями з книжками. Меблі темні, але вишукані, а от стільці — надто офіційні та незручні.

Лорд Еджвер, який підвівся, щоб привітати нас, виявився високим чоловіком років п'ятдесяти. Його темне волосся посікла сивина, а на тонкому обличчі виділявся глузливий рот. Він справляв враження дратівливої та озлобленої людини, в очах світилася дивна таємниця. Я подумав, що в тих очах було щось виразно незвичне.

Його манери були строгі, формальні.

— Мсьє Еркюль Пуаро? Капітан Гастінгс? Будь ласка, сідайте.

Ми сіли. У кімнаті було прохолодно. Через єдине вікно протікало дуже мало світла, і півтемрява сприяла прохолоді.

Лорд Еджвер підняв лист, на якому я помітив почерк свого друга.

— Звичайно, ваше ім'я, мсьє Пуаро, мені знайоме. А кому ні? — Детектив ледь уклонився компліменту. — Та я не розумію ваше місце у цій справі. Ви пишете, що хочете зустрітися зі мною від імені, — він на мить за- тихнув, — моєї дружини.

Чоловік вимовив два останні слова особливо, так, ніби для цього потрібно докласти зусиль.

— Саме так, — підтвердив мій друг.

— Як я розумію, мсьє Пуаро, ви розслідуєте... злочини?

— Проблеми, лорде Еджвер. Проблеми зі злочинами. Та є й інші.

— Авжеж. І в чому ваша проблема тепер?

Сарказм у його словах цього разу був відчутним. Пуаро не звертав уваги.

— Маю честь звертатися до вас від імені леді Еджвер, — промовив він. — Леді Еджвер, як ви знаєте, хоче... розлучення.

— Я дуже добре це знаю, — холодно відповів лорд Еджвер.

— Вона запропонувала, щоб ми з вами обговорили це питання.

— Нема чого обговорювати.

— То ви відмовляєтеся?

— Відмовляюся? Звісно, що ні.

Хай би що там Пуаро собі очікував, але не це. Я рідко бачив друга здивованим, але цього разу так і було. Його зовнішність була смішнюча — роззявлений рот,

розпростерті руки і припідняті брови. Він нагадував персонажа гумористичних коміксів.

— *Comment?* — вигукнув він. — Що це? Ви не відмовляєтеся?

— Не можу зрозуміти вашу реакцію, мсьє Пуаро.

— *Écoutez*¹, ви справді хочете розлучитися зі своєю дружиною?

— Звичайно, хочу. Вона прекрасно це знає. Я написав про це у листі.

— Ви написали їй це?

— Так, півроку тому.

— Я нічого не розумію. Я зовсім нічого не розумію. Лорд Еджвер мовчав.

— Я вважав, що ви принципово проти розлучення.

— Не розумію, чому мої принципи — це ваше діло, мсьє Пуаро. Це правда, я не розлучився зі своєю першою дружиною. Моя совість не дозволила цього. Однак мій другий шлюб, зізнаюся відверто, став помилкою. Коли дружина запропонувала розлучитися зі мною, я навідріз відмовився. Через півроку вона написала мені знову, вимагаючи того ж. Гадаю, вона хоче знову вийти заміж — за якогось кіноактора чи когось такого. На той час мої погляди щодо цього змінилися. Я надіслав їй лист у Голлівуд, в якому повідомив її про це. Не розумію, чому вона скерувала вас до мене. Ймовірно, мова про гроші.

¹ Послухайте (*фр.*).

На останніх словах його губи знову глумливо скрипилися.

— Надзвичайно цікаво, — пробурмотів Пуаро. — Аж надто цікаво. Тут є щось, чого я взагалі не можу зрозуміти.

— Щодо грошей, — продовжував лорд Еджвер. — Я не прийматиму жодних фінансових умов. Дружина покинула мене за власним бажанням. Якщо вона хоче поборитися з іншим, я даю їй повну свободу, але немає жодної причини, чому вона мала б отримати від мене навіть пенні, і вона не отримає.

— Про фінансові умови не йшлося.

Лорд Еджвер здивовано підняв брови.

— Джейн явно виходить заміж за багатія, — цинічно кинув він.

— Тут є щось, чого я не розумію, — промовив мій друг. Він був спантеличений, чоло вкрилося складками від напруженого мислення. — Як мені відомо, леді Еджвер не раз спілкувалася з вами через юристів.

— Так, — сухо підтвердив лорд Еджвер. — Через англійських адвокатів, американських — словом, через усіх можливих адвокатів, аж до найбільших негідників. Зрештою, як я сказав, вона написала мені особисто.

— І раніше ви відмовляли їй.

— Саме так.

— Але отримавши лист, передумали. Лорде Еджвер, чому ви передумали?

— Це не стосується листа, — різко відповів той. — Мої погляди просто змінилися, і все.

— Досить раптові зміни.

Лорд Еджвер мовчав.

— Лорде Еджвер, які обставини змусили вас змінити свою думку?

— Це особиста справа, мсьє Пуаро. Я не хочу обговорювати цю тему. Скажімо, що з часом я зрозумів переваги закінчення — пробачте за мою відвертість — при низливих стосунків. Мій другий шлюб став помилкою.

— Ваша дружина говорить те саме, — тихо зауважив Пуаро.

— Невже?

У його очах на мить з'явився дивний блиск, але одразу ж зник.

Співрозмовник підвівся, показуючи цим, що зустріч завершено, і коли ми попрощалися, він начебто трохи розслабився.

— Вибачте за перенесену зустріч, але завтра я мушу вирушити в Париж.

— Нічого. Усе чудово.

— До речі, на розпродаж предметів мистецтва. Маю на прикметі маленьку статуетку — по-своєму ідеальну, — макабричну. Але мені подобається щось зловісне, макабричне. І завжди подобалося. У мене особливий смак.

І знову та дивна посмішка. Я розглядав книжки з найближчих полицок. Серед них я помітив мемуари Казанови, томик маркіза де Сада, ще одну про тортури в середні віки.

Я згадав, як здригнулася Джейн Вілкінсон, коли розповідала про свого чоловіка. Це була не гра. То було щиро. Я замислився, що ж це за чоловік такий — Джордж Альфред Сент-Вінсент Марш, четвертий барон Еджвер.

Він попросився з нами надзвичайно ввічливо і натиснув на дзвоник. Ми вийшли. Грецький бог у вигляді дворецького чекав на нас у холі. Я вже зачиняв двері бібліотеки за собою, коли мимоволі зазирнув усередину. Я мало не скрикнув від здивування.

Від ввічливої усмішки не залишилося й сліду. Губи оголили зуби в злісному вишкірі, очі горіли люттю і майже божевільним гнівом.

Я вже не дивувався, чому лорда Еджвера покинули обидві дружини. Але мене вразило залізне самовладання чоловіка. Витримати всю розмову з таким застиглим самовладанням, із такою байдужою ввічливістю!

Коли ми підійшли до виходу, двері праворуч відчинилися. На порозі кімнати стояла дівчина, яка, побачивши нас, трохи відсмикнулася назад.

Вона була висока, струнка, з каштановим волоссям та блідим обличчям. Її очі, темні та перелякані, на якусь мить зустрілися з моїми. Тоді, наче тіль, дівчина знову зникла у кімнаті й зачинила двері.

За мить ми вийшли на вулицю. Пуаро зупинив таксі. Ми сіли, і він сказав водієві їхати у «Савой».

— Ну, Гастінгсе, — промовив мій друг, підморгнувши, — зустріч пройшла не так, як я уявляв.

— Так, справді. Ото дивак той лорд Еджвер.

Я розповів йому, як зазирнув у кабінет перед тим, як зачинити двері, і що я там побачив. Детектив повільно та вдумливо кивав головою.

— Припусаю, що він на межі божевілля, Гастінгсе. Можу лише уявити, які в нього дивні пороки і що за машкарою крижаної байдужості він приховує глибоко вкорінені жорстокі інстинкти.

— Недарма обидві дружини покинули його.

— Маєте рацію.

— Пуаро, коли ми виходили, ви помітили дівчину — темноволосу, з блідим обличчям?

— Так, *тон ами*. Юна леді, перелякана і нещасна. Його голос був сумним.

— Хто, думаєте, вона така?

— Напевно, його дочка. У нього є дочка.

— Вона здавалася такою переляканою, — повільно сказав я. — Такий будинок, мабуть, занадто понуре місце для молодої дівчини.

— Правду кажете. От ми і приїхали, *тон ами*. Повідомимо її світлості добрі новини.

Джейн була в своєму номері. Зателефонувавши їй, адміністратор сказав нам, що ми можемо піднятися. Портъє провів нас до дверей.

Нам відчинила охайна жіночка середнього віку в окулярах і з гладко укладеним сивим волоссям. Зі спальні пролунав хрипкий голос господині:

— Елліс, це мсьє Пуаро? Запропонуйте йому сісти. Накину на себе якесь лахміття й одразу ж виходжу.

Лахміттям Джейн Вілкінсон вважала прозорий пеньюар, який демонстрував більше, ніж приховував. Вона зайшла і нетерпляче запитала:

— Усе добре?

Пуаро підвівся і схилився над її рукою.

— Влучні слова, мадам, усе добре.

— Як... що ви маєте на увазі?

— Лорд Еджвер цілком згоден на розлучення.

— Що?

Якщо здивування на її обличчі було несправжнім, вона й справді була найвидатнішою акторкою.

— Мсьє Пуаро! Ви домоглися успіху! Одразу ж! Отак! Та ви геній. Заради Бога, як ви влаштували це?

— Мадам, я не прийматиму незаслужені компліменти. Півроку тому ваш чоловік написав вам, що передумав щодо розлучення.

— Що ви сказали? *Написав мені?* Куди?

— Наскільки я зрозумів, ви тоді були в Голлівуді.

— Але я не отримувала жодного листа. Мабуть, загубився. Лише подумайте, а я все обдумувала, планувала, переживала, божеволіла увесь цей час!

— У лорда Еджвера склалося враження, що ви маєте намір одружитися на акторові.

— Звичайно. Це я йому так сказала, — вона всмінулася, як щаслива дитина. Потім раптом на її обличчі відобразилася тривога. — Мсьє Пуаро, ви ж не розповіли йому про мене та герцога?

— Ні, ні, заспокойтеся. Я обачний. Цього ж не треба було, чи не так?

— Бачте, у нього дуже дивакувата підла натура. Мій шлюб із Мертоном міг здатися йому занадто хорошим для мене, і, звісно, він би спробував підкласти якусь свиню. Кіноактор — це інше. Хоча, хай там як, я однаково здивована. Так. Елліс, ти не здивувалася?

Я помітив, що покоївка заходила і виходила зі спальні, прибираючи різноманітний одяг, що звисав зі спинок крісел. Я здогадувався, що вона весь час слухала нашу розмову. Тепер виявилось, що Джейн повністю довіряла їй.

— Здивувалася, міледі. Відтоді, як ми його знали, його світлість, мабуть, дуже змінилися, — презирливо мовила служниця.

— Так, мабуть.

— Ви не розумієте його поведінки. Це вас спантеличує? — запитав Пуаро.

— О, так. Та не будемо перейматися цим. Чи має значення, чому він змінив свою думку, якщо він змінив її?

— Це може бути байдуже вам, мадам, та цікавить мене.

Акторка проігнорувала його.

— Головне, що я вільна, нарешті.

— Ще ні, мадам!

Вона нетерпляче глянула на бельгійця.

— Гаразд, буду вільна. Хіба це не те саме?

Пуаро дивився на неї так, наче він думав по-іншому.

— Герцог у Парижі, — сказала Джейн. — Я маю негайно телеграфувати йому. Боже мій! Його стара просто сказиться!

Мій друг підвівся:

— Мадам, я радий, що все відбулося так, як ви бажали.

— До побачення, мсьє Пуаро, і величезне дякую.

— Я нічого не зробив.

— Але принесли мені добру звістку, мсьє Пуаро. Я така вдячна. *Справді.*

— От і все, — сказав мені Пуаро, коли ми покинули номер. — Головне — *вона!* Вона не подумала, не зацікавилася, чому той лист не дійшов до неї. Ви, можливо, уже помітили, Гастінгсе, наскільки вона неймовірно кмітлива в ділових питаннях і водночас позбавлена хоч якогось інтелекту. Що ж, добрий Господь не може наділити всім.

— Хіба що Еркюля Пуаро, — хитро зазначив я.

— Насміхаєтеся, друже, — спокійно відказав співрозмовник. — Ходімо прогуляймося набережною. Хочу впорядкувати свої думки.

Я зберігав стриману тишу, поки оракул не заговорив.

— Цей лист... — знову продовжив детектив, коли ми йшли попри річку. — От що мене цікавить. Друже, існує чотири варіанти, куди він зник.

— Чотири?

— Так. Перший: його загубили на пошті. Таке трапляється, самі знаєте. Але не дуже часто. Навпаки, ду-

же рідко. Якби його неправильно заадресували, він би вже давно повернувся до лорда Еджвера. Ні, я схильний відкинути цей варіант, хоча, він може бути правильним.

Варіант другий: наша прекрасна леді бреше, коли каже, що ніколи не отримувала його. Це, звісно, цілком можливо. Та чарівна леді здатна на будь-яку брехню, висловлену з такою дитячою щирістю, задля своєї користі. Але я не розумію, Гастінгсе, яка в цьому користь для неї. Якщо вона знає, що він розлучиться з нею, навіщо посилати мене і просити його про це? Тут немає логіки.

Варіант третій. Лорд Еджвер бреше. І якщо хтось тут бреше, то це, мабуть, він, а не його дружина. Але я не бачу сенсу в такій брехні. Навіщо вигадувати неіснуючий лист, надісланий півроку тому? Чому просто не погодитися на мою пропозицію? Ні, я таки схильний думати, що він надіслав листа, хоча мотивів для такої різкої зміни його позиції я не можу зрозуміти.

Отож ми дійшли до четвертого варіанту: хтось приховав лист. І отут, Гастінгсе, ми ступаємо на надзвичайно цікаве поле для гіпотез, тому що листа могли приховати як в Америці, так і в Англії.

Хай би хто приховав його, та людина не хотіла, щоб шлюб розпадався. Гастінгсе, я багато віддав би, щоб знати, що стоїть за цією справою. Тут *щось* є, присягаюся, тут *щось* є.

Він замовк, а тоді повільно додав:

— Щось, про що я майже не маю уявлення.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Убивство

Наступного дня було тридцятье червня.

О пів на десяту ранку нам повідомили, що нас прагне побачити інспектор Джепп, який чекає внизу.

Минули роки з часу нашої останньої зустрічі з інспектором зі Скотленд-Ярду.

— *Ah! ce bon Japp*¹, — сказав Пуаро. — Цікаво, що йому потрібно?

— Допомога, — насмішливо кинув я. — Якесь справа йому не по зубах, от він і прийшов до вас.

На відміну від бельгійця, я не був поблажливим до Джеппа. Не те, щоб я був проти, коли той звертався по поради до Пуаро, зрештою, моєму другові це подобалося і це були своєрідні лестощі. А от дратувало мене лицемірне вдавання Джеппа, наче він нічого такого не робив. Я люблю прямолінійних людей. Я сказав це детективові, і він розсміявся.

— Гастінгсе, та ви з породи бульдогів. Але, пам'ятайте, бідному Джеппові доводиться зберігати своє обличчя, тому він і грає таку роль. Це ж природно.

Я зауважив, що це надто по-дурному. Співрозмовник не погодився:

¹ А, це ж славний Джепп (*фр.*).

— Зовнішня форма — це *bagatelle*¹ — але для людей це важливо. Це дає їм змогу зберегти своє *amour propre*².

Особисто я вважав, що трошки комплексу неповноцінності Джеппові не зашкодить, але сперечатися про це було зайве. До того ж я теж хотів дізнатися, що привело інспектора сюди.

Той люб'язно привітався з нами.

— Збиралися снідати, бачу? Ще не змусили курей нести для вас квадратні яйця, ге, мсьє Пуаро?

Це був натяк на скаргу мого друга на різні розміри яєць, що зачіпало його відчуття симетрії.

— Поки що ні, — засміявся детектив. — Що привело вас так рано, мій любий Джеппе?

— Це не рано. Не для мене. Я працюю вже добрих дві години. А привело мене... вбивство.

— Вбивство?

— Лорда Еджвера вбили вчора вночі в його будинку на Ріджент-гейт. А заколола його дружина.

— Дружина? — викрикнув я.

Я одразу згадав слова Браяна Мартіна минулого ранку. Невже він мав пророчий дар передбачати, що станеться? А ще я пригадав, як легко Джейн обмовилася про те, щоб «прибрати його». Браян говорив, що вона

¹ Дурничка (фр.).

² Самолюбство (фр.).

аморальна. Так, вона була саме така. Черства, самозакохана і дурна. Яку він мав рацію у своїх оцінках.

Усе це промайнуло в моїх думках, а Джепп собі продовжував:

— Так. Акторка, знаєте. Славнозвісна. Джейн Вілкінсон. Вийшла за нього заміж три роки тому. Вони не ладнали. Вона покинула його.

Пуаро здавався спантеличеним і серйозним.

— Чому ви переконані, що саме вона його вбила?

— А чого сумніватися? Її впізнали. Вона і не ховалася. Приїхала на таксі...

— На таксі... — підсвідомо повторив я, згадуючи її слова у «Савої» кілька вечорів тому.

— ...подзвонила і попросила зустрітися з лордом Еджвером. Була десята година. Дворецький сказав, що він гляне. «Ой! — каже вона спокійно, як удав. — Не треба, я леді Еджвер. Гадаю, він у бібліотеці». Вона попрямувала до бібліотеки, відчинила двері, зайшла всередину й зачинила за собою двері.

Дворецький подумав, що це дивно, та нехай. Він знову спустився вниз. Через десять хвилин почув, як зачинилися вхідні двері. Отже, гостя недовго там затрималася. Об одинадцятій він замкнув вхідні двері. Дворецький відчинив двері у бібліотеку, але там було темно, тому він подумав, що господар уже ліг спати. Цього ранку тіло знайшла служниця. Закололи у потилицю, в місце, де починається волосся.

— Був крик? Нічого не чули?

— Кажуть, що ні. Двері у тій бібліотеці, знаєте, звуконепроникні. А з вулиці долинає гул транспорту. За такого удару смерть настала дуже швидко. Лікар казав, лезо пройшло через довгастий мозок, чи щось таке. Якщо вдарити саме туди, людина помирає мментально.

— Але потрібно знати, куди саме вдарити. А це передбачає медичні знання.

— Так, це правда. Цей пункт на її користь, поки що. Але десять до одного, це просто випадковість. Їй просто пощастило вдарити туди. Самі знаєте, деякі люди надзвичайно везучі.

— Не настільки, якщо зрештою її повісять, *mon ami*, — зауважив Пуаро.

— Ні. Звісно, вона вчинила нерозумно: отак приїхала, назвалася, і все таке.

— І справді, дуже цікаво.

— Мабуть, вона не планувала нічого поганого. Вони посварилися, вона вихоплює кишеньковий ніжик і встромляє в нього.

— Це був кишеньковий ніж?

— Лікар каже, щось таке. Хай що воно було, вона забрала це із собою. Не залишила в рані.

Детектив невдоволено похитав головою.

— Ні, ні, мій друже, усе було не так. Я знаю ту леді. Вона нездатна на такі гарячі, імпульсивні вчинки. До того ж навряд чи вона мала з собою кишеньковий ніж. Жінки рідко його носять, і однозначно не Джейн Вілкінсон.

— Кажете, ви її знаєте, мсьє Пуаро?

— Так, знаю.

Після цих слів він на мить замовк. Джепп запитально подивився на нього.

— Тримаєте щось у рукаві, мсьє Пуаро? — наважився він нарешті.

— О! — сказав бельгієць. — Добре, що нагадали. Що насправді привело вас сюди, Джеппе? Ви не просто прийшли провідати старого друга? Запевняю, що ні. У вас є просте і зрозуміле вбивство. Маєте вбивцю. У вас є мотив. До речі, Джеппе, який мотив?

— Вона хотіла одружитися з іншим. Чули, як вона говорила про це минулого тижня. А ще чули, як вона погрожувала. Казали, вона обіцяла взяти таксі й розправитися з ним.

— О, ви добре інформовані, мій друже, дуже добре, — мовив Пуаро. — Хтось вам дуже допоміг.

У його погляді було запитання, але, якщо й так, Джепп не відповів на нього.

— Наша робота — слухати те, що говорять, мсьє Пуаро, — стримано сказав він.

Детектив кивнув. Він потягнувся по щоденну газету. Без сумніву, чекаючи, Джепп розгорнув її, але відклав осторонь, коли ми увійшли. Механічно мій друг склав газету посередині, розгладив і поклав на місце. Хоча погляд Пуаро зупинився на газеті, його думки заглибилися в якусь загадку.

— Ви не відповіли, — сказав він через якийсь час. — Якщо все проходить так безпроблемно, чому ви прийшли до мене?

— Бо я чув, що вчора вранці ви були на Ріджент-гейт.

— Зрозуміло.

— Щойно почувши це, я сказав собі: «Щось тут є». Його світлість послав по мсьє Пуаро. Чому? Що він підозрював? Чого боявся? Перш ніж вчинити щось конкретне, краще поїду до Пуаро й перекинуся з ним слівцем.

— Що ви маєте на увазі під «щось конкретне»? Гадаю, заарештувати леді?

— Саме так.

— Ви ще не бачили її?

— Та ні, бачив. Найперше заїхав у «Савой». Не хотів ризикувати, щоб вона вислизнула.

— Ах! — видобув Пуаро. — То ви...

Він замовк. Його очі, які до цієї миті задумливо, невидючим поглядом втупилися в газету перед ним, набули іншого виразу. Він підвів голову і продовжив зовсім іншим тоном:

— І що вона сказала? Ну, мій друже. Що вона сказала?

— Звісно, я пояснив їй усе, як належить, що потрібно дати свідчення, попередив, що її слова можуть бути використані проти неї. Ніхто не може звинуватити англійську поліцію у несправедливості.

— На мою думку, це трохи по-дурному. Але продовжуйте. Що сказала міледі?

— Розвела істерику, от що вона зробила. Металася кімнатою, заламувала руки, і зрештою, гримнула на підлогу. О, вона чудово впоралася, кажу вам. Прекрасна гра.

— Так! — м'яко промовив детектив. — То у вас склалися враження, що її істерика була нещирою, так?

Джепп грубо моргнув.

— А ви як вважаєте? Такими фокусами мене не проймеш. Вона не знепритомніла, тільки не вона! Вона лише вдавала. Присягаюся, їй подобалося це.

— Так, — задумливо погодився Пуаро. — Я сказав би, це цілком можливо. Що сталося далі?

— Ну, вона отями... тобто вдала це. І стогнала, і плакала безперестанку, і та її служниця з кислим обличчям підносила до неї нашатир, поки нарешті леді не оговталася настільки, щоб викликати свого адвоката. Завила, що без нього й слова не скаже. Спершу істерика, за мить — адвокат. От я питаю у вас, це нормальна поведінка, сер?

— У цьому випадку досить природна, — спокійно сказав мій друг.

— Тобто вона винна і знає про це.

— Зовсім ні. Я про її темперамент. Спершу вона показує вам, як уявляє жінку, яка раптом дізнається про смерть чоловіка. Після задоволення акторського інстинкту її вроджена проникливість підказує їй викликати адвоката. Те, що вона грає на сцені і навіть насолоджується

цим, зовсім не свідчить про її вину. Радше це доводить, що вона — природжена акторка.

— Але вона ж винна. Я впевнений.

— Ви достатньо переконані, — спостеріг Пуаро. — Гадаю, ви маєте рацію. Кажете, вона не зробила заяви, так? Жодної?

Джепп заусміхався:

— Ні слова не скаже без свого адвоката. Покоївка подзвонила йому. Я залишив там двох своїх людей і прийшов до вас. Я хотів знати, що відбувається, перш ніж продовжу.

— І все ж таки ви переконані, що вона винна?

— Авжеж, переконаний. Але хочу мати якомога більше фактів. Цей випадок наробить багато шуму. Жодних таємниць. Це буде у всіх газетах. А ви знаєте, що таке газети.

— Якщо йдеться про газети, — зауважив детектив. — Як ви поясните таке, мій друже? Ви, очевидно, не уважно читали ранкову газету.

Пуаро потягнувся через стіл і вказав на колонку світської хроніки. Джепп прочитав це вголос:

Учора ввечері сер Монтег'ю Корнер влаштував успішну вечерю у своєму будинку біля річки в Чизіку. Серед присутніх були сер Джордж та леді дю Фіс, відомий театральний критик Джордж Блант, сер Оскар Гаммерфельдт із кіностудії «Овертон», міс Джейн Вілкінсон (леді Еджвер) та інші.

Джепп на мить сторопів, але швидко оговтався.

— А це тут до чого? Пресі надсилають таке заздалегідь. От побачите, що нашої леді там не було або вона з'явилася пізніше, об 11 годині чи й пізніше. Бог з вами, сер, не потрібно сприймати все, що ви бачите в пресі, за Святе Писання. Вам це мало б бути відомо краще за інших.

— О, авжеж, звісно! Просто це здалося мені цікавим, ось і все.

— Подібні збіги існують. Мсьє Пуаро, я з власного гіркого досвіду знаю, що ви закриті, як устриця. Але ж ви розповісте мені, чи не так? Скажете мені, чому лорд Еджвер послав по вас?

Пуаро похитав головою.

— Лорд Еджвер не посилав по мене. То я попросив зустрічі з ним.

— Справді? І чому?

Мій друг якусь мить вагався.

— Я вам відповім, — протяг він. — Але зроблю це по-своєму.

Інспектор фиркнув. Я майже співчував йому. Іноді Пуаро може доводити людей до сказу.

— Я прошу дозволити мені, — продовжив бельгієць, — зателефонувати одній людині й запросити її сюди.

— Про кого це ви?

— Про містера Браяна Мартіна.

— Кінозірку? А він як із цим пов'язаний?

— Гадаю, — мовив Пуаро, — вас зацікавить те, що він скаже, і, можливо, це виявиться корисним. Гастінгсе, будьте такі люб'язні.

Я взяв телефонну книжку. Актор мав квартиру у великому будинку біля парку Сент-Джеймс.

— Вікторія 49499, будь ласка.

За кілька хвилин я почув дещо сонний голос Браяна Мартіна.

— Алло? Хто це?

— Що йому сказати? — прошепотів я, прикриваючи слухавку.

— Скажіть йому, — промовив мій друг, — що убили лорда Еджвера і містер Мартін зробив би мені велику послугу, якби негайно навідав мене.

Я повторив усе слово в слово. На тому кінці лінії почувся вражений вигук:

— Боже мій! — залопотів актор. — *То вона таки зробила це!* Я приїду негайно!

— Що він сказав? — запитав Пуаро.

Я переказав йому.

— Ага! — видобув бельгієць. Здавалося, він задоволений. — *То вона таки зробила це!* Так він сказав? Так я і думав, саме так і думав.

Джепп із цікавістю дивився на нього.

— Ніяк не збагну, мсьє Пуаро. Спершу ви хотіли переконати мене, що та жінка, можливо, цього не зробила, а тепер, виявляється, ви знали це з самого початку.

Пуаро лише всміхнувся.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Удова

Браян Мартін дотримав слова. Менше ніж через десять хвилин він уже приєднався до нас. Поки ми на нього чекали, Пуаро говорив про побічні речі, відмовляючись задовольняти цікавість Джеппа бодай у дрібницях.

Очевидно, новина надзвичайно засмутила актора. Його обличчя було блідим і напруженим.

— Заради Бога, мсьє Пуаро, — мовив він, протягнувши руку для вітання. — Це жахливо. Я вражений до глибини душі, та водночас я не сказав би, що здивований. Я завжди підозрював, що може статися щось таке. Пригадуєте, учора я про це говорив.

— *Mais oui, mais oui*¹, — підтвердив детектив. — Я чудово пам'ятаю те, що ви сказали вчора. Дозвольте познайомити вас з інспектором Джеппом, який веде справу.

Браян Мартін із докором подивився на співрозмовника.

— Я не знав, — пробурмотів він. — Ви мали б попередити мене.

Чоловік холодно кивнув до інспектора.

Він сів, стиснувши губи.

— Я не розумію, — запротестував він, — чому ви попросили мене прийти. Це взагалі не стосується мене.

¹ Так, так (*фр.*).

— Я так не думаю, — обережно сказав Пуаро. — Якщо йдеться про вбивство, треба відкласти особисті протиріччя.

— Ні, ні. Ми з Джейн грали разом. Я добре знаю її. Чорт, ми з нею друзі.

— Однак, дізнавшись, що лорда Еджвера вбили, ви дійшли висновку, що саме вона — вбивця, — сухо зауважив детектив.

Актор стрепенувся.

— Ви хочете сказати... — Його очі, здавалося, вилізли з орбіт. — Ви маєте на увазі, що я помиляюся? Що вона тут ні до чого?

Тут утрутився Джепп.

— Заспокойтесь, містере Мартін. Це точно вона.

Молодик знову оперся на крісло.

— На мить я подумав, — пробурмотів він, — що зробив просто жахливу помилку.

— У такій справі дружба не повинна впливати на вас, — розважно сказав Пуаро.

— Саме так, але...

— Друже, ви серйозно прагнете стати на бік жінки, яка скоїла вбивство? Вбивство — найогидніший зі злочинів.

Браян Мартін зітхнув.

— Ви не розумієте. Джейн — не звичайна вбивця. Вона... вона не знає, що добре, а що погано. Чесно кажучи, вона не може нести за це відповідальність.

— Присяжні самі вирішуватимуть, — промовив Джепп.

— Нічого, нічого, — дружелюбно сказав Пуаро. — Не те, щоб ви звинуватили її. Її вже звинувачено. Ви не можете відмовитися розповісти нам те, що знаєте. Юначе, у вас є обов'язок перед суспільством.

Актор зітхнув.

— Мабуть, ви маєте рацію, — здався він. — Що вам потрібно від мене?

Детектив глянув на Джеппа.

— Ви чули, як леді Еджвер, чи краще назвімо її міс Вілкінсон, погрожувала своєму чоловікові? — запитав інспектор.

— Так, кілька разів.

— Що саме вона сказала?

— Якщо він не розлучиться з нею, вона буде змушена «прибрати» його.

— І це був не жарт?

— Ні, гадаю, вона казала це серйозно. Одного разу вона сказала, що візьме таксі, поїде до нього і вб'є його. Ви ж теж чули це, мсьє Пуаро?

Актор звернувся до мого друга по підтримку.

Той кивнув.

Джепп продовжував запитувати:

— Містєре Мартін, нас проінформували, що вона хотіла розлучення, щоб одружитися з іншим. Вам відомо з ким?

Браян кивнув.

— Хто це?

— То був герцог Мертонський.

— Герцог Мертонський! Ого! — інспектор аж присвиснув. — Цілитесь в непросту птаху? Кажуть, він — один із найбагатших людей Англії?

Актор кивнув аж надто понуро.

Я ніяк не міг зрозуміти поведінки Пуаро. Відкинувшись на спинку, той сидів, схрестивши пальці і ритмічно киваючи головою на знак схвалення, наче людина, яка поставила улюблену платівку в грамофон і насолоджується мелодією.

— Хіба чоловік відмовився розлучатися?

— Так, категорично.

— Ви впевнені?

— Так.

— А тепер, мій добрий Джеппе, — промовив детектив-бельгієць, знову раптово приєднуючись до розмови, — ви зрозумієте, чому я вступив у гру. Леді Еджвер попросила мене зустрітися з її чоловіком, щоб змусити його погодитися на розлучення. Ми мали зустрітися з ним сьогодні вранці.

Браян Мартін похитав головою.

— Нічого з цього не вийшло б, — упевнено заявив він. — Еджвер ніколи не погодився б.

— Гадаєте, ні? — запитав Пуаро, привітно глянувши на нього.

— Я переконаний. Джейн також у душі це розуміла. Вона не була по-справжньому впевнена, що ви досягнете успіху. Втратила надію. Цей чоловік був просто маніакальним противником ідеї розлучення.

Мій друг посміхнувся. Його очі раптом стали насичено зеленими.

— Помиляєтеся, юначе, — лагідно сказав він. — Я бачився з лордом Еджвером учора, і *той погодився на розлучення*.

Без сумніву, новина просто приголомшила молодого актора. Він дивився на Пуаро, і його очі мало не вилізли на лоба.

— Ви... ви бачили його вчора? — затинався він.

— О чверть на першу пополудні, — пояснив Пуаро з притаманною йому методичністю.

— І він погодився на розлучення?

— Погодився.

— Треба було одразу ж повідомити це Джейн! — закричав докірливо молодик.

— Я так і зробив, мсьє Мартіне.

— Ви повідомили їй? — вигукнули хором Мартін і Джепп.

Детектив усміхнувся.

— Мотив, здається, хиткий, еге ж? — пробурмотів він. — А тепер, мсьє Мартіне, дозвольте звернути вашу увагу на оце.

Пуаро показав йому газетну замітку.

Браян прочитав її без особливого інтересу.

— Думаєте, це алібі? — спитав він. — Гадаю, Еджвера застрелено вчора ввечері?

— Його закололи, а не застрелили, — повідомив мій друг.

Актор повільно відклав газету.

— Боюся, це нічого не змінює, — з жалем мовив він. — Джейн не ходила на ту вечерю.

— Звідки ви знаєте?

— Не пам'ятаю. Хтось сказав мені.

— Шкода, — задумливо сказав Пуаро.

Джепп із цікавістю дивився на нього.

— Я не можу вас зрозуміти, мсьє. Скидається на те, що ви не хочете, аби молоду леді звинуватили.

— Ні, ні, мій добрий Джеппе, я не такий упереджений, як ви вважаєте. Але відверто, те, як ви подаєте справу, суперечить здоровому глузду.

— Тобто, суперечить здоровому глузду? Мене тут нічого не бентежить.

Я помітив, що слова готові були зірватися з уст Пуаро, та він стримався.

— Маємо молоду жінку, яка прагне, як ви кажете, позбутися свого чоловіка. Цей пункт я не заперечую. Вона і мені про це щиро сказала. *Eh bien*, які кроки вона робить для цього? Вона кілька разів голосно і чітко повторює перед свідками, що роздумує про можливість убити його. Тоді, одного вечора вона виходить на вулицю, під'їжджає до його будинку, називає своє ім'я, убиває його і їде собі. Як це назвати, мій любий друже? Тут присутній якийсь здоровий глузд?

— Звичайно, це трохи по-дурному.

— По-дурному? Та це просто ідіотизм!

— Добре, — сказав Джепп, підводячись. — Коли злочинці втрачають голову, поліція від цього лише в плюсі. Мені треба повернутися в «Савой».

— Джеппе, чи можу я супроводжувати вас?

Той не заперечував, і ми вирушили. Браян Мартін неохоче розлучився з нами. Здавалося, він у стані значного нервового збудження. Він настирно прохав повідомити його про будь-який подальший розвиток подій.

— Нервовий тип, — прокоментував Джепп.

Пуаро погодився.

У «Савой» ми виявили джентльмена, у якого на чолі було написано, що він адвокат. Він щойно приїхав, і ми разом вирушили до номера Джейн. Інспектор говорив з одним зі своїх людей.

— І що? — запитав він лаконічно.

— Вона хотіла подзвонити!

— І кому телефонувала? — спитав Джепп.

— У магазин «Джейс», замовити траурний одяг.

Інспектор вилаявся під ніс. Ми зайшли в номер.

Удова, леді Еджвер, приміряла капелюшки перед дзеркалом. Вона була у тонкому чорно-білому вбранні. Жінка привітала усіх нас сліпучою усмішкою.

— О, мсьє Пуаро, як мило, що ви зайшли. Містере Моксон, — вона звернулася до адвоката, — я рада, що ви теж тут. Сідайте поруч і скажіть, на які запитання я можу відповісти. Отой чоловік, здається, вважає, що я вранці вийшла і вбила Джорджа.

— Учора ввечері, мадам, — виправив її Джепп.

— Ви сказали, зранку. О 10 годині.

— Я сказав о десятій вечора.

— Що ж, я ніколи не дослуховую.

— Десяту ранку пробило лише зараз, — сердито додав інспектор.

Джейн витріщила очі.

— Боже мій, — пробурмотіла вона. — Я вже багато років не вставала так рано. То ви, мабуть, приходили ще вдосвіта.

— Хвилинку, інспекторе, — пролунав солідний голос містера Моксона. — Я намагаюся зрозуміти, коли стався цей... е-е... сумний... обурливий... випадок?

— Приблизно о 10 годині вчора ввечері, сер.

— Що ж, тоді все гаразд, — різко заявила Джейн. — Я була на вечірці... Ой! — Вона прикрила рот рукою. — Можливо, я не мала цього говорити!

Її очі несміливо шукали схвалення у погляді адвоката.

— Якщо о десятій годині, леді Еджвер, ви... е-е... були на вечірці, я... е-е... не бачу причин не проінформувати інспектора про цей факт. Жодних зауваг щодо цього.

— Саме так, — погодився Джепп. — Я просто попросив вас розповісти про свої пересування минулого вечора.

— Це було не так. Ви сказали щось про десяту годину, я не зрозуміла вечора чи ранку. Та й у будь-якому разі ви страшенно шокували мене. Містере Моксон, я навіть знепритомніла.

— Розкажете про вечірку, леді Еджвер?

— Вона була у сера Монтег'ю Корнера, в Чизіку.

— О котрій ви пішли туди?

— Нас запрошували на о пів на дев'яту.

— То ви вийшли з готелю о...

— Приблизно о восьмій. Я заїхала на Пікаділлі, у готель «Пелас», щоб попрощатися з подругою з Америки, яка поверталася в Штати, місіс ван Дюсен. Я приїхала в Чизік за чверть дев'ята.

— Коли ви пішли?

— О пів на дванадцятю.

— Ви повернулися просто сюди?

— Так.

— На таксі?

— Ні. Власною машиною. Я орендувала її в «Даймлер».

— І ви не виходили під час вечері?

— Ну... Я...

— То ви покидали її?

То було, наче тер'єр накидається на пацюка.

— Я не знаю, про що ви. Мене покликали до телефону, коли ми вечеряли.

— Хто вам телефонував?

— Гадаю, то був якийсь поганий жарт. Хтось запитав: «Це леді Еджвер?» Я відповіла: «Так, це я». Тоді хтось розсміявся і кинув слухавку.

— Вам довелося виходити з будинку, щоб поговорити по телефону?

Джейн мала здивований вигляд.

— Звичайно, ні.

— Як довго вас не було за столом?

— Близько півтори хвилини.

Джепп просто занепав духом. Я був цілком переконаний, що він не вірить жоднісінькому її слову, та почувши розповідь жінки, він нічого не міг вдіяти, поки не підтвердить чи не спростує цю історію.

Він холодно подякував і пішов.

Ми теж зібралися йти, але акторка покликала Пуаро.

— Мсьє Пуаро, ви могли б дещо зробити для мене?

— Звичайно, мадам.

— Будь ласка, відправте телеграму герцогові в Париж. Він зупинився в «Крільйоні». Йому слід про це знати. Я не хочу надсилати телеграму сама. Гадаю, тиждень-другий мені доведеться бути невтішною вдовою.

— У телеграмі немає потреби, мадам, — м'яко сказав мій друг. — Це буде у всіх газетах.

— Ну й голова у вас! Авжеж, так і буде. Краще не телеграфувати. Я відчуваю, що зможу дотримуватися своєї ролі, оскільки все так добре склалося. Я збираюся поводитися так, як і мала б удова. З гідністю, знаєте. Я тут подумала надіслати вінок із орхідей. Вони ж найдорожчі. Мабуть, доведеться піти на похорон. Як думаєте?

— Спершу вам доведеться піти на дізнання, мадам.

— О, гадаю, ваша правда. — Вона на мить замислилася. — Мені взагалі не подобається інспектор Скотленд-Ярду. Він налякав мене до смерті, мсьє Пуаро.

— Справді?

— Здається, мені пощастило, що я таки передумала і зрештою пішла на вечерю.

Пуаро саме йшов до дверей. Зненацька, на цих словах, він обернувся.

— Що ви сказали, мадам? Ви передумали?

— Так. Я думала не їхати. Учора вдень у мене страшенно боліла голова.

Детектив ковтнув кілька разів. Здавалося, він утратив дар мови.

— Ви казали про це комусь? — нарешті запитав він.

— Так, звичайно. Нас там ціла юрма пила чай. Мене запросили на коктейльну вечірку, але я відмовилася. Сказала, що голова розколюється і я негайно їду додому, і на вечерю теж не поїду.

— Чому ж ви передумали, мадам?

— Елліс накинулася на мене. Сказала, що я не можу відмовитися. Старий сер Монтеґ'ю — впливова особа, знаєте, але й дивакуватий, легко ображається. Мені взагалі-то було байдуже. От одружуся з Мертоном і покінчу з цим усім. Але Елліс завжди обережніша. Сказала: «Ніколи не знаєш». Зрештою, я вирішила, що вона має рацію. У будь-якому разі я пішла.

— Тепер ви — боржниця Елліс, мадам, — серйозно промовив Пуаро.

— Напевно. Той інспектор, мабуть, здався?

Вона розсміялася, мій друг — ні. Він тихо сказав:

— І все-таки тут багато всього для роздумів. Так, дуже багато.

— Елліс! — покликала Джейн.

Покоївка вийшла з іншої кімнати.

— Мсьє Пуаро каже, мені пощастило, що ти змусила мене піти на ту вечерю вчора.

Елліс майже не глянула на Пуаро. У неї був понурий і несхвальний вигляд.

— Кепсько не дотримуватися своїх обіцянок, міледі, а ви так любите це робити. Люди не завжди пробачать вам. І їхнє ставлення псується.

Джейн Вілкінсон узяла капелюшок, який приміряла, коли ми увійшли, і знову наділа на голову.

— Ненавиджу чорне, — сказала вона вбитим голосом. — Ніколи не одягаю його, але тепер, як зразковій удові, мені доведеться. Усі ці капелюшки просто жахливі. Зателефонуй іншому капелюшникові, Елліс. Я повинна мати хоча б якийсь вигляд.

Ми з Пуаро тихо вислизнули з кімнати.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Секретарка

Ми не востаннє бачили Джеппа. Той з'явився знову десь за годину, кинув на стіл капелюха і сказав, що повністю зганьблений.

— Ви навели довідки? — співчутливо запитав Пуаро. Інспектор похмуро кивнув.

— І якщо чотирнадцять людей не брешуть, то вона цього не робила, — пробурчав він.

Тоді продовжив:

— Не приховуватиму від вас, мсьє Пуаро, що очікував виявити сфабриковану справу. На позір не здається, що ще хтось міг убити лорда Еджвера. Вона єдина, у кого була хоч тінь мотиву.

— Я б так не сказав. *Mais continuez*¹.

— Отже, як я і кажу, я очікував виявити сфабриковану справу. Ви знаєте тих театралів — вони всі трималися б разом, щоб прикрити товариша. Але річ, найімовірніше, в іншому. Люди, які були вчора на вечері — поважні персони, ніхто з них не був її близьким другом, і деякі з них навіть не знали одне одного. Їхні свідчення — незалежні та надійні. Тоді я сподівався виявити, що вона вислизнула десь так на півгодини. Вона могла це легко зробити — напудрити носа чи ще якась схожа відмовка. Але ні, хоч та жінка справді виходила з-за столу, як нам сказала, щоб відповісти на телефонний дзвінок, але з нею був дворецький — і, до речі, усе було так, як вона розповіла. Він чув її слова: «Так, цілком вірно. Це леді Еджвер». І тоді з іншого боку кинули слухавку. Дивно це, знаєте. Хоча й немає жодного стосунку до цього випадку.

— Мабуть, ні, але це цікаво. Дзвонив чоловік чи жінка?

¹ Але продовжуйте (*фр.*).

— Здається, вона сказала, що жінка.

— Дивно, — промовив Пуаро задумливо.

— Не зважайте, — нетерпляче сказав Джепп. — Повернімося до важливої частини. Цілий вечір пройшов так, як вона розповіла. Вона дісталася туди за чверть дев'ятого, вийшла о пів на дванадцяту і повернулася сюди за чверть дванадцятого. Я бачив водія, який її віз — він один із постійних працівників у «Даймлер». І біля готелю «Савой» бачили, як вона заходила, і підтвердили час.

— *Eh bien*, це здається дуже переконливим.

— Тоді як бути з тими двома на Ріджент-гейт? Це ж не тільки дворецький. Секретарка лорда Еджвера також її бачила. Вони обоє клянуться усім святим, що саме леді Еджвер приходила туди о десятий.

— Як довго там дворецький?

— Півроку. Симпатичний хлопець, до речі.

— Так, справді. *Eh bien*, мій друже, якщо він там був лише півроку, він не міг упізнати леді Еджвер, оскільки не бачив її раніше.

— Ну, він знав її з фотографій у газеті. І в будь-якому разі секретарка знала її. Вона працювала у лорда Еджвера п'ять чи шість років, і вона єдина цілком переконана.

— Ах! — видобув Пуаро. — Я хотів би зустрітися з секретаркою.

— Тож чому б не піти зі мною зараз?

— Дякую, *mon ami*, я із задоволенням це зроблю. Сподіваюся, запрошення стосується і Гастінгса?

Джепп усміхнувся.

— Як ви гадаєте? Куди хазяїн, туди й пес, — додав він, як на мене, не зовсім ввічливо.

— Нагадує мені справу Елізабет Кеннінг, — сказав інспектор. — Пригадуєте? Як кілька десятків свідків з кожного боку стверджували, що вони бачили циганку, Мері Скварс, у двох різних частинах Англії. Там також були хороші поважні свідки. А її обличчя таке потворне, що другого такого не знайдеш. Ту таємницю так ніколи й не розкрили. Тут майже так само. Ось є окрема група людей готових заприсягтися, що жінка була в двох різних місцях одночасно. Хто з них говорить правду?

— Не повинно бути труднощів з тим, щоб це з'ясувати.

— Ви так кажете — але ця жінка, міс Керрол, справді *знала* леді Еджвер. Я маю на увазі, що вона жила з нею у будинку день за днем. Малоімовірно, щоб вона помилилася.

— Незабаром побачимо.

— Хто успадковує титул? — поцікавився я.

— Небіж, капітан Рональд Марш. Як я розумію, трохи марнотратник.

— Що каже лікар про час смерті? — запитав Пуаро.

— Ми повинні зачекати на результати розтину, щоб бути точними, самі знаєте. Побачимо, куди дійшла вечеря. — Спосіб Джеппа подавати речі, пробачте за увагу, був далеко не вишуканим. — Але десята чудово підходить. Востаннє його бачили живим о кілька хвилин по дев'ятій, коли він встав із-за столу і дворецький відніс йому віскі з содовою в бібліотеку. Об одинадцятій,

коли дворецький підіймався спати, світло було вимкнене — отже, тоді він уже мав бути мертвий. Він би не сидів у темряві.

Мій друг задумливо кивнув. За хвилину-другу ми наблизилися до будинку, штори якого були опущені.

Двері нам відчинив красень-дворецький.

Джепп вийшов уперед і зайшов першим. Пуаро і я пішли слідом. Двері відчинялися на лівий бік, тому дворецький стояв з того боку навпроти стіни. Пуаро був праворуч від мене, і оскільки він нижчий за мене, слуга побачив його лише тоді, коли ми ступили в хол. Я стояв близько до дворецького, тож почувши, як той раптово вдихнув, швидко глянув на нього і виявив, що він витріщився на бельгійця і мов остовпів від страху. Я звернув увагу на цей момент, а раптом знадобиться.

Джепп покрокував у їдальню, яка була праворуч від нас, і покликав за собою дворецького.

— Ану ж бо, Елтоне, я знову хочу дуже детально все розібрати. Леді прийшла о десятій?

— Її світлість? Так, сер.

— Як ви її впізнали? — запитав Пуаро.

— Вона назвала мені своє ім'я, сер, і до того ж я бачив її світлини у газетах. А ще бачив її у фільмах.

Детектив кивнув.

— Як вона була одягнена?

— У чорне, сер. Чорне вуличне плаття і маленький чорний капелюшок. Низка перлів і сірі рукавички.

Мій друг запитально глянув на Джеппа.

— Біла вечірня сукня з тафти і накидка з горноста-
тая, — стисло відповів той.

Дворецький вів далі. Його розповідь точно дублюва-
ла те, що нам уже розповідав інспектор.

— Чи ще хтось приходив зустрітися з вашим госпо-
дарем того вечора? — запитав Пуаро.

— Ні, сер.

— Як були замкнені центральні двері?

— Англійський замок, сер. Я зазвичай замикаю їх на
засув, коли лягаю спати, сер. Це об одинадцятій. Але
вчора ввечері міс Джеральдін була в опері, тому я зали-
шив двері без засува.

— Як вони були замкнені цього ранку?

— На засув, сер. Міс Джеральдін замкнула їх, коли
прийшла.

— А коли вона прийшла? Ви знаєте?

— Здається, це було десь за чверть дванадцята, сер.

— Отже, упродовж того вечора до чверть до дванад-
цятої двері не можна було відімкнути ззовні без ключа?
А зсередини їх можна було відчинити, просто потягнув-
ши ручку.

— Так, сер.

— Скільки усього ключів?

— Його світлість мав свій, сер, ще один був у шухля-
ді в холі, який узяла минулого вечора міс Джеральдін.
Не знаю, чи були інші.

— Ще хтось у будинку має ключ?

— Ні, сер. Міс Керрол завжди дзвонить.

Пуаро повідомив, що це було усе, що він хотів дізнатися, і ми пішли на пошуки секретарки.

Знайшли її за великим столом, де вона зосереджено щось писала.

Міс Керрол виявилася приємною діловою жінкою сорока п'яти років. Її світле волосся сивіло, і вона носила пенсне, через яке на нас проникливо дивилися блакитні очі. Коли вона заговорила, я впізнав чіткий діловий голос, який спілкувався зі мною по телефону.

— А! Мсьє Пуаро, — сказала вона, коли Джепп познайомив нас. — Так. Це з вами я домовилася про зустріч на вчорашній ранок.

— Саме так, мадемуазель.

Я гадаю, що Пуаро був приємно вражений нею. Звісно, адже вона була уособленням акуратності та точності.

— Ну, інспекторе Джепп? — поцікавилася міс Керрол. — Що ще я можу для вас зробити?

— Лише одне. Ви цілком упевнені у тому, що саме леді Еджвер приходила сюди минулого вечора?

— Ви запитуєте це вже втретє. Звісно, я впевнена. Я її бачила.

— Де ви її бачили, мадемуазель?

— У холі. Вона з хвилину говорила з дворецьким, тоді пішла далі і зайшла в бібліотеку.

— А де були ви?

— На другому поверсі, дивилася вниз.

— І ви були впевнені у тому, що не помилилися?

— Абсолютно. Я бачила її обличчя виразно.

— Ви не могли бути введені в оману подібністю?

— Звісно, ні. Риси Джейн Вілкінсон досить унікальні. Це була вона.

Джепп глипнув на мого друга так, наче хотів сказати: «Бачите».

— Чи мав лорд Еджвер якихось ворогів? — раптом запитав Пуаро.

— Нісенітниця, — сказала міс Керрол.

— Що ви маєте на увазі під «нісенітницею», мадемуазель?

— Вороги! Люди цими днями не мають *ворогів*. Не англійці!

— Але лорда Еджвера вбили.

— Це була його дружина, — заявила міс Керрол.

— Дружина — не ворог, ні?

— Я впевнена, що це була найнезвичніша річ, яка трапилася. Я ніколи й не чула, щоб це траплялося — я маю на увазі, з кимось із нашого кола.

Було очевидно, що секретарка лорда Еджвера вірила, що вбивства скоюють лише п'яні члени нижчих класів.

— Скільки ключів є до центральних дверей?

— Два, — швидко відповіла міс Керрол. — Лорд Еджвер завжди носив один. Інший зберігався в шухляді в холі, аби той, хто збирався прийти пізно, міг його взяти. Був іще третій, але капітан Марш загубив його. Дуже легковажний.

— Капітан Марш часто приходив у будинок?

— Він колись тут мешкав, за три роки до цього.

— Чому він поїхав? — запитав Джепп.

— Не знаю. Мабуть, не міг поладнати зі своїм дядьком.

— Гадаю, ви знаєте трошки більше, ніж це, мадемуазель, — м'яко зауважив Пуаро.

Вона кинула на нього швидкий погляд.

— Я не з тих, хто пліткує, мсьє Пуаро.

— Але ви можете сказати нам правду щодо пліток про серйозну незгоду між лордом Еджвером і його небожем.

— Це було не настільки серйозно. Лорд Еджвер був людиною, з якою важко поладнати.

— Навіть ви це виявили?

— Я не говорю про себе. Я ніколи не мала якихось непорозумінь із лордом Еджвером. Він завжди вважав мене цілком надійною.

— Але щодо капітана Марша...

Детектив наполягав, обережно спонукаючи жінку до подальших одкровень.

Міс Керрол знизала плечима.

— Він був марнотратним. Заліз у борг. Були й інші проблеми — не знаю які. Вони посварилися. Лорд Еджвер заборонив йому повертатися в будинок. Це все.

Вона міцно стисла губи. Очевидно, не мала наміру нічого більше говорити.

Кімната, у якій ми її опитували, була на другому поверсі. Коли ми вийшли, Пуаро взяв мене під руку.

— Хвилиночку, Гастінгсе, залишіться, будь ласка, тут. Я спускаюся з Джеппом. Дивіться, поки ми не заїдемо у бібліотеку, і тоді приєднуйтеся до нас.

Я вже давно припинив ставити своєму другові запитання, які починаються з «чому». Наче в «Атаці легкої бригади» Теннісона: «Чому це треба — не питай, лише зроби чи помирай», — хоча, на щастя, до помирання ще не дійшло! Я подумав, певне, Пуаро підозрює дворецького у шпигуванні за ним і хоче знати, чи справді це так.

Я зайняв свою позицію, дивлячись через балюстраду. Пуаро і Джепп спершу пішли до вхідних дверей, що були поза моїм полем зору. Потім вони знову з'явилися і повільно йшли коридором. Я провів їх очима, поки вони не зайшли у бібліотеку. Я зачекав хвилину-другу, на випадок, якщо з'явиться дворецький, але оскільки ніхто так і не з'явився, збіг униз сходами і приєднався до них.

Тіло, звісно, забрали. Штори були засунуті, електричне світло увімкнене. Пуаро та Джепп стояли посередині кімнати, розглядаючись.

— Тут нічого, — підсумував інспектор.

А мій друг із усмішкою відповів:

— На жаль! Ні цигаркового попелу, ні слідів взуття, ні рукавички леді, ні стійких парфумів! Нічого того, що так легко знаходять детективи в романах.

— Поліцейських у детективних історіях завжди виставляють сліпими, наче кошенята, — усміхаючись, додав Джепп.

— Одного разу я знайшов доказ, — замріяно відказав Пуаро. — Але оскільки він був чотири фути завдовжки замість чотирьох сантиметрів, ніхто у нього не повірив.

Я згадав обставини і засміявся. Тоді пригадав свою місію.

— Усе гаразд, Пуаро, — сказав я. — Я дивився, але ніхто за вами не шпигував, наскільки мені було видно.

— Пильні очі мого друга Гастінгса, — промовив бельгієць з легкою насмішкою. — Скажіть мені, мій друже, чи помітили ви троянду у мене між губами?

— Троянду між вашими губами? — здивовано запитав я. Джепп відвернувся й пирснув зі сміху.

— Ви доведете мене до смерті, мсьє Пуаро, — сказав інспектор. — До смерті. Троянда. Що далі?

— Я задумав удати, наче я Кармен, — досить незворушно відповів той.

Я замислився над тим, чи то вони божеволіють, чи я.

— Ви не помітили її, Гастінгсе? — У голосі мого друга чувся докір.

— Ні, — сказав я, витріщившись на нього. — Бо тоді я не бачив вашого обличчя.

— Неважливо. — Він злегка похитав головою.

Вони насміхалися з мене?

— Ну, — озвався Джепп. — Немає більше чого тут робити, я думаю. Я хотів би ще раз побачити доньку загиблого, якщо можна. Вона була раніше надто засмучена, щоб із неї щось витягнути.

Він подзвонив у дзвінок по дворецького.

— Запитайте міс Марш, чи можу я зустрітися з нею на кілька хвилин.

Слуга пішов. Однак за кілька хвилин не він, а міс Керрол зайшла у кімнату.

— Джеральдін заснула, — повідомила вона. — У неї був жахливий шок, бідне дитя. Після того, як ви пішли, я дала їй снодійне, і тепер вона міцно спить. Прокинеться за годину-другу, мабуть.

Інспектор Джепп погодився зачекати.

— У будь-якому разі вона скаже вам не більше, ніж я, — рішуче сказала секретарка.

— Яка ваша думка про дворецького? — запитав Пуаро.

— Він мені не дуже подобається, і це факт, — відповіла міс Керрол, — але я не можу вам сказати чому.

Ми дійшли до вхідних дверей.

— Отам ви стояли учора ввечері, правда, мадемуазель? — раптом поцікавився Пуаро, показуючи рукою вгору на сходи.

— Так. А що?

— І ви бачили, як леді Еджвер йшла холлом у бібліотеку?

— Так.

— І ви чітко бачили її обличчя?

— Звісно.

— *Але ви не могли бачити її обличчя, мадемуазель.* З того місця, де ви стояли, ви могли бачити лише її потилицю.

Міс Керрол спалахнула від гніву. Вона здавалася приголомшеною.

— Її потилиця, голос, хода! Усе таке ж, як у неї. Неможливо помилитися! Я кажу вам, що *знаю*, це була Джейн Вілкінсон — надзвичайно жахлива жінка.

І, обернувшись, вона поспішила сходами нагору.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Припущення

Джепп мусив покинути нас. Пуаро і я повернули у Ріджентс-парк і знайшли тихе місце.

— Тепер я розумію суть троянди між губами, — сміючись, сказав я. — Тієї миті я подумав, що ви збожеволіли.

Детектив кивнув, не посміхаючись.

— Ви помітили, Гастінгсе, що секретарка — небезпечний свідок. Небезпечний, тому що неточний. Помітили, як вона впевнено заявила, що бачила *обличчя* відвідувачки? Тоді я подумав, що це неможливо. Ще можна побачити лице людини, яка йде з бібліотеки, але аж ніяк не особи, що йде *до* неї. Тому я провів свій маленький експеримент, результат якого виявився таким, як я думав, і тоді поставив їй пастку. Міс Керрол негайно змінила свою точку зору.

— Хоча її віра була цілком незмінна, — зауважив я. — Зрештою, і в голосі, і в ході неможливо помилитися.

— Ще й як можливо.

— Але ж, Пуаро, я думаю, що голос і манера ходьби — найхарактерніші ознаки людини.

— Я згоден. І тому їх найлегше підробити.

— Гадаєте...

— Перенесіться подумки на кілька днів назад у минуле. Ви пригадуєте один вечір, коли ми сиділи у партері в театрі...

— Карлотта Адамс? Ах! Але ж вона виняткова особистість.

— Добре відому людину вдавати не так складно. Але я погоджуюся, у неї є незвичайні таланти. Переконаний, вона могла б вдати когось і без необхідного освітлення та відстані...

Раптом у мене в голові промайнула думка.

— Пуаро! — вигукнув я. — Вам не здається, що ймовірно... Ні, збігів було б надто багато.

— Залежно від того, як на це подивитися, Гастінгсе. Розглядаючи під певним кутом, збігу могло й не бути.

— Але чому Карлотта Адамс прагнула б убити лорда Еджвера? Вона навіть не знала його.

— Звідки вам відомо, що не знала? Не припускайте нічого, Гастінгсе. Між ними міг бути якийсь зв'язок, про який ми нічого не знаємо. Хоча це точно не моя версія.

— Отже, у вас є версія?

— Так. Можливість того, що Карлотта Адамс має до цього стосунок, спала мені на думку ще на самому початку.

— Але Пуаро...

— Зачекайте, Гастінгсе. Дозвольте мені розкласти для вас кілька фактів. Леді Еджвер із повною відсутніс-

ттю будь-якої стриманості обговорює стосунки між собою і своїм чоловіком, і навіть заходить так далеко, що говорить про його вбивство. Не тільки ви і я чули це. Це чує офіціант, її покоївка це чула, мабуть, уже не раз, це чує Браян Мартін, і я припускаю, що й сама Карлотта Адамс. І є люди, яким гості вечері переказали це. Тоді, того ж вечора обговорюється досконалість, з якою Карлотта Адамс зімітувала Джейн. У кого був мотив убити лорда Еджвера? У його дружини.

Тепер припустімо, що ще хтось хоче позбутися лорда Еджвера. Ось йому під руками цап-відбувайло. Того дня, коли Джейн Вілкінсон оголошує, що у неї болить голова і вона проведе тихий вечір, — *план приводиться в дію*.

Леді Еджвер повинні побачити, коли вона заходить у будинок на Ріджент-гейт. Добре, побачили. Вона навіть заходить так далеко, що називає своє ім'я. *Ah! c'est peu trop, ça!*¹ Це викликало б підозру навіть в устриці.

І ще одна деталь — дрібничка, гадаю. Жінка, яка прийшла в будинок минулого вечора, була одягнена в чорне. *Джейн Вілкінсон ніколи не носить чорного*. Ми чули, як вона це каже. Припустімо тоді, що жінка, яка приходила у будинок, була *не* Джейн Вілкінсон — то була жінка, яка видавала себе за неї. Чи та жінка вбила лорда Еджвера?

Чи якась третя особа зайшла в будинок і вбила лорда Еджвера? Якщо так, ця особа зайшла до чи після

¹ Ах! Це аж занадто! (*фр.*)

вдаваного візиту леді Еджвер? Якщо після, то що вона сказала лордові Еджверу? Як пояснила свою присутність? Ця особа могла обманути дворецького, який її не знав, і секретарку, яка не бачила її безпосередньо близько, але вона не могла сподіватися обманути самого Еджвера. Чи у кімнаті було тільки мертве тіло? Чи лорда убили *перед* тим, як ця особа увійшла в будинок — десь між дев'ятою і десятою?

— Зупиніться, Пуаро! — вигукнув я. — Через вас у мене голова йде обертом.

— Ні, ні, мій друже. Ми лише розглядаємо варіанти. Це наче приміряти одяг. Це підходить? Морщиться на плечах. А це? Так, це краще — але не достатньо велике. Це інше — надто тісне. І так далі, і так далі — поки ми не досягнемо того, що підходить ідеально — правди.

— Кого ви підозрюєте у такому диявольському підступі? — запитав я.

— О, ще зарано говорити. Спершу треба вникнути в запитання: у кого був мотив хотіти смерті лорда Еджвера. Є, звісно, небіж, який має право на спадщину. Надто очевидно, мабуть. А ще, попри категоричне твердження міс Керрол, є питання ворогів. Лорд Еджвер справив на мене враження людини, яка дуже легко може знайти ворогів.

— Так, — погодився я. — Саме так.

— Хай хто це був, він мусив почуватися доволі безпечно. Пригадуєте, Гастінгсе, якби Джейн Вілкінсон не передумала в останню хвилину, вона не мала б алібі. Вона могла бути у своєму номері в «Савої», і це було б

важко довести. Її б арештували, притягнули до судової відповідальності — певно, повісили б.

Я здригнувся.

— Але є одна річ, яка мене збентежила, — продовжував Пуаро. — Бажання звинуватити її зрозуміле — але що тоді з телефонним дзвінком? Чому хтось телефонував їй у Чизік і, переконавшись, що вона там, негайно кинув слухавку. Здається, хіба ні, наче хтось хотів упевнитися у її присутності на вечері перед тим, як перейти до... чого? Це була дев'ята тридцять, майже ймовірно перед убивством. Намір тоді здається — не підберу іншого слова для нього — *благодійний*. Це *не міг* телефонувати вбивця — вбивця будував плани, щоб звинуватити Джейн. Хто ж це був? Здається, наче ми маємо тут абсолютно два різні збіги обставин.

Зовсім спантеличений, я похитав головою.

— Це могло бути лише збігом, — запропонував я.

— Ні, ні, усе не може бути збігом. Півроку тому зник лист. Чому? Тут є занадто багато непояснених речей. Має бути якась причина, яка поєднує їх разом.

Детектив зітхнув. Невдовзі продовжив:

— Та історія, яку нам прийшов розповісти Браян Мартін...

— Звісно, Пуаро, вона немає жодного зв'язку з цією справою.

— Ви сліпі, Гастінгсе, сліпі й уперто нетямущі. Хіба ви не бачите, що у всьому цьому вимальовується схема. Схема заплутана наразі, але поступово проясниться...

Я відчував, що Пуаро був занадто оптимістичним. Я не відчував, що щось колись проясниться. Мій мозок повністю заплутався.

— Щось тут не так, — раптом сказав я. — Я не можу повірити, що це зробила Карлотта Адамс. Вона здавалася такою... ну, такою хорошою дівчиною.

Однак, коли я говорив, пригадав слова свого друга про жагу до грошей. Жага до грошей — чи було це основою того, що здавалося незрозумілим? Я відчував, що Пуаро був натхненний того вечора. Він бачив, що Джейн у небезпеці через її дивний самозакоханий темперамент. Бачив, як Карлотта спокушалася жадібністю.

— Я не думаю, що вона здійснила вбивство, Гастінгсе. Вона занадто спокійна й урівноважена для цього. Ймовірно, їй навіть і не сказали, що буде скоєно вбивство. Її могли використати без її відома. Але тоді...

Він раптом замовк, нахмурившись.

— І все-таки, тепер вона непряма співучасниця. Тобто вона сьогодні побачить новини в газеті. Зрозуміє...

Хрипкий звук вирвався з уст детектива.

— Швидко, Гастінгсе. Швидко! Я був сліпим, от дурень. Таксі. Негайно.

Я витріщився на нього.

Він махнув рукою.

— Таксі, негайно.

Одне саме проїжджало. Він окликнув його, і ми застрибнули всередину.

— Знаєте її адресу?

— Ви про Карлотту Адамс?

— *Mais oui, mais oui*. Швидко, Гастінґсе. Важить кожна хвилина. Хіба ви не розумієте?

— Ні, — зізнався я. — І адреси не знаю.

Пуаро вилаявся під ніс.

— Телефонний довідник? Ні, її там немає. У театр.

У театрі не були схильні давати адресу Карлотти, але Пуаро це вдалося. Її квартира була неподалік Слоан-сквер. Ми поїхали туди, мій друг аж паленів від нетерплячості.

— Хоч би не спізнитися, Гастінґсе. Хоч би не спізнитися.

— До чого увесь цей поспіх? Я не розумію. Що це означає?

— Це означає, що я надто повільно мислив. Жахливо повільно, щоб зрозуміти очевидне. *Ah! Ah! mon Dieu*, якби тільки ми встигли вчасно.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Друга смерть

Хоча я не розумів причин для хвилювання Пуаро, я його достатньо добре знав, щоб бути впевненим, що вони у нього були.

Щойно ми прибули до «Роуздю-Меншенс», мій друг вистрибнув з таксі, заплатив водієві й поспішив у будівлю. Квартира міс Адамс була на другому поверсі, як нам повідомив напис біля входу.

Детектив побіг нагору сходами, не чекаючи на ліфт, який був на одному з верхніх поверхів.

Він постукав і подзвонив. Коротка затримка, тоді двері відчинила охайна жінка середнього віку, чиє волосся було гладко зачесане назад. Її повіки були червоними, наче від ридання.

— Міс Адамс? — нетерпляче допитувався Пуаро. Жінка глянула на нього.

— Хіба ви не чули?

— Чув? Чув що?

Його обличчя зблідло, і я зрозумів, що, хай там як, саме цього він і боявся.

Жінка продовжувала повільно хитати головою.

— Вона мертва. Відійшла у сні. Це жахливо.

Бельгієць сперся на одвірок.

— Надто пізно, — пробурмотів він.

Його хвилювання було таким очевидним, що жінка глянула на нього з більшою увагою.

— Вибачте, сер, але ви її друг? Не пригадую, щоб бачила вас тут раніше.

Пуаро не відповів на запитання. Натомість сам запитав:

— У вас був лікар? Що він сказав?

— Прийняла надто велику дозу снодійного. О! Який жаль! Така гарна молода леді. Кляті небезпечні ліки. Він сказав, це був веронал.

Раптом детектив виструнчився. Його поведінка стала владною.

— Я мушу зайти, — заявив він.

Жінка явно сумнівалася і була підозрілива.

— Я не думаю... — почала вона.

Але Пуаро мав намір це зробити. Він обрав, певно, єдиний курс, який би дав бажаний результат.

— Ви мусите мене впустити, — промовив він. — Я детектив і зобов'язаний дослідити обставини смерті вашої господині.

Жінка роззявила рота. Вона відійшла вбік, і ми ввійшли у квартиру.

Тоді мій друг узяв на себе командування ситуацією.

— Те, що я вам сказав, — авторитетно мовив він, — є строго конфіденційним. Це заборонено повторювати. Усі мусять продовжувати думати, що смерть міс Адамс була випадковою. Будь ласка, скажіть мені прізвище та адресу лікаря, якого ви викликали.

— Доктор Гіт, Карлайл-стріт, 17.

— А як звуть вас?

— Беннет, Аліса Беннет.

— Я бачу, міс Беннет, ви були відданні міс Адамс.

— О, так, сер. То була гарна молода леді. Я працювала на неї минулого року, коли вона була тут. Вона не була такою, як решта акторок. То була справжня юна леді. З витонченими манерами, та й любила все таке ж.

Пуаро слухав з увагою та співчуттям. У ньому не було жодного натяку на нетерплячість. Я зрозумів, що лагідний підхід — найкращий спосіб для отримання інформації, яку він хотів.

— Це, мабуть, стало для вас великим шоком, — обережно зазначив він.

— О, так і було, сер. Я принесла їй чай... о пів на десяту, як зазвичай, а вона лежить. Спить, подумала я. Поставила тацю. Тоді потягнула штори — одне з кілець зачепилося, сер, довелося сильно шарпнути. Це зчинило такий шум. Я була здивована, коли, обернувшись, побачила, що господиня не прокинулася. І тоді раптом щось наче пройняло мене. Щось не зовсім природне було в тому, як вона лежала. Я підійшла до краю ліжка і доторкнулася до її руки. Вона була холодна, наче лід, сер, і я закричала.

Міс Беннет замовкла. На очі навернулися сльози.

— Так, так, — співчутливо сказав мій друг. — Це, мабуть, жахливо для вас. Чи міс Адамс часто приймала щось, щоб заснути?

— Вона інколи приймала дещо від головного болю, сер. Якись маленькі таблетки в пляшечці, але цього разу вона прийняла щось інше, якимось так сказав лікар.

— Чи хтось учора приходив із нею зустрітися? Відвідувач?

— Ні, сер. Але сама вона виходила вчора ввечері, сер.

— Чи вона говорила вам, куди іде?

— Ні, сер. Вона вийшла біля сьомої години.

— Ах! Як вона була одягнена?

— Вона мала на собі чорне плаття, сер. Чорне плаття і чорний капелюшок.

Пуаро глянув на мене.

— Чи вона мала якісь прикраси?

— Лише низку перлів, яку завжди носила, сер.

— А рукавички... сірі рукавички?

— Так, сер. Рукавички були сірі.

— Ах! Тепер опишіть мені, якщо ваша ласка, яка вона була. Радісна? Збуджена? Сумна? Знервована?

— Мені здалося, що вона була чимось задоволена, сер. Постійно собі всміхалася, наче йшлося про якийсь жарт.

— О котрій годині вона повернулася?

— Десь після дванадцятої, сер.

— А який був її настрій тоді? Такий самий?

— Вона була жахливо втомленою, сер.

— Але не засмученою? Чи пригніченою?

— О ні, сер. Думаю, вона була чимось задоволена, але просто вимотана, якщо ви розумієте, про що я. Почала комусь дзвонити по телефону, але тоді вирішила, що потурбується про це вранці.

— Ах! — Очі Пуаро засяяли від збудження. Він схилився вперед і вдавано байдужим голосом запитав:

— Ви чули ім'я людини, якій вона дзвонила?

— Ні, сер. Вона тільки попросила номер і чекала, і тоді оператор, мабуть, сказав: «Я намагаюся з'єднати з ними», як вони завжди роблять, і вона сказала: «Добре», а тоді раптом позіхнула і сказала: «О! Зараз не маю бажання. Я занадто втомлена». Вона поклала слухавку і почала роздягатися.

— А номер, на який вона дзвонила? Пригадуєте його? Подумайте. Це може бути важливо.

— Пробачте, не пригадую, сер. Десь у районі Вікторії, це все, що я можу згадати. Розумієте, я не надала цьому особливої уваги.

— Чи вона щось їла або пила перед тим, як лягти спати?

— Склянку гарячого молока, сер, як робила завжди.

— Хто його приготував?

— Я, сер.

— І ніхто не приходив у квартиру минулого вечора?

— Ніхто, сер.

— А раніше вдень?

— Ніхто не приходив, наскільки я пам'ятаю, сер. Міс Адамс виходила на обід і чай. Повернулася о шостій годині.

— Коли прийшло молоко? Те молоко, яке вона пила перед сном?

— Сер, вона пила свіже молоко. Обідня доставка. Хлопець залишає його біля дверей о четвертій годині. Але, сер, я впевнена, що з молоком було все добре. Я сама його пила з чаєм цього ранку. І лікар сам сказав точно, що вона прийняла огидну річ сама.

— Можливо, я помиляюся, — сказав детектив. — Так, можливо, що я цілком помиляюся. Я зустрівся з лікарем. Але, розумієте, міс Адамс мала ворогів. В Америці все по-іншому...

Він завагався, але добра Аліса впіймалася на гачок.

— О! Я знаю, сер. Я читала про Чикаго і злочинців і все таке. Це, певно, небезпечна країна, і що там робить поліція, не уявляю. Не те, що наші полісмени.

Пуаро залишився вдячним і на тому, усвідомлюючи, що острівні симпатії Аліси Беннет врятували його від клопоту роз'яснень.

Йому впала в око маленька валіза, радше портфель, що лежав на кріслі.

— Міс Адамс брала це з собою, коли виходила минулого вечора?

— Вона брала портфель вранці, сер. Коли повернулася о шостій, то його не мала, але принесла його назад дуже пізно.

— О! Дозвольте мені відкрити його?

Аліса Беннет дозволила б усе. Як і більшість обережних та підозріливих жінок, щойно вона пододала свою недовіру, нею можна було без проблем маніпулювати. Вона дозволила б усе, що попросив Пуаро.

Валіза була незамкнута, і мій друг відкрив її. Я підійшов уперед і заглянув через його плече.

— Бачите, Гастінгсе, ви бачите? — збуджено про бурмотів він.

Вміст справді наводив на роздуми.

Там лежала коробочка з матеріалом для гриму, два предмети, в яких я впізнав спеціальні устілки для туфель, щоб підняти висоту приблизно на дюйм, пара сірих рукавичок і, загорнута в цигарковий папір, витончено зроблена перука золотистого волосся — точний відтінок золота Джейн Вілкінсон і зачесана як у неї: з центральним проділом і кучерями на потилиці.

— Ви досі сумніваєтеся, Гастінгсе? — запитав Пуаро.

Думаю, я ще сумнівався до того моменту. Але тепер уже ні.

Детектив закрив валізу і знову повернувся до покоївки.

— Ви знаєте, з ким учора вечеряла міс Адамс?

— Ні, сер.

— Чи знаєте, з ким вона обідала або пила чай?

— Я не знаю нічого про чай, сер. Думаю, вона обідала з міс Драйвер.

— Міс Драйвер?

— Так, її найкраща подруга. У неї є магазин капелюшків на Моффат-стріт, недалеко від Бонд-стріт. Він називається «Женев'єв».

Пуаро занотував адресу в записник якраз під адресою лікаря.

— Ще одне, мадам. Чи можете ви згадати будь-що — *що завгодно* — що мадемуазель Адамс сказала чи зробила після того, як повернулася о шостій годині, те, що вразило вас, як повністю незвичайне або значне?

Покоївка хвилину хвилину-другу думала.

— Я справді не можу нічого такого пригадати, сер, — сказала вона нарешті. — Я запитала її, чи вона питиме чай, а вона сказала, що пила.

— О, вона сказала, що пила, — перервав детектив. — *Pardon*¹. Продовжуйте.

¹ Перепрошую (*фр.*).

— А після того вона писала листи до того часу, поки не пішла.

— Листи, так? Не знаєте кому?

— Знаю, сер. Власне, то був тільки один лист — її сестрі у Вашингтон. Вона двічі на тиждень писала своїй сестрі. Вона взяла лист із собою, щоб швидше відіслати. Але забула це зробити.

— Тоді він іще тут?

— Ні, сер. Я відіслала його. Вона згадала про нього вночі, коли лягала спати. І я сказала, що вибіжу з ним. Якщо приклеїти на нього додаткову марку і покласти його в експрес-скриньку, він дійде, як і мав би.

— О! Це далеко?

— Ні, сер, пошта якраз за рогом.

— Чи ви замкнули двері квартири за собою?

Міс Беннет витріщилася на нього.

— Ні, сер. Я просто причинила їх, як завжди роблю, коли йду на пошту.

Скидалося на те, що Пуаро щось скаже, але він стримався.

— Ви б хотіли глянути на неї, сер? — слізно запитала покоївка. — Така красива...

Ми пішли за нею у спальню.

Карлотта Адамс мала на диво спокійний і набагато молодший вигляд, ніж тоді, коли з'явилася у «Савої» того вечора. Здавалося, вона спить, мов утомлене дитя.

На обличчі мого друга з'явився дивний вираз, коли він стояв, дивлячись на неї. Я бачив, як він перехрестився.

— *J'ai fait un serment*¹, Гастінґсе, — сказав він, і ми спустилися сходами.

Я не питав його, що то була за обітниця. Я міг здогадатися.

За хвилину-другу він сказав:

— Принаймні одне мене не мучить. Я не міг її врятувати. До того часу, як я почув про смерть лорда Еджвєра, вона була вже мертва. Це заспокоює мене. Так, це дуже сильно мене заспокоює.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Дженні Драйвер

Нашим наступним кроком став візит до лікаря, чію адресу нам дала покоївка.

Той виявився метушливим підстаркуватим чоловіком, трохи розсіяним. Він знав про Пуаро тільки з чуток і висловив бурхливе задоволення від особистої зустрічі з ним.

— Що я можу зробити для вас, мсьє Пуаро? — запитав він після цього.

— Сьогодні вранці, мсьє *le docteur*, вас викликали до міс Карлотти Адамс.

— О так, бідолашна дівчина. Така обдарована акторка. Я двічі був на її виступах. Шкода, що все так закінчилося. Не розумію, навіщо тим дівчатам наркотики.

¹ Я склав обітницю (*фр.*).

— То, гадаєте, вона була залежна від наркотиків?

— Як лікар, я б не висловлювався так категорично. Хай там як, вона не користувалася шприцом. Слідів уколів не було. Очевидно, вона ковтала їх. Її покоївка стверджує, що зазвичай вона спала добре, але служницям відомо не все. Не думаю, що вона приймала веронал щовечора, але зрозуміло, що використовувала якийсь час.

— Чому ви так гадаєте?

— Це... от чорт... куди ж я поклав? — Він оглядав невеличку валізку. — Ага, ось воно!

Він витягнув маленьку чорну сап'янову жіночу сумочку.

— Звичайно, буде проведено розслідування причини смерті. Я й узяв це, щоб покоївка не загубила.

У сумочці лежала крихітна золота скринька. Зверху рубінами викладено ініціали «К. А.». То була цінна, дорога дрібничка. Лікар підняв кришку. Майже доверху скринька була заповнена білим порошком.

— Веронал, — коротко пояснив він. — Гляньте, що пише всередині.

На внутрішньому боці кришки було вигравіровано:

К. А. від Д. Париж, 10 листопада.

Солодких снів.

— 10 листопада, — задумливо сказав Пуаро.

— Саме так, а зараз уже кінець червня. Тому, здається, вона приймала це не менше ніж півроку. А оскільки рік не вказано, то, може, й півтора року чи більше.

— Париж. Д., — прочитав, суплячись, Пуаро.

— Так. Це вам щось підказує? Проте я не запитав, який ваш інтерес у цій справі. Припускаю, що у вас вагомі причини. Гадаю, хочете знати, чи це самогубство? Що ж, не можу сказати. Та й ніхто не скаже. Хоча, зі слів покоївки, дівчина була дуже життєрадісна вчора. Усе це нагадує нещасний випадок, і, на мою думку, так і є. Веронал дуже непевний. Можна прийняти в біса багато, та це не вб'є вас. А можна трішечки — і готово. Тому це небезпечні ліки. Безперечно, експертиза визначить причиною смерті нещасний випадок. Боюся, більше я нічим не зможу допомогти вам.

— Можна мені оглянути сумочку мадемуазель?

— Звичайно, звичайно.

Пуаро витяг вміст сумочки — тонку хустинку з ініціалами «К. М. А.» у кутку, пудреницю, помаду, фунтову банкноту, дрібні монети та пенсне.

Детектив надзвичайно зацікавився останньою знахідкою. Пенсне було строге, класичне, в золотій оправі.

— Цікаво, — зауважив мій друг. — Я не знав, що міс Адамс носила окуляри. Мабуть, використовувала їх лише для читання.

Лікар узяв пенсне в руки.

— Ні, ці окуляри для вулиці, — визначив він. — І досить сильні. Людина, що носила їх, очевидно, дуже короткозора.

— Вам відомо, чи міс Адамс...

— Я ніколи її не відвідував. Лише якось мене викликали оглянути нарив на пальці покоївки. Більше я ніколи не бував у тій квартирі. Тоді я на мить і побачив міс Адамс, та вона була без окулярів.

Пуаро подякував лікареві, і ми пішли. Бельгієць був спантеличений.

— Можливо, я помиляюся, — зізнався він.

— Що вона назвалася іншою особою?

— Ні, це, здається, уже доведено. Я про її смерть. Очевидно, вона мала веронал. Тому, можливо, вона була втомлена і надто схвильована вчора й вирішила влаштувати собі хороший нічний відпочинок.

Раптом детектив застиг на місці, що сильно здивувало перехожих, і почав емоційно ляскати однією рукою по іншій.

— Ні, ні, ні! — продовжував він у тому ж дусі. — Чому той нещасний випадок стався так зручно? То не був нещасний випадок. То не було самогубство. Ні, вона зіграла свою роль, і тим самим підписала собі смертний вирок. Веронал могли вибрати просто тому, що знали, що час від часу вона його приймала, а також мала цю скриньку. Але, якщо так, убивця мав чудово її знати. Хто ж цей «Д.»? Гастінгсе, я багато віддав би, щоб дізнатися, хто він!

— Пуаро, — сказав я, бо той так і залишався заглибленим у свої думки. — Краще ходімо. Усі дивляться на нас.

— Що? А, можливо, ви маєте рацію, хоча мені це не заважає. Принаймні це не перешкоджає плинові моїх думок.

— Але люди починають сміятися, — пробурмотів я.

— Хай собі.

Я не зовсім погоджувався з ним. Мені страшно бути у всіх на виду. А єдине, що турбує Пуаро — ймовірність того, що волога чи тепло пошкодують його славнозвісні вуса.

— Ми візьмемо таксі, — оголосив він, махаючи ціпком.

Одне з таксі зупинилося, і детектив попросив відвезти нас до «Женев'єв» на Моффат-стріт.

«Женев'єв» виявилася однією з тих крамничок, де на першому поверсі стоїть скляна вітрина з непримітним капелюшком і шарфом, а справжня робота відбувається поверхом вище, через проліт затхлих сходів.

Ми піднялися сходами і зупинилися перед дверима з написом «Женев'єв. Будь ласка, заходьте». Скориставшись цим запрошенням, ми опинилися в крихітній кімнаті, заповненій капелюшками, й імпозантна білявка попрямувала до нас, підозріливо дивлячись на Пуаро.

— Міс Драйвер? — запитав той.

— Не впевнена, чи мадам зможе прийняти вас. Ви з якого питання?

— Будь ласка, скажіть міс Драйвер, що друг міс Адамс хотів би з нею зустрітися.

Білявій красуні нічого не довелося робити. Чорна оксамитова завіса відхилилася, і в кімнаті з'явилося мі-

ніатюрне життєрадісне створіння з яскраво-рудим волоссям.

— У чому річ? — вимогливо запитала вона.

— Ви міс Драйвер?

— Так. Що там із Карлоттою?

— Ви вже чули сумну звістку?

— Яку ще сумну звістку?

— Уночі міс Адамс померла вві сні. Передозування вероналом.

Очі дівчини широко розплющилися.

— Який жах! — вигукнула вона. — Бідна Карлотта. Я не можу повірити. Учора вона була сповнена життя.

— А проте, мадемуазель, це правда, — промовив Пуаро. — Гляньте, от-от перша година. Чи не викажете мені честь, пообідавши зі мною та моїм другом? Я хочу запитати вас дещо.

Дівчина зміряла його поглядом. Вона була маленьким бійцем. Певним чином вона нагадувала мені фокстер'єра.

— Хто ви такі? — запитала вона напрямую.

— Мене звати Еркюль Пуаро, а джентльмен — мій друг, капітан Гастінґс.

Я вклонився.

Її погляд блукав від одного до другого з нас.

— Я чула про вас, — сказала міс Драйвер раптом. — Я піду.

Потім покликала білявку:

— Дороти!

— Так, Дженні?

— Місіс Лестер прийде щодо тієї моделі «Роза Декарт», яку ми для неї шиємо. Спробуй інші пір'їни. Бувай! Сподіваюся, я не надовго.

Вона схопила маленький чорний капелюшок, енергійно напудрила носик і глянула на мого друга.

— Готова, — коротко сказала вона.

Через п'ять хвилин ми сиділи в невеличкому ресторані на Дувер-стріт. Пуаро вже зробив замовлення офіціанту, і перед нами стояли коктейлі.

— Тепер, — почала Дженні Драйвер, — я хочу знати, що все це означає. У що вплуталася Карлотта?

— Отже, вона таки у щось вплуталася, мадемуазель?

— Спершу з'ясуймо, хто ставитиме запитання: ви чи я?

— Гадаю, запитувати мав би я, — усміхнувся детектив. — Мені дали зрозуміти, що ви з міс Адамс були хорошими подругами.

— Саме так.

— *Eh bien*, тоді прошу вас, мадемуазель, прийняти моє урочисте запевнення, що все, що я роблю — в інтересах вашої покійної подруги. Запевняю вас.

На якусь мить запала тиша, Дженні розмірковувала над почутим. Нарешті швидко кивнула, згодившись.

— Я вірю вам. Продовжуйте. Що ви хочете дізнатися?

— Як мені відомо, мадемуазель, ваша подруга вчора обідала з вами.

— Так.

— Чи поділилася вона своїми планами на вечір?

— Вона говорила не зовсім про минулий вечір.

— Але вона щось сказала?

— Карлотта сказала дещо, до чого ви, здається, хилите. Майте на увазі, вона говорила зі мною конфіденційно.

— Розумію.

— Що ж, дайте подумати. Гадаю, я краще поясню своїми словами.

— Як забажаєте, мадемуазель.

— Так от, Карлотта була схвильована. А її важко схвилювати, вона не з таких. Карлотта не розповіла мені нічого конкретного — обіцяла комусь мовчати, — але мала щось на умі. Як я зрозуміла, якийсь величезний розіграш.

— Розіграш?

— Вона так сказала. Вона не згадувала як, коли чи де. Тільки... — Дженні затихла й нахмурилася. — Бачте, Карлотта не з тих, хто любить утнути жарт чи розіграш. Вона серйозна, добра та працююча дівчина. Я намагаюся сказати, що, без сумніву, хтось підмовив її на цей трюк. І я думаю, — майте на увазі, то не вона сказала...

— Ні, що ви. Я розумію. Що саме ви думаєте?

— Я думаю... Я була майже впевнена, що це якимось стосувалося грошей. Ніщо так не збуджувало Карлотту, як гроші. Така вона була. У ділових справах вона була однією з найкращих, кого я знала. Вона не була б така схвильована, така задоволена, якби тут не йшлося про гроші, досить багато грошей. У мене склалося враження,

що вона збиралася зробити щось на спір і була цілком певна, що виграє. Та все-таки це не зовсім так. Тобто Карлотта не закладалася. Я ніколи не чула, щоб вона погоджувалася на парі. Але, так чи так, я впевнена, що річ була в грошах.

— А вона, власне, цього не говорила?

— Н-ні. Просто сказала, що незабаром зможе дозволити собі те-се. Збиралася привезти свою сестру з Америки в Париж. Вона дуже любила молодшу сестру. То дуже ніжна дівчина і, здається, має хист до музики. Це все, що мені відомо. Ви про це хотіли знати?

Пуаро кивнув.

— Так. Ви підтвердили мою теорію. Визнаю, я сподівався дізнатися більше. Я очікував, що міс Адамс буде пов'язана обіцянкою секретності, але сподівався, що, як і всі жінки, вона не витримає і поділиться таємницею з найближчою подругою.

— Я намагалася змусити її розповісти, — визнала Дженні, — але Карлотта просто засміялася і пообіцяла, що колись розкаже.

Детектив якось мить мовчав, а тоді запитав:

— Вам знайоме ім'я лорда Еджвера?

— Що? Того, якого вбили? Бачила в газеті півгодини тому.

— Так, того самого. Не знаєте, чи міс Адамс була з ними знайома?

— Не думаю. Навіть упевнена, що ні. О, стривайте.

— Так, мадемуазель? — нетерпляче запитав Пуаро.

— Як же це було? — Вона нахмурила брови, силкуючись щось пригадати. — Так, згадала. Якось вона згадала його. Надто жорстко.

— Жорстко?

— Так, вона сказала — як же саме? — що такому чоловікові, як він, не слід дозволяти руйнувати життя інших своєю жорстокістю та браком розуміння. Сказала — що ж, саме так і було, — що він один із тих, чия смерть пішла б усім на користь.

— Коли вона сказала це?

— О, здається, минулого місяця.

— Чому зайшла така тема?

Дженні Драйвер кілька хвилин напружувала свої мізки, та зрештою похитала головою.

— Не пам'ятаю, — зізналася вона. — Його ім'я просто само якось вплигло. Можливо, було в газеті. Хай там як, я пам'ятаю, як мене здивувало, що Карлотта раптово могла стати така різка щодо того, кого навіть не знала.

— Справді дивно, — задумливо погодився Пуаро, а тоді спитав: — Вам відомо, чи міс Адамс приймала веронал?

— Я нічого про це не знаю. Принаймні я ніколи не бачила, щоб вона приймала його чи згадувала про це.

— Ви бачили в її сумці невелику золоту скриньку з ініціалами «К. А.», викладеними рубінами?

— Невеличку золоту скриньку? Ні. Упевнена, що ні.

— То, можливо, вам відомо, де була міс Адамс минулого листопада?

— Хвилинку. Наприкінці листопада вона повернулася у Штати. А до цього була в Парижі.

— Сама?

— Звичайно, сама. Вибачте, ви, мабуть, питали не про це. Не знаю, чому Париж завжди асоціюється з найгіршим. Це дуже миле респектабельне місце, та й Карлотта не була однією з жінок на вихідні, якщо ви до цього хилите.

— Тепер, мадемуазель, я поставлю вам дуже важливе запитання. Чи був чоловік, яким міс Адамс особливо захоплювалася?

— Моя відповідь «ні», — повільно сказала Дженні. — Карлотта, відколи її знаю, цілком присвятила себе роботі та хворобливій сестрі. Вона почувалася головою сім'ї, від якої залежать усі, тому й діяла відповідно. Тож моя відповідь чітка — «НІ».

— О! А якщо не так категорично?

— Я не здивувалася б, якби дізналася, що останнім часом Карлотта захопилася якимось чоловіком.

— Ага!

— Попереджаю, це лише мої здогадки. Я кажу це з огляду на її поведінку. Вона стала іншою, не зовсім емоційно-піднесеною, а розсіяною. І вигляд у неї був трохи інший. О, не можу пояснити. Це те, що може відчутти лише інша жінка. І, звісно, я можу цілком помилятися.

Пуаро кивнув головою.

— Дякую, мадемуазель. І ще одне. Чи є в міс Адамс друзі з ініціалом «Д.»?

— «Д.», — задумливо мовила Дженні Драйвер. — «Д.»? Вибачте, але нікого не пригадаю.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

Егоїстка

Не думаю, що Пуаро очікував почути на своє запитання іншу відповідь. І все-таки сумно похитав головою. Він досі перебував у задумі. Дженні Драйвер нахилилася вперед, опершись ліктями на стіл.

— А тепер, — спитала вона, — мені щось розкажуть?

— Мадемуазель, — сказав детектив. — Передусім дозвольте мені похвалити вас. Ваші відповіді на мої запитання були надзвичайно розумні. Очевидно, мадемуазель, у вас є мізки. Питаєте, чи я вам щось розповім. Відповідаю — не багато. Мадемуазель, я розповім вам лише кілька голих фактів.

Він замовк, а потім тихо продовжив:

— Минулого вечора у своїй бібліотеці був убитий лорд Еджвер. Учора о десятій годині леді, — гадаю, це була ваша подруга міс Адамс, — прийшла до будинку і захотіла зустрітися з лордом, назвавшись леді Еджвер. Вона надягла золотисту перуку і нафарбувалася, щоб бути схожою на справжню леді Еджвер, а це, як ви напевно знаєте, міс Джейн Вілкінсон, акторка. Міс Адамс (якщо це була вона) пробула там лише кілька хвилин. Вона вийшла з будинку о п'ять хвилин на одинадцять, але повернулася

додому аж після опівночі. Вона лягла в ліжко, випивши завелику дозу вероналу. Тепер, мадемуазель, ви, мабуть, розумієте, для чого я ставив вам деякі запитання.

Дженні глибоко вдихнула.

— Так, — мовила вона, — тепер я розумію. Мсьє Пуаро, гадаю, ви маєте рацію. Тобто маєте рацію в тому, що це була Карлотта. І ще одне, учора вона купила в мене новий капелюшок.

— Новий капелюшок?

— Так. Сказала, що хоче капелюшок, аби приховати обличчя з лівого боку.

Тут я повинен коротко все пояснити, оскільки не знаю, коли це прочитають. Свого часу я бачив багато фасонів капелюшків — клош, які настільки приховували обличчя, що можна було навіть не впізнати своєї подруги. Нахилені вперед капелюшки, капелюшки, що трималися на потилиці, берети і багато інших. Того червня в моді були капелюшки, схожі на перевернуту тарілку, які кріпилися (наче присоском) над одним вухом, залишаючи інший бік обличчя і волосся відкритими для огляду.

— Ці капелюшки зазвичай носять на правому боці голови? — запитав Пуаро.

Маленька модистка кивнула.

— Але ми маємо кілька, які можна носити на протилежному боці, — пояснила вона. — Тому що є люди, які віддають перевагу своєму правому профілю, а не лівому, або які мають звичку робити проділ на волоссі тільки з одного боку.

— А є якась особлива причина, чому Карлотта хотіла затінити ту частину свого обличчя?

Я згадав, що двері в будинку на Ріджент-гейт відчиняються наліво, тож дворецький бачив того, хто входить, з лівого боку. Також я згадав, що Джейн Вілкінсон (як я помітив раніше) мала крихітну родимку в кутику лівого ока.

Я схвильовано розповів про це. Пуаро погодився, енергійно киваючи головою.

— Це так. Це так. *Vous avez parfaitement raison*¹, Гастінгсе. Так, це пояснює купівлю капелюшка.

— Мсьє Пуаро? — раптом випросталася Дженні. — Ви ж не думаєте... не думаєте... що це зробила Карлотта? Я маю на увазі, убила його. Ви ж не можете так вважати? Не через те, що вона так розлючено говорила про нього.

— Я так не думаю. Але все ж таки цікаво, чому вона так говорила. Я хотів би знати причину цього. Що він зробив... Що вона про нього знала, що була змушена так висловлюватися?

— Я не знаю... але вона не вбивала його. Вона... ой! Вона була... ну... надто витонченою.

Бельгієць схвально кивнув.

— Так, так. Ви дуже добре висловилися. Це психологічний момент. Я згоден. Це був науковий злочин, але не витончений.

— Науковий?

¹ Ви цілком маєте рацію (*фр.*).

— Убивця точно знав, куди завдавати удару, щоб досягти життєво важливих нервових центрів біля основи черепа, там, де той приєднується до хребта.

— Схоже на лікаря, — задумливо сказала міс Драйвер.

— Міс Адамс була знайома з лікарями? Маю на увазі, чи вона дружила з якимсь лікарем?

Дженні похитала головою.

— Ніколи не чула. Принаймні не тут.

— Ще одне запитання. Міс Адамс носила пенсне?

— Окуляри? Ніколи.

— О! — насупився Пуаро.

У моїй свідомості виник образ: лікар, що пахнув карболом, короткозорий, із сильними лінзами. Абсурд!

— До речі, а міс Адамс була знайома з Браяном Мартіном, кіноактором?

— Ну, так. Вона розповідала мені, що знала його ще малим. Хоча не думаю, що вони часто бачилися. Лише зрідка. За її словами, він став надто самозакоханий.

Вона подивилася на годинник і вигукнула.

— Боже мій, я маю летіти. Мсьє Пуаро, я вам допомогла?

— Допомогли. Я ще звертатимуся до вас по допомогу.

— Звичайно. Хтось вимудрував цю чортівню. Ми повинні з'ясувати, хто це.

Дівчина швидко потиснула нам руки, несподівано зблиснула білосніжною усмішкою і, як це було їй властиво, раптово нас залишила.

— Цікава особистість, — зауважив мій друг, оплачуючи рахунок.

— Вона мені подобається, — зізнався я.

— Завжди приємно спілкуватися з кмітливою людиною.

— Мабуть, це трохи важко, — розмірковував я. — Шок від смерті її подруги не засмутив її настільки сильно, як я собі думав.

— Звичайно, вона не з тих, хто ридма ридає, — сухо погодився Пуаро.

— Ви отримали від розмови те, на що сподівалися? Він похитав головою.

— Ні, я сподівався — дуже сподівався — отримати ключ до особистості Д., людини, яка подарувала Карлотті Адамс маленьку золоту скриньку. Але мені не вдалося. На жаль, міс Адамс була замкнutoю дівчиною. Вона не була з тих, хто пліткує про друзів або про свої любовні справи. З іншого боку, особа, яка запропонувала той розіграш, можливо, зовсім не була другом. Це міг запропонувати знайомий — безсумнівно, через «спортивний» інтерес — на грошовій основі. Можливо, ця особа бачила золоту скриньку, яку дівчина несла з собою, і спробувала дізнатися, що в ній.

— Але як же її змусили випити веронал? І коли?

— Ну, був час, коли двері квартири були відчинені, коли покоївка вийшла відправити листа. Хоча мене це не зовсім задовольняє. Занадто багато залежить від випадку. Але тепер — до роботи. Можливо, у нас є ще дві підказки.

— Які це?

— Перша — телефонний дзвінок на номер у район Вікторії. Мені здається цілком ймовірним, що, повернувшись додому, Карлотта Адамс зателефонувала комусь, аби повідомити про успіх. З іншого боку, де вона була між п'ять хвилин на одинадцять і північчю? Можливо, у неї була призначена зустріч з організатором розіграшу. У цьому випадку це міг бути просто дзвінок до друга.

— Яка друга підказка?

— А! Я покладаю на нього надії. На лист, Гастінгсе. Лист до її сестри. Можливо — я тільки кажу «можливо» — в ньому вона все розповіла. Вона не розцінювала це як порушення обіцянки, оскільки лист прочитають аж через тиждень, та ще й в іншій країні.

— Дивовижно, якщо це так!

— Гастінгсе, ми не повинні занадто на це розраховувати. Це просто шанс, от і все. Ні, тепер ми повинні зайти з іншого краю.

— Що ви називаєте іншим краєм?

— Ретельне опрацювання тих, хто хоч якось виграє від смерті лорда Еджвера.

Я знизав плечима.

— Крім його небожа і дружини...

— Та чоловіка, за якого вона хотіла вийти заміж, — додав Пуаро.

— Герцога? Він у Парижі.

— Авжеж. Але не можна заперечувати, що він зацікавлена особа. До того ж у будинку є ще люди: дворець-

кий... інші слуги. Хто знає, які образи вони затаїли? Але я вважаю, що спершу ми повинні поговорити з мадемуазель Джейн Вілкінсон. Вона прониклива. Можливо, щось запропонує.

Ми ще раз подалися в «Савой». Ми застали леді посеред коробок і обгорткового паперу, а зі спинок стільців звисали вишукані чорні драпірування. Вираз обличчя Джейн був глибоким і серйозним, вона приміряла перед дзеркалом черговий маленький чорний капелюшок.

— О, мсьє Пуаро. Сідайте. Тобто якщо є на що сісти. Елліс, зроби, будь ласка, місце.

— Мадам. У вас чарівний вигляд.

Жінка здавалася серйозною.

— Мсьє Пуаро, я не хочу лицемірити. Але ж треба дотримуватися правил хорошого тону, ви так не вважаєте? Тобто, думаю, я маю бути обережною. О! До речі, я отримала премилу телеграму від герцога.

— З Парижа?

— Так, з Парижа. Обачну, звісно, і зі словами співчуття, але написану так, що я можу все прочитати між рядків.

— Мої вітання, мадам.

— Мсьє Пуаро. — Вона сплеснула руками, її хрипкий голос надломився. Джейн скидалася на ангела, який ось-ось дасть волю найсвятішим думкам. — Я розмірковувала. Усе це здається таким дивовижним, якщо ви розумієте, про що я. Ось так, усі мої біди закінчилися. Жодного виснажливого розлучення. Жодних турбот.

Переді мною відкрита дорога, і все гладесенько. Я майже повірила в Господа — якщо ви розумієте, про що я.

Я затамував подих. Пуаро глянув на неї, вона схилила голову трохи набік. Джейн Вілкінсон говорила цілком серйозно.

— Тож, мадам, ви так це сприймаєте?

— Для мене все склалося якнайкраще, — благоговійно прошепотіла вона. — Останнім часом я все думала — а якби Еджвер помер. І ось — він мертвий! Це майже як відповідь на молитву.

Детектив прокашлявся.

— Мадам, я не можу сказати, що сприймаю цю ситуацію так само, як і ви. Хтось убив вашого чоловіка.

Жінка кивнула.

— Так, звичайно.

— Вам не спадало на думку поставити самій собі запитання, хто саме це зробив?

Вона витріщилася на нього.

— Хіба це важливо? Я маю на увазі, як це мене стосується? Мабуть, через чотири або п'ять місяців ми з герцогом одружимося...

Мій друг насилу стримався.

— Так, мадам, я це знаю. Але окрім того, вам не сяйнуло в голову запитати себе, *хто вбив вашого чоловіка?*

— Ні. — Вона, здавалося, була вельми здивована від цієї думки. Видно було, що вона про це замислилася.

— Хіба вам не цікаво про це дізнатися? — запитав Пуаро.

— Боюся, не дуже, — зізналася Джейн. — Гадаю, поліція розбереться. Там усі дуже розумні, хіба ні?

— Так кажуть. Я теж збираюся все з'ясувати.

— Ви? Як кумедно.

— Чому кумедно?

— Ну, я не знаю. — Вона знову дивилася на одяг. Акторка накинула атласний халат і розглядала себе в дзеркалі.

— Ви не заперечуєте? — запитав Пуаро, і його очі засяяли.

— Ну, звичайно, ні, мсьє Пуаро. Я хочу, щоб ви взяли за це з розумом. Я бажаю вам успіхів.

— Мадам, я хочу більшого, аніж просто побажання. Я хочу почути вашу думку.

— Думку? — розсіяно перепитала Джейн і повернула голову на плече. — Про що?

— Як ви гадаєте, хто, найімовірніше, убив лорда Еджвера?

Жінка похитала головою.

— Уявлення не маю!

Вона знизала плечима і взяла ручне дзеркало.

— Мадам! — гучним, рішучим голосом повторив детектив. — **ЯК ГАДАЄТЕ, ХТО ВБИВ ВАШОГО ЧОЛОВІКА?**

Цього разу подіяло. Джейн Вілкінсон перелякано глянула на нього.

— Гадаю, що Джеральдін, — сказала вона.

— Хто така Джеральдін?

Але співрозмовниця знову відволіклася.

— Елліс, підними це трохи на праве плече. Так. Що, мсьє Пуаро? Джеральдін — це його донька. Ні, Елліс, праве плече. Так краще. О! Мсьє Пуаро, ви вже йдете? Я дуже вдячна за все. Я маю на увазі, за розлучення, хоча це вже не потрібно. Я завжди вважатиму вас чудовим.

Після того я бачив Джейн Вілкінсон лише двічі. Одного разу на сцені, і один раз на званому обіді, коли я сидів навпроти неї за столом. Я завжди пам'ятатиму її такою, якою я побачив її тоді, повністю заглиблену в одяг, як вона недбало кидала слова, які потім вплинули на подальші дії Пуаро, а її думки були зосереджені цілком і повністю на собі.

— *Épatant*¹, — з благоговінням сказав Пуаро, коли ми вийшли на Стренд.

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ

Донька

Коли ми повернулися в свої кімнати, на столі на нас чекав лист, принесений кур'єром. Пуаро взяв його в руки, відкрив із притаманною йому акуратністю, а потім розсміявся.

— То як кажуть: «про вовка промовка»? Гастінгсе, гляньте сюди.

¹ Вражаюче (*фр.*).

Я взяв у нього записку.

На папері була адреса Ріджент-гейт, 17, і лист було написано дуже рівним характерним почерком, який, здавалося, буде легко прочитати, але, як не дивно, це було не так.

Шановний сер (йшлося в листі),

Я чула, що сьогодні вранці Ви були з інспектором у будинку. Мені шкода, що мені не вдалося поговорити з Вами. Якщо це зручно, я буду дуже вдячна, якби Ви змогли приділити мені кілька хвилин у будь-який час сьогодні після обіду.

З повагою

Джеральдін Марш

— Цікаво, — сказав я. — Чому ж вона хоче з вами зустрітися?

— Вам цікаво, чому вона хоче зустрітися зі мною? Мій друже, ви неввічливі.

У Пуаро є надзвичайно дратівлива звичка жартувати в найневідповідніший момент.

— Мій друже, ми вирушаємо негайно, — заявив він і, любовно змахнувши з капелюха уявну порошок, надягнув його на голову.

Необережне припущення Джейн Вілкінсон, що, можливо, це Джеральдін убила свого батька, здавалося особливо безглуздом. Тільки справді безмозка людина могла це припустити. Я сказав про це Пуаро.

— Мізки. Мізки. Що ми маємо на увазі під цим терміном? Говорячи образно, ви могли б сказати, що у Джейн Вілкінсон курячі мізки. Це зневажливий термін. Але на мить подивімося на курку. Вона існує і розмножується, чи не так? Що в Природі вважається ознакою ментальної вищості. Чарівна леді Еджвер не знає історії, ані географії, ані класичної літератури, *sans doute*¹. Для неї Лао Цзи — це кличка премійованого пекінеса, а Мольєр — це назва *maison de couture*². Але коли діло доходить до вибору одягу, чи багатого і вигідного заміжжя, чи досягнення свого — її успіх феноменальний. Думка філософа про те, хто вбив лорда Еджвера, не принесе мені жодної користі: мотив для вбивства з філософської перспективи — це досягнення найбільшого блага для найбільшої кількості людей, а оскільки це важко вирішити, то мало філософів є вбивцями. Але недбала думка леді Еджвер може виявитися корисною для мене, тому що її точка зору буде матеріалістична, і в її основі будуть знання про найгірші сторони людської природи.

— Можливо, в цьому щось і є, — поступився я.

— *Nous voici*³, — сказав Пуаро. — Мені цікаво дізнатися, чому молода леді так терміново хоче зі мною зустрітися.

¹ Без сумніву (*фр.*).

² Ательє мод (*фр.*).

³ Так от (*фр.*).

— Це природне бажання, — я взяв реванш. — Ви так сказали чверть години тому. Природне бажання побачити щось унікальне в безпосередній близькості.

— А може, це ви, мій друже, справили на неї таке враження, — відповів Пуаро, подзвонивши у двері.

Я згадав перелякане обличчя дівчини, яка стояла у дверях. Я бачив ці гарячі темні очі на блідому обличчі. Той швидкоплинний погляд справив на мене глибоке враження.

Нас провели нагору, у велику вітальню, і за хвилину дві Джеральдін Марш вийшла до нас.

Напруження, яке я помітив ще раніше, посилилося. Ця висока, худа, блідолиця дівчина з великими прискіпливими чорними очима була приголомшлива.

Вона була надзвичайно спокійна, що, з огляду на її юність, було вражаюче.

— Мсьє Пуаро, дуже добре, що ви прийшли так швидко, — промовила вона. — Шкода, що зранку ми з вами розминулися.

— Ви спали...

— Так. Міс Керрол — батькова секретарка — наплюгла на цьому. Дуже чуйно з її боку.

У голосі дівчини вчувалося дивне невдоволення, що спантеличило мене.

— Мадемуазель, як я можу бути вам корисний? — запитав Пуаро.

Якусь мить вона вагалася, а потім сказала:

— У день, коли батька вбили, ви приходили до нього?

— Так, мадемуазель.

— Чому? Він... послав по вас?

Якусь мить детектив не відповідав. Здавалося, він роздумує. Тепер я гадаю, що це був хитро продуманий крок із його боку. Він хотів спровокувати її на подальшу розмову. Джеральдін, як він зрозумів, була нетерпляча. Хотіла все якомога швидше.

— Він чогось боявся? Скажіть мені. Скажіть мені. Я повинна знати. Кого він боявся? Чому? Що він вам сказав? О! Чому ви не говорите?

Я подумав, що її холонокровність була не природною. Вона швидко зникла. Дівчина нахилилася вперед, нервово переплітаючи руки на колінах.

— Те, про що ми говорили з лордом Еджвером, конфіденційно, — повільно проказав Пуаро.

Він не зводив очей із її обличчя.

— Значить, це було про... я маю на увазі, ви говорили про щось пов'язане з... сім'єю. О! Ви сидите і мучите мене. Чому не скажете мені? Мені необхідно це знати. Кажу вам, необхідно.

Знову ж таки дуже повільно мій друг похитав головою, що, мабуть, поглибило її здивування.

— Мсьє Пуаро. — Вона випросталася. — Я його донька. Я маю право знати, чого боявся мій батько в останній день свого життя. Несправедливо залишати

мене в невіданні. Це не справедливо щодо нього... не сказати мені.

— Мадемуазель, ви були дуже прив'язані до батька? — м'яко запитав детектив.

Джеральдін відсахнулася, ніби її вжалили.

— Чи любила я його? — прошепотіла вона. — Любила його. Я... Я...

І раптом її самовладання урвалося. Вона вибухнула сміхом. Вона відкинулася в кріслі і не переставала сміятися.

— Це так кумедно, — задихалася вона. — Так смішно, коли про це запитують.

Цей істеричний сміх привернув увагу. Двері відчинилися, і ввійшла міс Керрол. З рішучим виглядом секретарка одразу ж перейшла до дій.

— Ну, ну, Джеральдін, люба, це нікуди не годиться. Ні, ні. Тихіше. Я наполягаю. Ні. Перестаньте. Я це серйозно. Негайно перестаньте.

Її наполегливість принесла результат. Сміх дівчини став приглушеним. Вона витерла очі й сіла.

— Вибачте, — тихо сказала вона. — Раніше такого не траплялося.

Міс Керрол і далі з тривогою дивилася на неї.

— Міс Керрол, уже все добре. Це було нерозумно.

Дівчина раптом усміхнулася. Дивна гірка усмішка вигнула її губи. Вона різко випросталася у своєму кріслі і подивилася в нікуди.

— Він запитав мене, — сказала вона холодним ясним голосом, — чи я була дуже прив'язана до батька.

Міс Керрол видала якісь невизначені звуки, що виражали нерішучість. Джеральдін продовжувала, високим і презирливим голосом.

— Я тільки думаю, краще сказати неправду чи правду? Мабуть, таки правду. Я не любила свого батька. Я його ненавиділа!

— Джеральдін, любя.

— Навіщо прикидатися? Ви не ненавиділи його, тому що він не міг до вас доторкнутися! Ви були однією із небагатьох людей у світі, до кого він не міг дістатися. Ви сприймали його як роботодавця, який платив вам стільки років. Його гнів та дивакуватість вас не цікавили — ви їх ігнорували. Я знаю, що ви скажете: «Кожен повинен миритися з чимось». Ви були веселі та байдужі. Ви дуже сильна жінка. Ви не зовсім людина. Але, разом з тим, ви будь-якої миті могли піти з дому. Я не могла. Я залежна.

— Справді, Джеральдін, я не думаю, що треба у все це заглиблюватися. Батько і донька часто можуть не ладнати між собою. Але я вважаю, що менше про це говорити, то краще життя.

Джеральдін відвернулася від секретарки. Звернулася до Пуаро.

— Мсьє Пуаро, я ненавиділа свого батька! Я рада, що він мертвий! Для мене це означає свободу — свободу і незалежність. Я анітрохи не переймаюся тим, щоб знайти його вбивцю. Тому що всі ми знаємо: хай хто йо-

го вбив, він, мабуть, мав причини — достатньо причин, щоб виправдати цей учинок.

Мій друг задумливо подивився на дівчину.

— Мадемуазель, це небезпечний принцип.

— А якщо когось повісять, це поверне батька до життя?

— Ні, — сухо сказав Пуаро. — Але це може врятувати інших невинних людей від убивства.

— Я не розумію.

— Мадемуазель, людина, яка вбила один раз, майже завжди вбиває знову — іноді знову і знову.

— Я в це не вірю. Не... не справжня людина.

— Ви маєте на увазі не маніяк-убивця? Але так, це правда. Перше життя, можливо, і було забрано убивцею після приголомшливої боротьби із власною совістю. Потім — коли йому загрожує небезпека — друге вбивство вже дається морально легше. За найменшої загрози опинитися під підозрою йде і третє життя. І мало-помалу виникає гордість за скоєне — убивство стає *métier*¹. І зрештою це робиться майже для задоволення.

Джеральдін закрила обличчя руками.

— Жахливо. Жахливо. Це неправда.

— А припустімо, я скажу вам, що *це вже сталося*? Що вже — аби врятувати себе — *вбивця вбив удруге*?

— Мсьє Пуаро, про що це ви? — вигукнула міс Керрол. — Ще одне вбивство? Де? Хто?

¹ Ремеслом (фр.).

Детектив ледь похитав головою.

— Це був лише приклад. Я перепрошую.

— О! Я розумію. На мить я справді подумала... Тепер, Джеральдін, якщо ви перестали молоти всілякі дурниці...

— Бачу, ви на моєму боці, — мовив Пуаро, злегка вклонившись.

— Я проти смертної кари, — жваво сказала секретарка. — У решті я, звичайно, підтримую вас. Суспільство повинне бути захищене.

Джеральдін підвелася і пригладила своє волосся.

— Вибачте, — перепросила вона. — Я виставила себе на посміховисько. Ви досі відмовляєтеся сказати мені, чому мій батько запросив вас?

— Запросив його? — здивувалася міс Керрол.

— Міс Марш, ви не зрозуміли. Я не відмовився вам розповідати.

Пуаро змушений був відкритися.

— Я просто розмірковував, наскільки наша розмова може вважатися конфіденційною. Ваш батько не запрошував мене. Я розмовляв із ним від імені клієнтки, а клієнткою була леді Еджвер.

— О! Я розумію.

На обличчі дівчини з'явився незвичайний вираз. Спершу я подумав, що це було розчарування. Потім зрозумів: це було полегшення.

— Я була дуже дурна, — повільно сказала вона. — Я думала, що мій батько, можливо, вважав, що йому загрожує якась небезпека. Це було нерозумно.

— Знаєте, мсьє Пуаро, ви щойно мене налякали, — зазначила міс Керрол, — коли припустили, що та жінка скоїла друге вбивство.

Мій друг не відповів їй. Він заговорив із дівчиною.

— Мадемуазель, ви вірите, що леді Еджвер скоїла вбивство?

Вона похитала головою.

— Ні, я не вірю. Не уявляю, щоб вона вчинила щось таке. Вона занадто... Ну, штучна.

— Я не уявляю, хто ще міг це зробити, — сказала міс Керрол. — І я не думаю, що такі жінки мають хоч якісь моральні принципи.

— Це не обов'язково була вона, — стверджувала Джеральдін. — Можливо, вона приходила сюди, просто поговорила з ним і пішла, а справжнім убивцею виявився якийсь божевільний, котрий проник сюди пізніше.

— Усі вбивці психічно хворі, в цьому я впевнена, — промовила секретарка. — Щось із залозами внутрішньої секреції.

У цю мить двері відчинилися і ввійшов чоловік, який одразу ж незграбно зупинився.

— Вибачте, — сказав він. — Я не знав, що тут хтось є.

Джеральдін механічно відрекомендувала його:

— Мій кузен, лорд Еджвер. Мсьє Пуаро. Усе добре, Рональде. Ти не заважаєш.

— Ти впевнена, Діно? Як справи, мсьє Пуаро? Ваші сірі клітинки працюють над нашою особливою сімейною таємницею?

Я поринув у думках в минуле, намагаючись пригадати. Це кругле, приємне, порожнє обличчя, очі з невеликими мішками під ними, маленькі вусики, як острівець посеред широких просторів.

Ну звісно! Це ж супутник Карлотти Адамс на вечері в номері Джейн Вілкінсон.

Капітан Рональд Марш. Теперішній лорд Еджвер.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

Небіж

Новий лорд Еджвер добре все підмічав. Він помітив, як я ледь стрепенувся.

— А! Ось ви і зрозуміли, — привітно сказав він. — Маленька вечерея у тітки Джейн. Правда, я добряче тоді набрався? Але мені здалося, що ніхто цього не помітив.

Пуаро прощався з Джеральдін Марш і міс Керрол.

— Я спускаюся з вами, — добродушно мовив Рональд. Він попрямував сходами вниз і весь час говорив: — Життя — дивна штука. Одного дня тебе виганяють, а наступного ти вже господар маєтку. Знаєте, мій покійний дядько, за яким ніхто не тужить, вигнав мене три роки тому. Але, мсьє Пуаро, гадаю, ви про це знаєте.

— Я чув, що про це згадували, так, — спокійно відповів бельгієць.

— Природно. Звичайно, така інформація завжди виходить на поверхню. Серйозний детектив не може дозволити собі пропустити це.

Рональд Марш усміхнувся.

Потім відчинив двері у їдальню.

— Давайте вип'ємо, перш ніж ви підете.

Пуаро відмовився. Як і я. Але молодик зробив собі коктейль і продовжив говорити:

— За вбивство, — бадьоро виголосив він. — За одну коротку ніч із боржника у відчаї я перетворився на надію торгівців. Учора мені в обличчя дивилося розорення, а сьогодні — достаток. Боже, благослови тітку Джейн.

Він спустошив склянку. Потім, ледь змінивши манеру, заговорив до мого друга.

— Серйозно, мсьє Пуаро, що ви тут робите? Чотири дні тому тітка Джейн зворушливо проказувала: «Хто визволить мене від цього нахабного тирана?» — і ось вона вільна! Сподіваюся, це не ваша робота? Ідеальний злочин, скоєний Еркюлем Пуаро, колишнім детективом-нишпоркою.

Пуаро усміхнувся.

— Сьогодні я прийшов сюди на прохання міс Джеральдін Марш.

— Стримана відповідь, так? Ні, мсьє Пуаро, що ви насправді тут робите? З тих чи тих причин, вас цікавить смерть мого дядька.

— Лорде Еджвер, мене завжди цікавить убивство.

— Але ви його не скоювали. Дуже обережно. Ви повинні навчити тітку Джейн обережності. Обережності та маскуванню. Ви вибачте, що я називаю її тіткою Джейн. Це мене забавляє. Ви бачили ошелешений вираз її обличчя, коли я це утнув того вечора? Вона не мала найменшого уявлення, хто я такий.

— *En vérité?*¹

— Так. Мене вигнали за три місяці до того, як вона тут з'явилася.

На мить добродушний вираз зник з його обличчя. А потім молодик із легкістю продовжив:

— Красива жінка. Але жодної тобі витонченості. Методи досить грубі, га?

Детектив знизав плечима.

— Можливо.

Рональд зацікавлено подивився на нього.

— Гадаю, ви думаєте, що вона цього не робила. То вона вас теж обкрутила?

— Я дуже захоплююся красою, — промовив розмірено Пуаро. — Але також і доказами.

Останнє слово він вимовив дуже тихо.

— Доказами? — різко перепитав співрозмовник.

— Можливо, лорде Еджвер, ви не знаєте, що вчора леді Еджвер була на вечірці в Чизіку в той же час, коли її начебто бачили тут.

Рональд Марш вилаявся.

¹ Справді? (*фр.*)

— Так значить, вона все-таки пішла! Як це схоже на жінок! О шостій годині вона впевнено стверджує, що ніщо на світі не змусить її туди поїхати, а, гадаю, хвилин за десять вона вже передумала! Коли плануєте вбивство, ніколи не будьте залежні від жінки, яка обіцяє щось зробити. Ось як руйнуються найкращі плани вбивства. Ні, мсьє Пуаро, я не викриваю себе. О, так, не думайте, що я не можу прочитати ваших думок. Хто є очевидним підозрюваним? Славнозвісний Злий Ні-на-що-не-здатний небіж.

Хмикнувши, молодик оперся на спинку стільця.

— Мсьє Пуаро, зараз я зберігаю ваші маленькі сірі клітинки. Немає потреби вишукувати когось, хто бачив мене в той момент, коли тітка Джейн заявляла, що вона ніколи, ніколи і ніколи не піде на ту вечірку. Я там був. Тож ви себе запитуєте, чи справді вчора ввечері, начепивши світлу перуку і паризький капелюшок, сюди приходив злий небіж.

Здавалося б, насолоджуючись ситуацією, він розглядав нас обох. Пуаро трохи схилив голову набік і дуже уважно його слухав. Я ж почувався трохи незатишно.

— У мене був мотив... О-о! так, визнаю, що був. І зараз я зроблю вам подарунок — дам дуже цінну і значиму інформацію. Учора зранку я заходив до свого дядька. Чому? Щоб попросити грошей. Так, облизуйтеся. Щоб попросити грошей. І пішов ні з чим. І того ж вечора — того ж вечора — настає вона: смерть лорда Еджвера. Гарна назва, до речі. Смерть лорда Еджвера. Чудово пасуватиме в книжковому відділі.

Рональд замовк. Детектив нічого не відповів.

— Мсьє Пуаро, мені справді лестить ваша увага. Капітан Гастінгс має такий вигляд, наче побачив привида, чи будь-якої хвилини побачить його. Мій дорогий друже, не напружуйтеся так. Дочекайтеся розв'язки. Тож на чому ми зупинилися? О! Так, справа проти Ні-на-що-не-здатного небожа. Вина вішається на ненависну тітку — дядькову дружину. Небіж, який свого часу отримав визнання за виконання жіночих ролей, робить своє найвище театральне зусилля. Жіночим голосом він називає себе леді Еджвер і дрібними кроками непомітно проходить повз дворецького. Жодних підозр. «Джейн», — кричить мій любий дядько. «Джордже», — пишу я. Кидаюся йому на шию й акуратно встромляю в нього кишеньковий ніж. Подальші деталі є суто медичними і їх можна упустити. Фальшива леді йде. І наприкінці важкого робочого дня лягає спати.

Він розсміявся, встав і налив собі ще віскі з содовою. Тоді повільно повернувся у своє крісло.

— Гарно складається, чи не так? Але розумієте, в чому суть питання? Розчарування! Це так дратує, коли відчуваєш, що тебе вели манівцями. І ось, мсьє Пуаро, ми підійшли до алібі!

Молодик допив свою склянку.

— Я завжди вважав алібі дуже приємними, — зауважив він. — Щоразу, коли я читаю детективи, то сиджу і чекаю на алібі. У моєму випадку це дуже гарне алібі. Сильне, потрійне, єврейське. Простіше кажучи,

містер, місіс і міс Дортгаймер. Надзвичайно багаті і надзвичайно музикальні. У них є своя ложа в театрі Ковент-Гарден. У цю ложу вони запрошують молодих перспективних чоловіків. Я, мсьє Пуаро, молодий перспективний чоловік — скажімо так, схожий на такого, на якого вони розраховують. Чи подобається мені опера? Чесно кажучи, ні. Але спершу я насолоджувався відмінним обідом на Гросвенор-сквер, а після того смакую прекрасну вечерю ще десь, навіть якщо мені доведеться танцювати з Рейчел Дортгаймер і два дні по тому в мене ще тягне рука. Ось так, мсьє Пуаро. Коли мій дядько стікав кров'ю, я шепотів веселі нісенітниці в оздоблені діамантами вуха світловолосої (перепрошую, темноволосої) Рейчел у ложі в Ковент-Гардені. Її ніс тремтів від емоцій. Тож, мсьє Пуаро, ви розумієте, чому я можу собі дозволити бути настільки відвертим.

Він відкинувся на спинку стільця.

— Сподіваюся, я вам не набрид. У вас іще є запитання?

— Можу вас запевнити, мені не було нудно, — заявив Пуаро. — А оскільки ви такі ласкаві, то є одне маленьке запитання, яке я хотів би поставити.

— Чудово.

— Як довго, лорде Еджвер, ви знайомі з міс Карлотною Адамс?

Хоч на яке запитання молодий Марш чекав, але точно не на це. Він різко випростався з цілковито іншим виразом обличчя.

— Чому, заради Бога, ви хочете це знати? Як це стосується того, про що ми говорили?

— Просто цікаво, от і все. А щодо всього іншого, ви все так ретельно пояснили, що мені немає необхідності розпитувати.

Рональд кинув на нього швидкий погляд. Скидалося на те, що люб'язність бельгійця була йому байдужа. Він, як я вважав, радше хотів, щоб той був більш підозрливий.

— З Карлоттою Адамс? Дайте подумаю. Близько року. Трохи більше. Я познайомився з нею торік, коли вона виступала вперше.

— Ви добре її знали?

— Доволі добре. Вона не з тих дівчат, яких можна знати надзвичайно добре. Потайна і таке інше.

— Але вона вам подобалася?

Молодик витріщився на нього.

— Хотів би я знати, чому ви так зацікавилися цією леді. Тому що я проводив із нею вечір? Так, вона мені дуже подобається. Вона співчутлива — слухає хлопця і зрештою змушує його відчувати себе людиною.

Пуаро кивнув.

— Розумію. Отже, ви засмутитеся.

— Засмучуся? Через що?

— Через те, що вона мертва!

— Що? — Рональд підскочив від здивування. — Карлотта померла?

Він здавався цілком приголомшлений цією новиною.

— Мсьє Пуаро, ви морочите мені голову. Востаннє, коли я її бачив, вона почувалася чудово.

— Коли це було? — швидко запитав мій друг.

— Здається, позавчора. Не можу згадати.

— *Tout de même*¹, вона мертва.

— Напевно, це сталося дуже несподівано. Що це було? Нещасний випадок?

Пуаро подивився на стелю.

— Ні. Вона випила завелику дозу вероналу.

— О! Зрозуміло. Бідна дівчина. Це жахливо сумно.

— *N'est ce pas?*²

— Мені шкода. У неї все йшло так добре. Вона збиралася забрати свою молодшу сестру, в неї було стільки планів. Та щоб йому... Не можу висловити, як мені жаль.

— Так, — прорік детектив. — Сумно помирати, коли ти молодий, коли не хочеш помирати, коли все життя перед тобою і маєш для життя усе.

Рональд здивовано подивився на нього.

— Мсьє Пуаро, не думаю, що цілком вас розумію.

— Ні?

Пуаро підвівся і простягнув руку.

— Я висловлюю свої думки... напевно трохи різко. Бо, лорде Еджвер, мені не подобається бачити, що молодих позбавляють права жити. Я дуже різко на це реаую. Бажаю вам гарного дня.

¹ Хай там як (*фр.*).

² Хіба не так? (*фр.*)

— О... е-е-е... бувайте.

Він був дуже здивований.

Коли я відчиняв двері, ледь не зіткнувся з міс Керрол.

— А! Мсьє Пуаро, мені сказали, що ви ще не пішли. Я хотіла б поговорити з вами, якщо можна. Ви не заперечуєте піти у мою кімнату?

— Це щодо тієї дитини, Джеральдін, — сказала секретарка, коли ми увійшли в її святилище і вона зачинила двері.

— Так, мадемуазель?

— Вона наговорила сьогодні багато дурниць. Не заперечуйте. Це маячня! Я це так називаю, і ось що сьогодні було. Вона хандрить.

— Я бачив, що вона страждає від перенапруження, — м'яко мовив Пуаро.

— Ну...чесно кажучи... в неї було не дуже щасливе життя. Ні, не можна прикидатися, що так. Чесно кажучи, мсьє Пуаро, лорд Еджвер був дивною людиною — не такий чоловік, який міг би займатися вихованням дітей. Відверто кажучи, він тероризував Джеральдін.

Детектив кивнув.

— Так, я уявляв собі щось таке.

— Він був своєрідним чоловіком. Він... не знаю, як це сказати, але він насолоджувався, коли бачив, що хтось його боїться. Здавалося, це проносить йому хворобливу насолоду.

— Так.

— Він був надзвичайно начитаним чоловіком із дуже високим інтелектом. Але в чомусь... Ну, сама я з цим не стикалася, але так було. Я не дуже здивована, що дружина пішла від нього. Я про його другу дружину. Зауважте, вона мені не подобається. Я взагалі нічого не думаю про цю молоду жінку. Але одружившись з лордом Еджвером, вона отримала все і навіть більше, ніж заслужувала. Ну, вона пішла від нього — і як кажуть, трагедії не сталось. Але Джеральдін не могла піти від нього. Довгий час він про неї не споминав, а потім, раптом, згадав. Мені іноді здається... хоча, можливо, я не повинна про це говорити...

— Так, так. Мадемуазель, скажіть це.

— Ну, я іноді думаю, що він таким чином мстився їй за матір — свою першу дружину. Я знаю, що вона була ніжним створінням, із дуже милим характером. Мені завжди було її шкода. Я б не згадувала про все це, мсьє Пуаро, якби не оцей нерозумний спалах гніву Джеральдін. Те, що вона сказала — що ненавидить свого батька — може прозвучати дивно для тих, хто не знає всіх подробиць.

— Уклінно дякую вам, мадемуазель. Лорд Еджвер, мені здається, був людиною, якій набагато краще було б узагалі не одружуватися.

— Набагато краще.

— Він ніколи не думав одружитися втретє?

— Як він міг? Його дружина була жива.

— Давши їй свободу, він сам став би вільний.

— Гадаю, він мав досить клопоту з двома дружинами, — похмуро сказала міс Керрол.

— То ви вважаєте, що не стояло б жодного питання про третій шлюб. Нікого такого не було? Подумайте, мадемуазель. Нікого?

Міс Керрол побуряковіла.

— Я не можу зрозуміти, чому ви так на цьому заціклилися. Звичайно, нікого не було.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

П'ять запитань

— Чому ви запитували міс Керрол, чи можливо, що лорд Еджвер знову захоче одружитися? — з цікавістю запитав я, коли ми їхали додому.

— Мені просто спало на думку, що це можливо, *mon ami*.

— Чому?

— Я все собі гадав, як пояснити раптовий *volte face*¹ лорда Еджвера щодо розлучення. Мій друже, тут є якась загадка.

— Так, — замислено сказав я. — Це дивно.

— Розумієте, Гастінгсе, лорд Еджвер підтвердив усе, що розповіла нам мадам. Вона найняла адвокатів, але

¹ Повний поворот (*фр.*).

він був непорушний. Ні, він не погоджувався на розлучення. А потім, раптово, він здається!

— Або просто так каже, — нагадав я йому.

— Цілком правильно, Гастінгсе. Дуже справедливе зауваження. *Він так каже*. У нас немає жодних доказів, що лист було написано. *Eh bien*, з одного боку, мсьє бреше. З певних причин він дав нам неправдиву інформацію, мішуру. Хіба це не так? Ми не знаємо. Але припустімо, що він таки написав цього листа, тож для цього повинна бути причина. А найприроднішою причиною, яку можна собі уявити, є та, що він раптом зустрів когось, із ким хоче одружитися. Що чудово пояснює таку раптову зміну. І тому природно, що я про це розпитую.

— Міс Керрол рішуче відкинула цю ідею, — сказав я.

— Так. Міс Керрол... — задумливо протягнув детектив.

— На що ви натякаєте? — у розпачі запитав я.

Пуаро вміло висловлює сумнів однією лише інтонацією.

— Яка ж причина того, що вона нам брехала? — запитав я.

— *Aucune* — *aucune*¹. Але, розумієте, Гастінгсе, складно довіряти її свідченням.

— Гадаєте, вона бреше? Але чому? Вона здається дуже порядною людиною.

¹ Жодної... Жодної (*фр.*).

— От власне. Іноді дуже важко розрізнити свідому брехню і безкорисливу помилковість.

— Що ви маєте на увазі?

— Свідомо обманювати — це одне. Але бути настільки впевненим у фактах, своїх ідеях та їхній істинності, щоб не зважати на деталі — це, мій друже, особливість винятково чесних людей. Вона вже, зауважте, сказала нам одну неправду. Сказала, що бачила обличчя Джейн Вілкінсон, хоча точно не могла його бачити. То ж як це сталося? Погляньте на це з іншого боку. Міс Керрол дивиться вниз і бачить Джейн Вілкінсон у холі. Вона навіть не сумнівається, що це Джейн Вілкінсон. Секретарка знає, що це дружина лорда Еджвера. Вона каже, що виразно бачила обличчя відвідувачки, оскільки — а вона впевнена в цьому факті — точні деталі не мають значення! Їй вказали, що вона не могла бачити обличчя. Так? Ну, яка різниця, бачила вона обличчя чи ні — це була Джейн Вілкінсон. І так із будь-яким іншим питанням. Секретарка знає. Тож відповідає на запитання у світлі своїх знань, а не опирається на факти. До впевненого свідка завжди слід ставитися з підозрою, мій друже. Невпевнений свідок не пам'ятає, не знає, подумає хвилину — а! так, ось як це було — тому його свідченням можна більше довіряти!

— Боже мій, Пуаро, — вигукнув я. — Ви зруйнували всі мої уявлення про свідків.

— У відповідь на моє запитання, чи лорд Еджвер не хотів ще раз одружитися, вона висміяла ідею — просто

тому, що це ніколи не спадало їй на думку. Вона не заморочувалася тим, щоб згадати, чи не вказували на це хоч якісь найменші ознаки. Тому ми і далі залишаємося там, де й були раніше.

— Вона взагалі не була спантеличена, коли ви сказали їй, що вона не могла бачити обличчя Джейн Вілкінсон, — задумливо зауважив я.

— Авжеж. Тому я вирішив, що вона — одна з тих щирих, але неточних людей, а не свідомо брехунка. Я не бачу жодного мотиву для умисного обману, хіба що... Дійсно, а це варіант!

— Що? — нетерпляче запитав я.

Але Пуаро похитав головою.

— Мені раптом сяйнула одна думка. Але це неможливо, занадто неможливо.

І він відмовився сказати більше.

— Здається, вона дуже любить доньку покійного, — зауважив я.

— Так. Вона, безумовно, рішуче хотіла приєднатися до нашої розмови. Гастінгсе, а які ваші враження від високоповажної Джеральдін Марш?

— Мені її шкода — дуже шкода.

— Гастінгсе, у вас дуже ніжне серце. Вас щоразу засмучує, коли красуні потрапляють у біду.

— А хіба ви не відчуваєте того ж?

Мій друг серйозно кивнув.

— Так, її життя було нещасливе. Це дуже чітко написано на її обличчі.

— У будь-якому разі, — приязно мовив я, — ви розумієте, наскільки абсурдним було припущення Джейн Вілкінсон... маю на увазі, що дівчина якось пов'язана зі злочинном.

— Безсумнівно, її алібі прийнятне, але Джепп ще не розповів мені про нього.

— Мій любий Пуаро, ви хочете сказати, що навіть зустрівшись і поговоривши з нею, ви досі не задоволені і хочете алібі?

— *Eh bien*, мій друже, який результат від цієї зустрічі і розмов? Ми розуміємо, що дівчина пережила чималі нещастя, вона зізнається, що ненавиділа свого батька і рада, що він мертвий, і глибоко переживала через те, що він міг сказати нам учора вранці. І після цього ви кажете, що не потрібно жодного алібі!

— Саме відвертість доводить її невинність, — ніжно промовив я.

— Відвертість — це характерна риса всієї їхньої родини. Новий лорд Еджвер — з яким жестом він виклав свої карти на стіл.

— І справді, — всміхнувся я, згадавши про це.

— Досить оригінальний метод.

Пуаро кивнув.

— Він — як ви кажете? — вибив ґрунт перед ногами.

— З-під ніг, — виправив я. — Так, ми мали досить безглуздий вигляд.

— Яка цікава думка. Ви, можливо, і мали безглуздий вигляд. Я не відчував себе дурнем і не думаю, що

мав такий вигляд. Навпаки, мій друже, я вивів його з рівноваги.

— Хіба? — засумнівався я, не пам'ятаючи, що бачив щось подібне.

— *Si, si*¹. Я слухаю і слухаю. І нарешті я запитую зовсім про інше, і, якщо ви, можливо, помітили, це дуже сильно збентежило нашого доблесного мсьє. Гастінґсе, ви не спостережливі.

— Я думав, що його жах і подив, коли він почув про смерть Карлотти Адамс, були справжніми, — мовив я. — Гадаю, ви назвете це доброю грою.

— Важко сказати. Я згоден, що це здавалося справжнім.

— Як думаєте, чому він так цинічно кидав у нас фактами? Просто задля розваги?

— Це завжди можливо. У вас, англійців, дуже неординарне почуття гумору. Але це може бути така лінія поведінки. Приховані факти стають підозрілими. Факти, які відверто виставляють напоказ, зазвичай сприймають як менш важливі, аніж вони є насправді.

— Наприклад, ранішня сварка з дядьком?

— Точно. Рональд Марш знає, що цей факт обов'язково впливає. *Eh bien*, він сам про це повідомить.

— Він не такий дурний, яким здається.

— О! Рональд Марш зовсім не дурний. У нього працюють мізки, коли він хоче використовувати їх. Він

¹ Так, так (*фр.*).

добре бачить, на чому стоїть, і, як я сказав, викладає свої карти на стіл. Гастінгсе, ви граєте в бридж. Скажіть мені, коли так роблять?

— Ви самі граєте в бридж, — засміявся я. — Ви добре знаєте, коли всі взятки ваші, і ви хочете заощадити час і перейти до наступної роздачі.

— Так, *mon ami*, цілком правильно. Але іноді є й інша причина. Я помітив це раз чи двічі, коли грав із дамами. Є невеличкий сумнів. *Eh bien*, дама кидає карти й каже: «А решта мої», — і збирає карти й роздає нову колоду. І, можливо, інші гравці згідні — особливо якщо вони трохи недосвідчені. Зауважте, що це не очевидно, а тут потрібно дуже слідкувати. Посеред наступної роздачі один із гравців думає: «Так, але хотіла б вона того чи ні, вона мусила б побити бубнову четвірку, і тоді їй довелося б піти з маленької трефи, і своєю дев'яткою я взяв би взятку».

— Ви так думаєте?

— Гастінгсе, я думаю, що коли бравади забагато, це дуже цікаво. А ще я думаю, що час вечеряти. *Une petite omelette, n'est ce pas?*¹ А після цього, приблизно о дев'ятій годині, я хотів би здійснити ще один візит.

— Куди?

— Гастінгсе, давайте спершу повечеряємо. І поки ми не вип'ємо кави, не обговорюватимемо далі цю справу. Під час їжі мозок повинен бути слугою шлунка.

¹ Невеличкий омлет, добре? (*фр.*)

Пуаро дотримав слова. Ми пішли в маленький ресторанчик у Сохо, де його добре знали, і з'їли смачний омлет, морський язик, курку і *Baba au Rhum*¹, яку дуже любить мій друг.

Потім, коли ми попивали каву, Пуаро приязно мені усміхнувся.

— Мій добрий друже, — мовив він. — Я залежу від вас більше, ніж ви думаєте.

Я був збентежений і захоплений цими несподіваними словами. Він ніколи не говорив мені нічого подібного. Іноді, потайки, я трохи ображався. Він, здавалося, робив усе можливе, аби принизити мої розумові здібності.

Хоча я не думаю, що його власні сили в'янули, та я раптом усвідомив, що, можливо, він став залежати від моєї допомоги більше, ніж гадав.

— Так, — замріяно сказав бельгієць. — Ви не завжди можете зрозуміти, як усе є, але досить часто вказуєте мені шлях.

Я не міг повірити своїм вухам.

— Справді ж, Пуаро, — запнувся я. — Я радий, що с'як-так багато у вас навчився...

Він похитав головою.

— *Mais non, ce n'est pas ça*². Ви нічого не навчилися.

— О! — сторопів я.

¹ Ромову бабку (*фр.*).

² Та ні, все не так (*фр.*).

— Так і повинно бути. Жодна людина не повинна ні в кого вчитися. Кожен повинен повністю розвивати сили, а не намагатися когось наслідувати. Я не хочу, щоб ви були другим і другосортним Пуаро. Я хочу, щоб ви були першокласним Гастінгсом. І ви є першокласним Гастінгсом. І у вас, Гастінгсе, я знаходжу хрестоматійний зразок нормального розуму.

— Сподіваюся, я не ненормальний, — сказав я.

— Ні, ні. Ви красиво і чудово збалансовані. Ви — втілення розсудливості. Ви розумієте, що це для мене значить? Коли злочинець планує злочин, найперше, що він намагається зробити, це обдурити. Кого саме? В його свідомості образ нормальної людини. Можливо, насправді такої людини й не існує — це математична абстракція. Але ви підпадаєте під неї настільки близько, наскільки це можливо. Бувають моменти, коли у вас трапляються пробліски, коли ви піднімаєтеся вище середнього, моменти (сподіваюся, ви мені пробачите), коли ви опускаєтеся у цікаві глибини тупості, але загалом ви приголомшливо нормальні. *Eh bien*, яка мені з цього користь? Ось така. У вашій свідомості, як у дзеркалі, я бачу відображення того, у що злочинець хоче, щоб я вірив. Це жахливо корисно і спонукає до роздумів.

Я не зовсім зрозумів. Мені здалося, що слова Пуаро навряд чи були компліментом. Проте він швидко звільнив мене від такого враження.

— Я неправильно висловився, — швидко сказав він. — У вас є бачення розуму злочинця, а мені цього

бракує. Ви показуєте мені, у що злочинець хоче, щоб я вірив. Це чудовий дар.

— Бачення, — замислено мовив я. — Так, мабуть, у мене є бачення.

Я подивився на друга через стіл. Він палив свою крихітну цигарку і дуже сердечно дивився на мене.

— *Ce cher*¹ Гастінґсе, — пробурмотів він. — Ви мені справді дуже подобаєтеся.

Мені було приємно, але ніяково, і я поспішив змінити тему.

— Ну, — діловим тоном сказав я. — Поговорімо про справу.

— *Eh bien*. — Пуаро відкинув голову назад, його очі звузилися.

Він повільно видихнув дим.

— *Je me pose des questions*², — промовив детектив.

— Так? — нетерпляче сказав я.

— Ви, безсумнівно, теж?

— Звісно, — відповів я. І теж відкинувшись назад і примруживши очі, я запитав: — Хто вбив лорда Еджвера?

Пуаро одразу ж випростався і енергійно похитав головою.

— Ні, ні. Зовсім ні. Хіба це запитання? Ви схожі на людину, яка читає детектив і ні сіло ні впало по черзі

¹ Дорогий (*фр.*).

² Я ставлю собі запитання (*фр.*).

починає підозрювати кожного персонажа. Згоден, одного разу я й сам змушений був це зробити. Але то був дуже винятковий випадок. Яюсь я вам про нього розповім. Це був предмет моєї гордості. Але про що ми говорили?

— Про запитання, які ви ставите самі собі, — сухо відповів я. Мені так і хотілося сказати, що моя реальна користь для нього — це бути його компаньйоном, перед яким він може хвалитися, але я стримався. Якщо Пуаро хоче повчати, то нехай.

— Що ж, — сказав я. — Послухаємо їх.

Це було все, чого прагнуло самолюбство цього чоловічка. Той знову відкинувся назад і продовжив у своїй манері.

— Перше запитання ми вже обговорили. *Чому лорд Еджвер змінив свою думку щодо розлучення?* На цю тему мені напрошуються кілька ідей. Одну з них ви вже знаєте. Друге запитання, яке я ставлю собі: *Що сталося з тим листом?* У чийх інтересах було, щоб лорд Еджвер та його дружина і надалі були пов'язані? Третє: *Що означав вираз його обличчя, який ви побачили, виходячи вчора з бібліотеки?* Гастінгсе, у вас є відповідь на це запитання?

Я похитав головою.

— Я не розумію.

— Ви впевнені, що вам це не привиділося? Іноді, Гастінгсе, у вас багата уява, *un peu vif*¹.

¹ Занадто яскрава (фр.).

— Ні, ні. — Я енергійно захитав головою. — Я цілком упевнений, що не помиляюся.

— *Bien*. Тоді треба це з'ясувати. Моє четверте запитання стосується пенсне. Ані Джейн Вілкінсон, ані Карлотта Адамс не носять окулярів. *То що ж робили окуляри в сумочці Карлотти Адамс? І моє п'яте запитання. Чому хтось телефонував, щоб дізнатися, чи Джейн Вілкінсон у Чизіку, і хто це був?*

Це, мій друже, ті питання, які мене мучать. Якби я міг відповісти на них, то почувався б набагато щасливішим. Якби мені вдалося хоча б сформулювати теорію, яка могла б хоч якось їх пояснити, моє *amour propre* так би не страждало.

— Є кілька інших запитань, — додав я.

— Яких?

— Хто втягнув у цей розіграш Карлотту Адамс? Де вона була того вечора до і після десятої години? Хто такий той «Д.», який дав їй золоту скриньку?

— Ці запитання очевидні, — сказав Пуаро. — Їм бракує тонкощів. Це просто те, чого ми не знаємо. Просто факти. Ми можемо дізнатися відповідь будь-якої хвилини. Мої ж запитання, *mon ami*, психологічні. Маленькі сірі клітинки мозку...

— Пуаро, — відчайдушно видобув я. Я відчував, що будь-якою ціною повинен його зупинити. Я не міг більше цього слухати. — Ви говорили про ще один візит сьогодні?

Детектив подивився на свій годинник.

— Це правда, — сказав він. — Я зателефоную і з'ясую, чи зараз зручно.

Він пішов і через кілька хвилин повернувся.

— Ну, — мовив Пуаро, — усе добре.

— Куди ми вирушаємо? — запитав я.

— У будинок сера Монтег'ю Корнера в Чизіку. Я хотів би дізнатися трохи більше про той телефонний дзвінок.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ

Сер Монтег'ю Корнер

Було близько десятої, коли ми під'їхали до будинку біля річки в Чизіку, який належав серові Монтег'ю Корнеру. Це був великий маєток, що стояв у глибині присадибної території. Нас впустили у гарно оздоблену залу. Праворуч, крізь відчинені двері виднілася їдальня з довгим полірованим столом, освітленим свічками.

— Будь ласка, прошу сюди.

Дворецький провів нас нагору широкими сходами в довгу кімнату на другому поверсі з видом на річку.

— Мсьє Еркюль Пуаро, — оголосив він.

Це була дуже пропорційна кімната, а затінені абажурами тьмяні лампи надавали їй старомодності. В одному кутку кімнати біля відчиненого вікна стояв стіл для бриджу, і навколо нього сиділо четверо людей. Коли ми увійшли в кімнату, один із них підвівся і підійшов до нас.

— Мсьє Пуаро, дуже приємно з вами познайомитися.

Я з цікавістю подивився на сера Монтег'ю Корнера. У нього були чіткі єврейські риси обличчя, дуже маленькі розумні чорні очі й акуратна перука. Треба сказати, що він був коротуном — щонайбільше п'ять футів вісім дюймів. А ще цей чоловічок був надзвичайно манірний.

— Дозвольте мені відрекомендувати вам містера та місіс Відберн.

— Ми вже зустрічалися раніше, — жваво сказала місіс Відберн.

— І містера Росса.

Росс був юнаком років двадцяти двох із приємним обличчям і білявим волоссям.

— Я перервав вашу гру. Безмежно препрошую, — промовив Пуаро.

— Нічого. Ми ще не почали. Ми тільки зібралися роздавати карти. Кави, мсьє Пуаро?

Той відмовився, але пристав на пропозицію випити старого бренді. Напій подали у величезних келихах.

Поки ми його попивали, сер Монтег'ю щось там розказував.

Він говорив про японські гравюри, китайські лаковані мініатюри, перські килими, французьких імпресіоністів, сучасну музику та теорію Айнштейна.

Потім господар сів і благовійно нам усміхнувся. Він відверто насолоджувався своїм виступом. У тьмяному світлі чоловік нагадував якогось джина із середньовіччя. По всій кімнаті рясніли вишукані зразки мистецтва і культури.

— А тепер, сере Монтеґ'ю, — сказав детектив, — я не зловживатиму вашою добротою і перейду до причини мого візиту.

Сер Монтеґ'ю махнув рукою, що нагадувала лапу з пазурами.

— Не треба поспішати. Час нескінченний.

— У цьому будинку завжди так почувашся, — зітхнула місіс Відберн. — Тут так чудово.

— Я не жив би в Лондоні навіть за мільйон фунтів, — вів далі господар. — Тут панує старосвітська атмосфера спокою, яку — на жаль! — ми відкинули в ці часи потрясінь.

Раптом мені спала на думку пустотлива фантазія, що якби хтось справді запропонував серові Монтеґ'ю мільйон фунтів, то ця старосвітська атмосфера випарувалась би вмить, але я відкинув такі еретичні думки.

— Зрештою, що таке гроші? — пробурмотіла місіс Відберн.

— О! — задумливо видобув містер Відберн і необережно забрязкотів монетами в кишені штанів.

— Чарльзе, — дорікнула чоловікові місіс Відберн.

— Вибачте, — сказав той і перестав.

— Вважаю, непросто говорити про злочинність у такій атмосфері, — вибачливо почав Пуаро.

— Зовсім ні, — сер Монтеґ'ю граційно махнув рукою. — Злочин може бути витвором мистецтва. Детектив може бути митцем. Я не говорю, звичайно, про поліцію. Інспектор сьогодні був тут. Цікавий чо-

ловік. Він ніколи не чув про, наприклад, Бенвенуто Челліні.

— Гадаю, він прийшов з приводу Джейн Вілкінсон, — з безпосередньою цікавістю промовила місіс Відберн.

— Тій леді пощастило, що минулого вечора вона гостювала у вашому будинку, — зазначив Пуаро.

— Мабуть, — сказав господар. — Я запросив її сюди, бо знав, що вона красива й талановита, і сподівався, що зможу бути їй корисним. Вона думала зайнятися управлінням. Але, здається, мені судилося допомогти їй зовсім по-іншому.

— Джейн пощастило, — мовила місіс Відберн. — Вона вмирала від бажання позбутися Еджвера — і ось: хтось узяв і врятував її від проблем. Тепер вона вийде заміж за молодого герцога Мертонського. Всі так кажуть. Його мати через це біситься.

— У мене склалося позитивне враження про неї, — люб'язно зізнався сер Монтеґ'ю. — Вона зробила кілька кмітливих зауваг із приводу грецького мистецтва.

Я усміхнувся сам до себе, уявляючи, як своїм чарливим хриплим голосом Джейн каже «Так» і «Ні», а ще «Справді, як чудово». Сер Монтеґ'ю Корнер належав до тих чоловіків, для яких інтелект виражався лише в уважному слуханні їхніх власних висловлювань.

— Еджвер був диваком, судячи з усього, — сказав Відберн. — Гадаю, у нього було чимало ворогів.

— Це правда, мсьє Пуаро, — запитала його дружина, — що хтось ударив ножем у самий мозочок?

— Щира правда, мадам. Це було дуже ретельно і якісно зроблено, власне, по-науковому.

— У вашому голосі я вчуваю нотки художнього задоволення, мсьє Пуаро, — зауважив сер Монтеґ'ю.

— А тепер, — сказав детектив, — дозвольте мені перейти до мети мого візиту. Леді Еджвер покликали до телефону, коли вона була тут на вечері. Мене цікавить інформація саме про телефонний дзвінок. Можливо, ви дозволите мені допитати ваших слуг щодо цього питання?

— Звичайно. Звичайно. Россе, будь ласка, натисніть на дзвіночок.

На сигнал відгукнувся дворецький. Це був високий чоловік середніх років, що нагадував священнослужителя.

Сер Монтеґ'ю пояснив, що від нього потрібно. Слуга повернувся до Пуаро з підкресленою ввічливістю.

— Хто відповів на телефонний дзвінок, коли він пролунав? — почав Пуаро.

— Я відповів, сер. Телефон у ніші біля виходу з холу.

— А той, хто дзвонив, хотів поговорити з леді Еджвер чи міс Джейн Вілкінсон?

— З леді Еджвер, сер.

— А що точно він сказав?

Дворецький на мить замислився.

— Наскільки пам'ятаю, сер, я сказав «Алло». Потім голос запитав, чи це Чизік 43434. Я відповів, що так.

Потім мене попросили побути на лінії. Потім інший голос запитав, чи це Чизік 43434, і на мою ствердну відповідь він сказав: «Леді Еджвер вечеряє тут?» Я відповів, що її світлість саме вечеряє. Голос промовив: «Будь ласка, мені потрібно поговорити з нею». Я пішов і сказав їй це, вона якраз була за столом. Її світлість встала, і я показав їй, де телефон.

— А потім?

— Її світлість узяла слухавку і сказала: «Алло, хто це?» Потім сказала: «Так, саме так. Це леді Еджвер». Я збирався залишити її світлість, та вона покликала мене і повідомила, що їх роз'єднали. Вона сказала, що хтось сміявся і, мабуть, кинув слухавку. Вона запитала мене, чи особа, яка дзвонила, не назвалася. Я сказав, що ні. Ось, власне, і все.

Пуаро насупився.

— Мсьє Пуаро, ви справді вважаєте, що телефонний дзвінок якимось пов'язаний з убивством? — запитала місіс Відберн.

— Не можу сказати, мадам. Це просто цікава обставина.

— Іноді люди так жартують. Зі мною теж таке було.

— *C'est toujours possible, Madame!*

Детектив знову звернувся до дворецького.

— А це був жіночий чи чоловічий голос?

— Думаю, жіночий, сер.

¹ Це завжди можливо, мадам (фр.).

— А високий чи низький?

— Низький, сер. Обережний і досить чіткий. — Він замовк. — Можливо, я собі понавигадував, сер, але, здається, то була іноземка. Її «р» було дуже примітне.

— Дональде, то виходить, це могли дзвонити шотландці, — мовила місіс Відберн, усміхаючись до Росса. Той розсміявся.

— Не винен, — сказав він. — Я був за обіднім столом. Пуаро знову звернувся до дворецького.

— Як ви гадаєте, — запитав він, — ви могли б упізнати голос, якби знову його почули?

Дворецький завагався.

— Не можу сказати, сер. Може, й так. Гадаю, так.

— Дякую, друже.

— Дякую, сер.

Дворецький кивнув головою на прощання і пішов, тримаючись, як понтифік.

Сер Монтеґ'ю Корнер і надалі був дуже доброзичливим і грав роль господаря зі старосвітським шармом. Він умовив нас залишитися і пограти в бридж. Я відмовився — ставки були більшими, ніж я міг собі дозволити. Молодий Росс, здавалося, зітхнув із полегшенням, що хтось зайняв його місце. Ми з ним сиділи і спостерігали, як інші четверо грали. Вечір завершився великим грошовим виграшем Пуаро і сера Монтеґ'ю.

Потім ми подякували нашому господареві і пішли. Росс вийшов з нами.

— Дивний чоловічок, — зазначив Пуаро, коли ми вийшли в темряву.

Ніч була прекрасна, і ми вирішили прогулятися до таксі замість того, щоб викликати його по телефону.

— Так, дивний чоловічок, — повторив Пуаро.

— Дуже багатий чоловічок, — промовив із почуттям Росс.

— Очевидно, що так.

— Здається, я йому подобаюся, — сказав юнак. — Сподіваюся, це триватиме. Мати підтримку такого чоловіка багато важить.

— Ви актор, містере Росс?

Той підтвердив. Здається, його засмутило, що ми не впізнали його імені. Очевидно, нещодавно він отримав чудові відгуки за якусь роль у похмурій виставі, перекладеній із російської.

Коли ми з Пуаро його заспокоїли, детектив мимохідь запитав:

— Ви знали Карлотту Адамс, чи не так?

— Ні. Сьогодні в газеті я прочитав про її смерть. Передозування наркотиками або чимось іншим. Ідіотизм, що всі ці дівчата сидять на наркотиках.

— Так, це сумно. До речі, вона була дуже талановита.

— Мабуть.

Він не був зацікавлений ніким, крім самого себе.

— Ви взагалі бачили її виступ? — запитав я.

— Ні. Такі речі не зовсім для мене. Зараз усі божеволіють від такого, але не думаю, що це триватиме довго.

— А! — гукнув Пуаро. — Ось і таксі.

Він махнув ціпком.

— Думаю, я пройдуся, — сказав Росс. — Поїду на метро від станції «Гаммерсміт» просто додому.

Раптом юнак нервово засміявся.

— Дивна вона була, — мовив він, — та вчорашня вечерея.

— Так?

— Нас було тринадцятеро. Один хлопець в останню мить не зміг прийти. Ми не помітили цього аж до кінця вечереї.

— А хто встав першим? — запитав я.

Росс нервово засміявся.

— Я, — відповів він.

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

Здебільшого обговорення

Коли ми повернулися додому, то застали там Джеппа.

— Мсьє Пуаро, я вирішив просто заїхати і побалакаати з вами, — бадьоро промовив він.

— *Eh bien*, мій добрий друже, як справи?

— Ну, все йде не надто добре. І це факт. — Він здавався пригніченим. — Мсьє Пуаро, може, ви зумієте мені якось допомогти?

— У мене є одна чи дві ідейки, якими я хотів би з вами поділитися, — сказав Пуаро.

— Ви і ваші ідейки! У певному сенсі ви незвична людина. Не те, щоб я не хотів їх чути. Я хочу. У вашій чударнацькій голові щось таки є.

Детектив досить холодно подякував за комплімент.

— У вас є якісь ідеї щодо проблеми з роздвоєнням леді? Ось що мене цікавить. Мсьє Пуаро? Як щодо цього? Хто це був?

— Саме про це я хочу з вами поговорити.

Він запитав Джеппа, чи той колись чув про Карлотту Адамс.

— Я чув це ім'я. Та зараз не згадаю, де саме.

Мій друг пояснив.

— Вона! Це вона робить імітації? Чому ви зосередилися на ній? Що ви на неї маєте?

Пуаро розказав про кроки, які ми зробили, і про висновки, до якого дійшли.

— Господи, скидається на те, що ви маєте рацію. Одяг, капелюшок, рукавички тощо, і світла перука. Мабуть, так і було. Маю сказати — ви молодець, мсьє Пуаро. Добра робота! Утім, не думаю, що щось вказує на те, що її прибрали. Це здається трохи неправдоподібним. Тут я з вами не зовсім погоджуюся. Як на мене, ваша теорія трохи фантастична. У мене більше досвіду, ніж у вас. Я не вірю в цього закулісного негідника. Так, здається, Карлотта Адамс справді була тією жінкою, але у мене виникло дві версії. Вона сама вирушила туди, можливо, з метою шантажу, оскільки натякала, що скоро дістане гроші. Вони трохи посварилися. Він розізлився, вона

розізлилася і вбила його. Маю сказати, повернувшись додому, дівчина була розбита. Вона не планувала його вбивати. На мою думку, спеціально випила забагато ліків, це був найпростіший вихід.

— Ви вважаєте, цим можна пояснити всі факти?

— Ну, звичайно, багато чого ми ще не знаємо. Це хороша робоча гіпотеза, з якою можна продовжувати працювати. Інше пояснення полягає в тому, що обман і вбивство ніяк не пов'язані між собою. Це просто до біса дивний збіг.

Я знав, що Пуаро з цим не згоден. Але він лише забелькотів:

— *Mais oui, c'est possible*¹.

— А як вам таке? Розіграш сам по собі досить невинний. Хтось про нього почув і вирішив, що він добре пасуватиме до його планів. Непогана ідея? — Інспектор мовчав і продовжив: — Але особисто мені більше до вподоби ідея номер один. А який існував зв'язок між його світлістю і дівчиною, ми так чи сяк дізнаємося.

Пуаро розповів йому про лист в Америку, який відправила покоївка Карлотти Адамс, і Джепп погодився, що це могло б стати великою підмогою.

— Я негайно за це візьмусь, — пообіцяв він, роблячи позначку в своєму записнику. — Мені більше подобається версія, що міс Адамс і є наша вбивця, тому що я більше нікого не можу знайти, — сказав він, коли від-

¹ Звісно, це можливо (фр.).

клав записника. — Ось капітан Марш, тепер уже його світлість. У нього був чудовий мотив. І погана репутація. Завжди у скруті, не зовсім делікатно поводить ся з грішми. Ба більше, він іще вчора вранці посварився зі своїм дядьком. Він сам мені розповів — що позбавляє мене задоволення від цього факту. Так, він теж, імовірно, добра кандидатура. Але у нього є алібі на вчорашній вечір. Він був у опері з Дортгаймерами. Багаті євреї. Гросвенор-сквер. Я перевірів, усе в порядку. Він з ними пообідав, пішов в оперу, і вони пішли на вечерю в «Собраніс». Ось так.

— А мадемуазель?

— Ви маєте на увазі доньку покійного? Її теж не було вдома. Обідала з якимись Кертью-Вестами. Її відвезли в оперу, а потім провели додому. Вона прийшла за чверть дванадцята. Так що вона відпадає. Секретарка, здається, в порядку — дуже ділова пристойна жінка. Є ще дворецький. Не можу сказати, що він мені подобається. Для чоловіка неприродно бути таким привабливим. У ньому є щось підозріле — і щось дивне в тому, яким чином він потрапив на службу до лорда Еджвера. Так, зараз я його перевіряю. Хоча й не бачу мотиву для вбивства.

— Немає більше жодних свіжих фактів?

— Так, один чи два. Важко сказати, чи мають вони якесь значення, чи ні. Наприклад, зник ключ лорда Еджвера.

— Ключ від вхідних дверей?

— Так.

— Це, звичайно, цікаво.

— Як я вже сказав, це може означати дуже багато або взагалі нічого. Залежить від багатьох факторів. Але, на мою думку, значно важливіший такий факт. Учора лорд Еджвер перевів чек у готівку — не надто великий — насправді, сто фунтів. Він узяв гроші французькими банкнотами — через свою сьогоднішню подорож до Парижа. Ну й от, ці гроші зникли.

— Хто вам повідомив про це?

— Міс Керрол. Це вона перевела чек у готівку й отримала гроші. Вона сказала мені, а потім я виявив, що гроші зникли.

— Де вони були вчора ввечері?

— Міс Керрол не знає. Близько о пів на четверту вона їх віддала лордові Еджверу. Гроші лежали у банківському конверті. Тоді лорд був у бібліотеці. Він узяв конверт і поклав біля себе на стіл.

— Що ж, безумовно, це дає привід замислитися. Це все ускладнює.

— Або ж спрощує. До речі, щодо рани.

— Так?

— Лікар стверджує, це не звичайний складаний ніжик. Щось схоже, але інша форма леза. І він був надзвичайно гострий.

— Не бритва?

— Ні, ні. Набагато менший.

Пуаро задумливо насупився.

— Новому лордові Еджверу, схоже, подобається його жарт, — зауважив Джепп. — Він вважає, що це кумедно — бути підозрюваним у вбивстві. Він сам переконався, що ми таки підозрюємо його у вбивстві. Це здається трохи дивним.

— Можливо, це просто вказує на його розум.

— Радше на докори сумління. Смерть дядька стала йому дуже на руку. До речі, він переїхав у будинок.

— А де він жив раніше?

— Мартін-стріт, Сент-Джордж-роуд. Не дуже добрий район.

— Гастінгсе, запишіть це, будь ласка.

Я записав, хоча мені це було дивно. Якщо Рональд переїхав на Ріджент-гейт, його колишня адреса навряд чи знадобиться.

— Я думаю, це зробила та міс Адамс, — сказав Джепп, підводячись. — Прекрасна робота з вашого боку, мсьє Пуаро, лише додуматися до такого. Але, звичайно, ви ходите у театри і розважаєтесь. Тому вам спадають на думку такі ідеї, які не сяйнули мені. Шкода, що немає жодного очевидного мотиву, але, думаю, ми трохи попрацюємо і докопаємося до правди.

— Є одна людина з мотивом, на яку ви взагалі не звертаєте уваги, — зауважив Пуаро.

— Хто це, сер?

— Джентльмен, що, як вважається, хотів одружитися з дружиною лорда Еджвера. Я маю на увазі герцога Мертонського.

— Так. Я вважаю, тут є мотив, — розсміявся Джепп. — Але джентльмени його стану, ймовірно, не скоюють убивств. І взагалі, він у Парижі.

— Отже, ви не вважаєте його серйозним підозрюваним?

— Ну, мсьє Пуаро, а ви?

І засміявшись з абсурдності цієї ідеї, інспектор нас покинув.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

Дворецький

Наступний день ми провели бездіяльно, а от Джепп багато всього зробив. Він прийшов до нас близько п'ятої вечора.

Він був аж червоний від гніву.

— Я припустився помилки.

— Це неможливо, мій друже, — заспокійливо сказав Пуаро.

— Але це так. Я дозволив тому, — тут він вжив ненормативну лексику, — дворецькому вислизнути у мене з-під рук.

— Він зник?

— Так. Утік. А я ще й подвійний ідіот, бо навіть особливо його не підозрював.

— Заспокойтеся, просто заспокойтеся.

— Вам дуже легко говорити. А ви були б спокійні, якби вас виганьбили в управлінні. О! Він слизький тип. Уже не вперше тікає. Він — третій калач.

Джепп витер чоло і мав дуже нещасний вигляд. Мій друг говорив йому щось підбадьорливе, що нагадувало квоктання курки, яка несе яйце. Я краще розумів англійський характер, тож налив віскі з содовою і поставив перед похмурим інспектором. Той трохи пожвавився.

— Ну, — сказав він. — Проти цього я не заперечую. Він почав говорити бадьоріше.

— Навіть тепер я не впевнений, що він убивця! Звичайно, це погано ось так драпонути, але можуть бути й інші причини. Я вам казав, що зайнявся ним. Здається, він походжав у кілька досить сумнівних нічних клубів. І не для того, щоб розвіятися, а з якоюсь значно химернішою й неприємнішою метою. Насправді, цей дворецький іще той мерзотник.

— *Tout de même*, це не обов'язково означає, що він убивця.

— От власне! Можливо, він замішаний у якихось темних справах чи щось таке, але це не обов'язково вбивство. Ні, я більше ніж переконаний, що це зробила міс Адамс. Хоча я наразі не маю нічого, щоб це довести. Сьогодні мої люди оглянули її квартиру, але вони не знайшли там нічого, що могло б допомогти. Вона була розсудливою. Не зберігала жодних листів, за винятком кількох ділових листів щодо фінансових контрактів. Вони всі

ретельно зареєстровані та промарковані. Кілька листів від її сестри з Вашингтона. Досить простих і поверхневих. Пара старих добрих ювелірних прикрас — нічого нового або дорогого. Вона не вела щоденника. Її банківська розрахункова і чекова книжки теж не допомогли. До біса це все, дівчина, здається, узагалі не мала жодного особистого життя!

— Вона була дуже потайна, — глибокодумно сказав Пуаро. — З нашої позиції, це погано.

— Я говорив із жінкою, яка працювала в неї. Нічого. Також я зустрічався з власницею крамнички капелюшків, здається, вони дружили.

— А! І що ви думаєте про міс Драйвер?

— Вона здавалася досить розумною. Хоча не змогла мені допомогти. Це мене не дивує. Скількох зниклих дівчат мені довелося розшукувати, і їхні родини та друзі завжди говорять те саме: «Вона була милою й ласкавою і не дружила з чоловіками». Це неправда. Це протиприродно. Дівчата повинні дружити з чоловіками. Якщо ні, щось із ними не те. Ця нерозторопна вірність друзів і родичів так ускладнює життя слідчого.

Інспектор перевів подих, а я поповнив його склянку.

— Дякую вам, капітане Гастінгс, я не заперечую. Ну, ось так завжди. Треба ще полювати і полювати. Є близько дюжини молодиків, із якими вона вечеряла і танцювала, але нічого не свідчить, що один із них значив для неї більше, ніж решта. Тут і теперішній лорд Еджвер, і містер Браян Мартін, кінозірка, і ще півдю-

жини інших — але нічого особливого і конкретного. Ваша ідея, що за нею стоїть якийсь чоловік, неправильна. Мсьє Пуаро, гадаю, ви зрозумієте, що вона діяла сама. Зараз я шукаю зв'язок між нею і вбитим. Зв'язок повинен існувати. Думаю, мені доведеться поїхати в Париж. На маленькій золотій скриньці було написано «Париж», і минулої осені покійний лорд Еджвер кілька разів їздив у Париж на розпродажі та купував рідкісні речі, так мені сказала міс Керрол. Тому, думаю, я мушу поїхати туди. Дізнання призначено на завтра. Звичайно, в ньому буде оголошено перерву до пізнішої дати. Після цього я в другій половині дня сяду на пором.

— Джеппе, ви сповнені енергії. Я вражений.

— Так, а ви стаєте ледачим. Просто сидите тут і думаете! Як ви кажете, використовуєте маленькі сірі клітинки. Це недобре, потрібно брати і шукати. Ніщо до вас не прийде саме.

Маленька служниця відчинила двері.

— Сер, містер Браян Мартін. Ви зайняті чи зустрінетеся з ним?

— Мсьє Пуаро, я піду. — Джепп підвівся. — Здається, усі зірки театрального світу консультуються з вами.

Пуаро скромно знизав плечима, і інспектор розсміявся.

— Мсьє Пуаро, мабуть, до цього часу ви точно стали мільйонером. Що ви робите з грішми? Накопичуєте?

— Я однозначно практикую ощадливість. І якщо ми вже заговорили про розпорядження грішми, як покійний лорд Еджвер розпорядився своїми?

— Усе майно він залишив своїй дочці. П'ятсот фунтів для міс Керрол. Жодного іншого заповіту. Усе дуже просто.

— А коли було зроблено заповіт?

— Після того, як від нього пішла дружина — трохи більше двох років тому. До речі, він категорично виключив її із заповіту.

— Мстива людина, — пробурмотів Пуаро сам до себе.

— Бувайте! — вигукнув Джепп і пішов.

Увійшов Браян Мартін. Він був бездоганно одягнений і дуже красивий. Але я подумав, що молодик якийсь змарнілий і не надто щасливий.

— Мсьє Пуаро, боюся, я довго до вас йшов, — винувато сказав той. — І, зрештою, взагалі даремно забрав у вас час.

— *En vérité?*

— Так. Я зустрічався з леді, про яку ми з вами говорили. Сперечався з нею, благав її, але все намарно. Вона навіть чути не хоче про те, щоб я залучив вас до цього питання. Тому, боюся, нам доведеться усе залишити, як є. Мені дуже шкода, дуже шкода, що потурбував вас.

— *Du tout — du tout*¹, — добродушно мовив Пуаро. — Я цього й очікував.

— Е-е? — здавалося, актор сторопів. — Ви очікували цього? — спантеличено запитав він.

¹ Зовсім ні (*фр.*).

— *Mais oui*. Коли ви казали, що мусите поговорити з вашою подругою, я припускав, що все буде саме так.

— Отже, у вас є якась теорія?

— Мсьє Мартіне, у детектива завжди є теорія. Цього якраз і очікують від нього. Сам я не називаю це теорією. Я кажу, що у мене є ідейка. Тобто перший етап.

— А другий етап?

— Якщо ідейка виявиться правильною — значить, я *знаю*! Бачите, це досить просто.

— Розкажіть мені вашу теорію, чи то пак ідейку.

Мій друг ледь похитав головою.

— Це ще одне правило. Детектив ніколи не розповідає.

— То хоча б натякніть.

— Ні. Скажу тільки, що я виробив свою теорію, що-йно ви згадали про золотий зуб.

Браян Мартін витріщився на нього.

— Я зовсім збитий з пантелику, — повідомив він. — Я не можу зрозуміти, до чого ви хилите. Просто натякніть.

Пуаро всміхнувся і похитав головою.

— Краще змінимо тему.

— Так, але спочатку... ваш гонорар... дозвольте мені.

Бельгієць владно помахав рукою.

— *Pas un sou!*¹ Я нічого для вас не зробив.

— Я забрав у вас час...

¹ Жодного су (*фр.*).

— Коли справа цікавить мене, я не торкаюся до грошей. Ваш випадок мене вельми зацікавив.

— Я радий, — зніяковіло сказав Браян.

Він мав дуже нещасний вигляд.

— Ну, — люб'язно мовив Пуаро. — Поговоримо про щось інше.

— Той чоловік, якого я зустрів на сходах, часом не зі Скотленд-Ярду?

— Так, інспектор Джепп.

— Світло було таке тьмяне, що я не був упевнений. До речі, він заходив до мене і розпитував про ту бідну дівчину, Карлотту Адамс, яка померла від передозування вероналом.

— Ви добре її знали... міс Адамс?

— Не дуже. Я знав її ще дитиною в Америці. Тут я зустрівся з нею раз чи двічі, але ми не часто бачилися. Мені було дуже прикро почути про її смерть.

— Вона подобалася вам?

— Так. З нею було надзвичайно легко спілкуватися.

— Дуже доброзичлива особистість — так, я погоджуся з вами.

— Думаю, вважають, що це могло бути самогубство? Я нічого не знаю, що могло б допомогти інспекторові. Карлотта завжди була дуже потайною.

— Я не гадаю, що це було самогубство, — заявив детектив.

— Я згоден, набагато імовірніше, що це нещасний випадок.

Запала пауза.

Потім Пуаро сказав з усмішкою:

— Справа про смерть лорда Еджвера починає інтригувати, чи не так?

— Вона надзвичайно чудернацька. Вам відомо... чи поліція підозрює... хто це зробив... бо Джейн уже точно не під підозрою, чи не так?

— *Mais oui* — поліція дуже сильно підозрює одну особу.

Браян Мартін був схвильований.

— Справді? Кого?

— Дворецький зник. Ви розумієте... втеча — це те саме, що і зізнання.

— Дворецький! Справді, ви мене дивуєте.

— Надзвичайно красивий чоловік. *Il vous ressemble un peu*¹. — Він уклонився на знак компліменту.

Звичайно! Тепер я зрозумів, чому обличчя дворецького здалося мені дуже знайомим, коли я вперше його побачив.

— Ви мені лестите, — зі сміхом промовив актор.

— Ні, ні, ні. Хіба не всі молоді дівчата, покоївки, друкарки, дівчата з вищого товариства, хіба не всі вони обожнюють мсьє Браяна Мартіна? Хіба існує та, хто може перед вами встояти?

— Думаю, багато хто може, — сказав молодик. Він різко підвівся. — Ну, мсьє Пуаро, дуже вам дякую. Дозвольте мені ще раз вибачитися за те, що вас потурбував.

¹ Трохи схожий на вас (*фр.*).

Він потиснув руки нам обом. Раптом я помітив, що він здавався набагато старшим. У нього був дуже втомлений погляд.

Мене з'їдала цікавість, і щойно двері за ним зачинилися, я запитав про те, що мені кортіло знати.

— Пуаро, невже ви думали, що він повернеться і відмовиться від ідеї розслідування тих дивних речей, які відбувалися з ним в Америці?

— Гастінгсе, ви ж чули, що я сказав.

— Але ж тоді... — я зробив логічний висновок. — Тоді ви повинні знати, хто ця таємнича дівчина, з якою він радиться?

Він посміхнувся.

— Мій друже, у мене є ідея. Як я вже казав, вона с'яйнула мені після згадки про золотий зуб, і якщо моя ідея правильна, то я знаю, хто ця дівчина, і знаю, чому вона не дозволяє мсьє Мартінові радитися зі мною. Я знаю правду про усю цю історію. І ви могли б дізнатися, якби використовували мізки, які вам дав Бог. Іноді мене дійсно спокушає думка, що через свою необережність він оминув вас.

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Інший чоловік

Я пропоную не описувати дізнання ані у справі лорда Еджвера, ані Карлотти Адамс. У справі акторки вердикт

був такий: смерть від нещасного випадку. У справі лорда розгляд було відкладено; лише заслухали докази опізнання та медичний висновок. Аналіз шлунка показав, що смерть настала не менше ніж за годину після вечері, можливо, упродовж наступної години. Десь між десятою і одинадцятою годиною, ймовірно, ближче до десятої.

Жоден із фактів, які стосувалися Карлоттиного перетілення у Джейн Вілкінсон, не вплив. Газети надрукували прикмети втікача-дворецького, і загальне враження було, що саме дворецький і є злочинцем. Його розповідь про візит Джейн Вілкінсон сприймалася як нахабна фальсифікація. Про аналогічні свідчення секретарки не згадували. Про вбивство писали у всіх газетах, але суттєвої інформації було мало.

А тим часом, як мені було відомо, Джепп активно працював. Мене трохи дратувало, що Пуаро обрав таку інертну позицію. У мене закралася підозра, що це пов'язано з наближенням старості, і вже не вперше. Мій друг шукав виправдання, які не здавалися мені достатньо переконливими.

— У моєму віці потрібно берегтися, — пояснив він.

— Але, Пуаро, мій дорогий друже, ви не повинні думати про себе, як про старого, — обурився я.

Я відчував, що йому потрібна підтримка. Лікування навіюванням — це, наскільки мені відомо, сучасна методика.

— Ви такі ж енергійні, як і завжди, — щиро сказав я. — Пуаро, ви в самому розквіті сил. На вершині своєї

насаги. Якби ви лишень вийшли з дому, то одразу б вирішили цю загадку.

Детектив відповів, що вважає за краще вирішити її, сидячи вдома.

— Пуаро, але ви не можете цього зробити.

— Це не зовсім правда.

— Я хочу сказати, що ми нічого не робимо! Джепп робить усе.

— Це чудово мене влаштовує.

— Мене це взагалі не влаштовує. Я хочу, щоб ви щось робили.

— Я теж.

— Що ви робите?

— Чекаю.

— На що?

— *Pour que mon chien de chasse me rapporte le gibier*¹, — відповів Пуаро і підморгнув.

— Що ви маєте на увазі?

— Я маю на увазі Джеппа. Навіщо утримувати собаку і гавкати самому? Джепп принесе нам результати тієї фізичної енергії, якою ви захоплюєтеся. У його розпорядженні є різноманітні засоби, яких у мене немає. Дуже скоро у нього для нас будуть новини, я в цьому не сумніваюся.

І справді, завдяки своїй наполегливості інспектор потроху збирав матеріал. З Парижа він повернувся ні з чим, але за кілька днів прийшов до нас задоволений собою.

¹ Щоб мій мисливський пес приніс мені дичину (*фр.*).

— Це повільна робота, — визнав він. — Але нарешті у нас щось є.

— Вітаю вас, мій друже. Що сталося?

— Я довідався, що того вечора о дев'ятій годині світлокоса дівчина здала на зберігання портфель у камеру схову в Юстоні. Коли показали портфель міс Адамс, працівник підтвердив, що це він. Це американський портфель, і він трохи відрізняється.

— Ах! Юстон. Так, найближчий до Ріджент-гейт вокзал. Безсумнівно, вона поїхала туди, нафарбувалася в туалеті, а потім залишила валізу. Коли її забрали?

— О пів на одинадцять. Службовець каже, що забрала та ж леді. — Пуаро кивнув. — І я натрапив на дещо інше. У мене є підстави вважати, що Карлотта Адамс була в «Лайонз-Корнер-гаус» на Стренді об одинадцятій годині.

— Ах! *C'est très bien ça!*¹ Як ви про це дізналися?

— Ну, насправді випадково. Бачте, в газетах була згадка про маленьку золоту скриньку з рубіновими ініціалами. Якийсь репортер написав про це — він робив статтю про вживання наркотиків молодими акторками. Недільна романтика. Фатальна маленька золота скринька зі смертоносним вмістом — і зворушлива постать молодої дівчини, перед якою відкритий увесь світ! І розмірковування, як і де вона провела свій останній вечір, як вона почувалася, і так далі і таке подібне.

¹ Це чудово (*фр.*).

Ну, здається, офіціантка з «Корнер-гаусу» прочитала це і згадала, що леді, яку вона обслуговувала того вечора, тримала в руках таку скриньку. Вона згадала, що на ній були ініціали «К. А.» І вона розхвилювалась і почала розповідати про це усім своїм друзям — а раптом газети щось дадуть їй за це?

Невдовзі про це дізнався молодий журналіст, тож у сьогоднішній «Івнінг Шрік» буде хороша слізлива стаття. Останні години талановитої акторки. Очікування на чоловіка, який так і не прийшов — і хороший шматок про інтуїцію офіціантки, яка відчула, що з її сестрою по крові щось не так. Мсьє Пуаро, ви ж знаєте, що це буде за писанина?

— І як ви так швидко про це дізналися?

— О! Ну, ми в дуже хороших стосунках з «Івнінг Шрік». Я дізнався про це, коли особливо метикуватий молодик спробував вивідати в мене новини про дещо інше. Тож я одразу помчав у «Корнер-гаус».

Так, саме так усе і повинно робитися. Мені стало жаль Пуаро. Ось Джепп із новинами з перших уст — хоча цілком можливо, тут відсутні цінні деталі, а от мій друг безтурботно задовольняється не надто свіжими новинами.

— Я зустрівся з тією дівчиною, тож не думаю, що можуть бути якісь сумніви. Вона не змогла впізнати фотографію Карлотти Адамс, але потім сказала, що не роздивилася обличчя тієї леді детально. Ще вона сказала, що та леді була молода, темнокоса і струнка, а також дуже добре одягнена. На ній був один із нових капелюш-

ків. О, якби жінки трохи більше дивилися на обличчя і трохи менше на капелюшки.

— Обличчя міс Адамс не просто розгледіти, — заперечив Пуаро. — Воно ставало різним, змінювалося, мов рідина.

— Гадаю, ви маєте рацію. Я про це не думав. Леді була одягнена в чорне, як сказала дівчина, і у неї з собою був портфель-дипломат. Дівчина це зауважила, оскільки їй здалося дивним, що така добре одягнена леді носить із собою такий портфель. Вона замовила омлет і каву, але дівчина думає, що вона просто вбивала час і на когось чекала. Леді мала наручний годинник і постійно дивилася на нього. Коли офіціантка підійшла, щоб дати їй рахунок, то помітила скриньку. Леді витягла її з сумочки, поставила на стіл і дивилась на неї. Вона відкривала і закривала кришечку. Мрійливо всміхалася. Дівчина роздивилася скриньку, тому що вона була така прекрасна. «Я теж хотіла б мати золоту скриньку з рубіновими ініціалами на ній!» — сказала вона.

Мабуть, сплативши рахунок, міс Адамс ще якийсь час там сиділа. Потім, нарешті, вона ще раз подивилася на годинник, здалася і пішла.

Пуаро насупився.

— Це було *rendezvous*¹, — пробурмотів він. — *Rendezvous* з кимось, хто не прийшов. Цікаво, пізніше Карлотта Адамс зустрілася з тією людиною? Чи не

¹ Побачення (фр.).

зустрілася, пішла додому і спробувала зателефонувати їй? О, як шкода, що я цього не знаю! Як шкода...

— Мсьє Пуаро, це ваша теорія. Таємничий «чоловік-за-кулісами». Цей «чоловік-за-кулісами» — міф. Я не кажу, що дівчина ні на кого не чекала — це можливо. Можливо, вона домовилася про зустріч, щоб побачитися з кимось після того, як справа з його світлістю була б успішно вирішена. Ну, ми знаємо, що трапилося. Вона втратила голову і заколола лорда ножом. Але вона не з тих, хто надовго втрачає голову. На вокзалі Карлотта змінює зовнішність, бере валізу, йде на *rendezvous*, а потім у неї настає те, що називають «реакцією». Дівчину охоплює жах від скоєного. І коли її друг не приходить, це її добиває. Можливо, це хтось, хто знав, що того вечора вона збиралася на Ріджент-гейт. Вона відчуває, що гра скінчилася. Тож дістає маленьку скриньку з вероналом. Передозування, і все закінчиться. У будь-якому разі її не повісять. Це зрозуміло так само, як і те, що у вас на обличчі ніс.

Рука мого друга невпевнено потяглася до носа, потім його пальці опустилися на вуса. Він із гордим виразом ніжно їх погладив.

— Нема жодних ознак існування загадкового «чоловіка-за-кулісами», — уперто наполягав Джепп. — У мене немає доказів зв'язку між нею та його світлістю, але вони будуть — це тільки питання часу. Маю визнати, я розчарований щодо Парижа, але дев'ять місяців тому — це доволі давно. Моя людина робить там запити.

Щось може ще прояснитися. Здогадуюся, ви так не думаете. Ви вперті на всю голову, самі знаєте.

— Спершу ви образили мого носа, а тепер мою голову!

— Це мовний зворот, — заспокійливо сказав інспектор. — Не ображайтеся.

— Відповідь на це, — вставив я, — така: «не ображаюся».

Пуаро спантеличено позирав то на мене, то на Джеппа.

— Будуть якісь накази? — грайливо поцікавився інспектор, уже на порозі.

Мій друг вибачливо йому всміхнувся.

— Наказів немає. Пропозиція — є.

— Ну і яка? Кажіть.

— Пропозиція обійти всі таксі. Знайти того, хто у вечір убивства взяв пасажира — або, ймовірніше, двох пасажирів — так, двох пасажирів — від району Ковент-Гарден до Ріджент-гейт. Це було, мабуть, десь за двадцять хвилин до одинадцятої.

Джепп пильно подивився. У нього був погляд розумного тер'єра.

— А що, це ідея, еге ж? — сказав він. — Добре, я це зроблю. В будь-якому разі це не зашкодить, а ви іноді знаєте, про що кажете.

Не встиг він піти, як Пуаро підвівся і заходився енергійно чистити свого капелюха.

— Мій друже, нічого мене не питайте. Краще принесіть мені бензину. Вранці шматочок омлету впав мені на жилет.

Я приніс.

— Цього разу, — сказав я, — не думаю, що мені потрібно щось запитувати. Це здається досить очевидним. Але як гадаєте, це справді так?

— *Mon ami*, на даний момент я зайнятий виключно своїм одягом. Ви пробачите, якщо я скажу, що ваша краватка мені не подобається.

— Це гарна краватка, — заперечив я.

— Можливо, колись була. Відчувається, що вона така ж стара, як і я, на що ви досить люб'язно звернули мою увагу. Благаю вас, візьміть іншу, а також почистіть свій правий рукав.

— Ми йдемо до короля Георга? — саркастично запитав я.

— Ні. Але сьогодні вранці я побачив у газеті, що герцог Мертонський повернувся в Мертон-гаус. Наскільки я розумію, він елітний англійський аристократ. Хочу виказати йому своє шанування.

Соціалістом Пуаро точно не був.

— Чому ми йдемо до герцога Мертонського?

— Я хочу зустрітися з ним.

Це було все, що я зумів витягнути з нього. Коли мое вбрання нарешті було достатньо гарним, щоб задовольнити критичне око Пуаро, ми вирушили.

У Мертон-гаусі лакей запитав мого друга, чи йому призначена зустріч. Той відповів, що ні. Лакей узяв візитку і незабаром повернувся й повідомив, що його світ-

лість дуже шкодує, але сьогодні вранці він дуже зайнятий. Пуаро відразу ж сів у крісло.

— *Très bien*¹, — сказав він. — Я почекаю. Якщо треба буде, чекатиму кілька годин.

Однак у цьому не було необхідності. Ймовірно, щоб якомога швидше позбутися настирливого гостя, Пуаро запросили зустрітися з джентльменом, якого він так прагнув побачити.

Герцогові було близько двадцяти семи років. Його вигляд не вражав, чоловік був надто худий і хворобливий. Він мав тонке волосся незрозумілого кольору, що почало випадати біля скронь, невеликі озлоблені вуста та невиразні мрійливі очі. В кімнаті було кілька розп'ять і різні твори мистецтва на релігійну тематику. На широкій книжковій полиці не було нічого, крім богословських праць. Цей чоловік значно більше скидався на недолугого молодого галантерейника, аніж на герцога. Він, наскільки мені було відомо, отримав домашню освіту, оскільки був дуже слабкою дитиною. Це був чоловік, який з першого погляду закохався у Джейн Вілкінсон! Це було надзвичайно неймовірно. Він був педантичний і зустрів нас дуже ввічливо.

— Ви, напевно, знаєте моє ім'я, — почав було Пуаро.

— Воно мені незнайоме.

— Я вивчаю психологію злочинів.

¹ Дуже добре (*фр.*).

Герцог мовчав. Він сидів за письмовим столом, перед ним лежав незакінчений лист. Він нетерпляче постукував ручкою по столу.

— З якого приводу ви хотіли зі мною зустрітися? — холодно запитав він.

Детектив сидів навпроти нього, спиною до вікна. Герцог сидів лицем до світла.

— Зараз я займаюся розслідуванням обставин, пов'язаних зі смертю лорда Еджвера.

Жоден м'яз на стомленому, проте наполегливому обличчі аристократа не здригнувся.

— Справді? Я не був із ним знайомий.

— Але ви, гадаю, знайомі з його дружиною — з міс Джейн Вілкінсон, чи не так?

— Так.

— Ви знаєте, що у неї був серйозний мотив бажати чоловікової смерті.

— Нічого такого я не знаю.

— Ваша світлосте, дозвольте вас прямо запитати. Ви незабаром збираєтеся одружитися з міс Джейн Вілкінсон?

— Коли я з кимось заручуся, про це буде оголошено в газетах. Я вважаю ваше запитання зухвалим. — Він підвівся. — На все добре!

Пуаро також звівся на ноги. Він зняковів. Опустив голову. Пробелькотів:

— Я не маю на увазі... Я... *Je vous demande pardon*¹...

¹ Прошу вибачити мені (*фр.*).

— На все добре, — трохи голосніше повторив герцог.

Цього разу мій друг здався. Він махнув рукою від безвиході, й ми пішли. Це був ганебний вихід. Мені було досить шкода Пуаро. Його звична пиха зникла. Для герцога Мертонського великий детектив мав навіть менше значення, аніж чорний жук.

— Не дуже успішно, — співчутливо сказав я. — Який цей чоловік зарозумілий. А для чого насправді ви хотіли з ним зустрітися?

— Я хотів знати, чи вони з Джейн Вілкінсон дійсно збираються одружитися.

— Вона так сказала.

— А! Вона так сказала. Але ж ви розумієте, вона одна з тих, хто говорить усе, що узгоджується з її планами. Можливо, вона вирішила вийти за нього заміж, а він — бідолаха — ще не в курсі цього.

— Ну, він, звичайно, досить різко вас вигнав.

— Він дав мені таку ж відповідь, як і репортеру — так, — хмикнув Пуаро. — Але я знаю! Я точно знаю, у чому річ.

— Звідки ви знаєте? З його поведінки?

— Зовсім ні. Ви бачили, що він писав листа?

— Так.

— *Eh bien*, коли я тільки почав служити в поліції в Бельгії, я зрозумів, що вміння читати почерк догори дригом дуже корисне. Сказати вам про що йдеться у цьому листі?

«Моя люба, нестерпно думати, що доведеться чекати ще кілька довгих місяців. Джейн, моя кохана,

мій прекрасний янголе, як я можу сказати Вам, що Ви значите для мене? Ви, яка так багато страждала! Ваша прекрасна душа...»

— Пуаро! — обурено вигукнув я, перериваючи його.

— Ось до цього місця він дописав. «*Ваша прекрасна душа — тільки я її знаю*».

Я почувався дуже засмученим. Він так наївно тішився своїми діями.

— Пуаро, — вигукнув я. — Ви не можете такого робити. Підглядати в особисті листи.

— Гастінгсе, ви говорите дурниці. Абсурдно говорити, що я «не можу робити» того, що я щойно зробив!

— Це не... не за правилами гри.

— Я не граю в ігри за правилами. Ви це знаєте. Убивство — це не гра. Це серйозно. І взагалі, Гастінгсе, не вживайте цей вислів — грати за правилами. Так більше не кажуть. Я дізнався. Вислів застарілий. Молоді люди сміються, коли його чують. *Mais oui*, молоді, красиві дівчата сміятимуться з вас, якщо ви скажете «грати за правилами» і «нечесно».

Я мовчав. Мені було смутно від того, що Пуаро так легковажно до всього поставився.

— Не треба було, — мовив я. — Якби ви сказали йому, що поїхали до лорда Еджвера на прохання Джейн Вілкінсон, то він би поставився до вас зовсім по-іншому.

— Ох! Але ж я не міг цього зробити. Джейн Вілкінсон моя клієнтка. Я не можу говорити з іншими про

справи моїх клієнтів. Я зобов'язуюсь у конфіденційності. Розповідати про це не гідно.

— Благородно!

— Точно.

— Але вона збирається вийти за нього заміж?

— Це не означає, що у неї немає від нього секретів. Ваші уявлення про шлюб дуже старомодні. Ні, я просто не міг зробити того, що ви пропонуєте. Я повинен думати про честь детектива. Честь — це дуже серйозно.

— Ну, припускаю, у житті можна зіткнутися з різними поняттями про честь.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ

Велична леді

Візит, який зробили нам наступного ранку, на мій погляд, став однією з найдивовижніших подій у всій цій історії.

Я був у вітальні, коли туди прослизнув Пуаро — його очі сяяли.

— *Mon ami*, у нас відвідувачка.

— Хто це?

— Герцогиня-вдова Мертонська.

— Як несподівано! А що їй потрібно?

— Якщо ви спуститеся зі мною донизу, *mon ami*, то дізнаєтеся.

Я поспішив підкоритися. Ми разом зайшли в кімнату.

Герцогиня виявилася маленькою жінкою з високим переніссям і владним поглядом. Хоча вона була невисока, ніхто не міг назвати її присадкуватою. І хоч одягнена вона була в немодну чорну сукню, вона з ніг до голови була *grande dame*¹. Також вона справила на мене враження жорсткої особистості. Чого бракувало її синові, те було в ній. Її сила волі приголомшувала. Я майже відчував енергію, що йшла від неї. Не дивно, що ця жінка завжди домінувала над усіма, з ким вступала в контакт!

Герцогиня взяла лорнет і вивчала спочатку мене, а потім мого супутника. Тоді звернулася до нього. Її голос був ясным і переконливим, голос, який звик командувати і щоб йому підкорялися.

— Ви мсьє Еркюль Пуаро?

Мій друг уклонився.

— До ваших послуг, герцогине.

Вона подивилася на мене.

— Це мій друг, капітан Гастінгс. Він допомагає мені у справах.

На мить у її очах промайнув сумнів. Потім з мовчазною згодою герцогиня кивнула.

Вона сіла на стілець, який запропонував Пуаро.

— Мсьє Пуаро, я прийшла порадитися з вами з дуже делікатного питання, тож прошу вас, щоб те, що я вам скажу, залишалось повністю конфіденційним.

¹ Великоною леді (*фр.*).

— Мадам, це само собою зрозуміло.

— Мені розповіла про вас леді Ярдлі. Судячи з того, як вона про вас говорила і наскільки вона вам вдячна, я відчула, що ви єдина людина, яка зможе мені допомогти.

— Будьте певні, мадам, я зроблю все можливе.

І все-таки відвідувачка вагалася. Потім, нарешті, зробивши над собою зусилля, вона підійшла до справи з такою простотою, що певним чином нагадала мені Джейн Вілкінсон того пам'ятного вечора в «Савої».

— Мсьє Пуаро, я хочу, щоб ви запобігли весіллю мого сина й акторки Джейн Вілкінсон.

Якщо детектив і здивувався, то не став цього виказувати. Він задумливо дивився на неї і не квапився відповідати.

— Мадам, ви можете трохи уточнити, що саме ви хочете, аби я зробив?

— Це нелегко. Я вважаю, що цей шлюб буде великою катастрофою. Ця жінка зіпсує життя моему синові.

— Ви так вважаєте, мадам?

— Я в цьому впевнена. Мій син великий ідеаліст. Він дійсно дуже мало знає про світ. Йому ніколи не подобалися молоді дівчата з нашого класу, вони здавалися йому порожньоголовими і легковажними. Але що стосується цієї жінки — ну, вона дуже красива, я це визнаю. І вона може підпорядковувати собі чоловіків. Вона зачарувала мого сина. Я сподівалася, що з часом захоплення мине. На щастя, вона не була вільна. Однак тепер, коли її чоловік помер...

Герцогиня замовкла.

— Вони мають намір одружитися за кілька місяців. Щасливе майбутнє мого сина зараз під загрозою. — Вона заговорила категоричніше. — Мсьє Пуаро, це потрібно зупинити.

Той знизав плечима.

— Мадам, я не кажу, що ви не маєте рації. Я згоден, вони не підходять одне одному. Але що ж робити?

— Зробіть щось.

Пуаро повільно похитав головою.

— Так, так, ви повинні мені допомогти.

— Мадам, сумніваюся, що тут щось можна вдіяти. Маю наголосити, ваш син відмовиться слухати бодай щось, сказане проти обраниці! І також не думаю, що проти неї є що сказати! Я сумніваюся, що в її минулому можна знайти інциденти, які дискредитують її. Вона була — скажімо так — обережна, хіба ні?

— Я знаю, — похмуро мовила герцогиня.

— А! То ви вже зробили запити з цього приводу.

Від пильного погляду маленького бельгійця відвідувачка трохи почервоніла.

— Мсьє Пуаро, я зроблю все, щоб урятувати свого сина від цього шлюбу. — Вона зробила акцент на слові «все».

Жінка замовкла, а потім продовжила:

— Гроші тут не мають значення. Назвіть будь-яку ціну. Але шлюбу не можна допускати. Ви мусите це зробити.

Пуаро повільно похитав головою.

— Це не питання грошей. Я не можу нічого зробити з причини, яку вам зараз поясню. А також маю додати, я не бачу нічого, що можна зробити. Я не можу вам допомогти, мадам герцогині. Ви вважатимете зухвальством, якщо я дам вам пораду?

— Яку?

— Не йдіть проти свого сина! Він уже в тому віці, коли може обирати сам. Через те, що його вибір — це не ваш вибір, не вважайте, що ви маєте рацію. Якщо це обернеться нещастям — прийміть це нещастя. Будьте біля нього, щоб допомогти йому, коли він потребуватиме допомоги. Але не налаштовуйте його проти вас.

— Ви не зрозуміли.

Відвідувачка підвелася. Її губи тремтіли.

— Мадам герцогині, я дуже добре розумію. Я розумію материнське серце. Ніхто не розуміє його краще, ніж я, Еркюль Пуаро. І я ще раз авторитетно кажу вам — будьте терплячі. Будьте терплячі та спокійні й приховуйте свої почуття. Адже ще є шанс, що шлюб може розладнатися. А протистояння просто зробить вашого сина ще впертішим.

— До побачення, мсьє Пуаро, — холодно відказала вона. — Я розчарована.

— Дуже шкода, мадам, що не зміг бути вам корисним. Я зараз у скрутному становищі. Розумієте, річ у тім, що я вже допомагаю леді Еджвер.

— О! Я розумію. — Її голос був гострий, як ніж. — Ви у протилежному таборі. Це, безсумнівно, пояснює,

чому леді Еджвер досі не заарештували за вбивство її чоловіка.

— Герцогине, *comment?*

— Гадаю, ви почули, що я сказала. Чому її не заарештували? Вона була там того вечора. Бачили, як вона увійшла в будинок, як увійшла в бібліотеку. Ніхто більше до нього не приходив, і його знайшли мертвим? А вона й досі не заарештована! Наша поліція наскрізь корумпована.

Тремтячими руками вона обмотала шарф навколо шиї, а потім, ледь кивнувши, велично вийшла з кімнати.

— Ух! — сказав я. — Ну і фурія! Але я захоплююся нею, а ви?

— Тому що вона хоче підлаштувати всесвіт під себе?

— Ну, вона дбає лише про добробут свого сина.

Пуаро кивнув.

— Це правда, а втім, Гастінгсе, чи герцогові справді так уже погано одружуватися з Джейн Вілкінсон?

— Невже ви думаєте, що вона справді закохана в нього?

— Вірогідно, ні. Майже точно ні. Але вона дуже сильно закохана в його становище. Вона старанно гратиме свою роль. Вона дуже красива жінка і дуже амбітна. Це не така вже й катастрофа. Герцог міг би дуже легко одружитися з молодією дівчиною свого класу, яка вийшла б за нього заміж із тих же причин — але ніхто не спричиняв би галасу з цього приводу.

— Це цілком правильно, але...

— А уявіть, що він одружиться з дівчиною, яка пристрасно його кохає, хіба в цьому велика перевага? Я часто помічав, що мати дружину, яка кохає, — це велике нещастя для чоловіка. Вона створює сцени ревності, змушує його мати безглуздий вигляд, наполягає на тому, щоб увесь свій час і увагу він віддавав їй. О, ні, це не ліжко з троянд!

— Пуаро, — мовив я. — Ви невиправний старий цинік.

— *Mais non, mais non*¹, я тільки роздумую. Розумієте, насправді, я на боці доброї мамусі.

Я не міг утриматися від сміху, почувши, як він описав бундючну герцогиню.

Мій друг залишався цілком серйозним.

— Не треба сміятися. Це має велике значення — все оце. Я мушу поміркувати. Я мушу добре поміркувати.

— Не розумію, що тут можна вдіяти, — сказав я.

Пуаро не звернув уваги.

— Ви помітили, Гастінгсе, наскільки добре герцогиня ознайомлена з ситуацією? І яка мстива. Вона знала, що всі докази проти Джейн Вілкінсон.

— Зі сторони обвинувачення, а не зі сторони захисту, — усміхаючись, зазначив я.

— Звідки вона про це дізналася?

— Джейн сказала герцогові. Герцог розповів матері, — припустив я.

¹ Зовсім ні, зовсім ні (фр.).

— Так, це можливо. Хоча...

Різко задзвонив телефон. Я відповів.

Усе, що я міг сказати, це повторювати «Так» із різною періодичністю. Нарешті я поклав слухавку і схвилювано повернувся до Пуаро.

— Це Джепп. По-перше, ви, як завжди, «молодець». По-друге, він отримав телеграму з Америки. По-третє, він знайшов таксиста. По-четверте, він хотів би, щоб ви заїхали послухати, що скаже таксист. По-п'яте, ви ще раз «молодець», і він упевнений, що ви поцілили в яблучко, припустивши, що за всім цим стоїть якийсь чоловік! Я забув йому сказати, що тільки що у нас була відвідувачка, яка заявила, що поліція корумпована.

— Так, нарешті Джепп упевнений, — пробурмотів Пуаро. — Цікаво, що теорія з «чоловіком-за-кулісами» підтверджується саме в той момент, коли я схилиюся до іншої версії.

— Якої саме?

— Версії про те, що мотив убивства міг не мати нічого спільного з самим лордом Еджвером. Уявіть когось, хто ненавидить Джейн Вілкінсон, ненавидить так сильно, що готовий навіть повісити її за вбивство. *C'est une idée, ça!*¹

Він зітхнув, а тоді підвівся:

— Ходімо, Гастінгсе, послухаємо, що скаже нам Джепп.

¹ А це ідея! (фр.)

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ

Таксист

Коли ми прийшли, Джепп допитував літнього чоловіка з густими вусами і в окулярах. У того був хрипкий жалісливий голос.

— А! Ось і ви, — сказав Джепп. — Ну, гадаю, усе дуже просто. Цей чоловік — його прізвище Джобсон — увечері 29 червня взяв двох пасажирів на Лонг-Акрі.

— Правильно, — погодився Джобсон хрипким голосом. — Це був прекрасний вечір. Світив місяць і все таке. Молода леді та джентльмен стояли біля станції метро і зупинили мене.

— Вони були у вечірньому вбранні?

— Так, джентльмен — у білому жилеті, а молода леді — в білій сукні з вишитими птахами. Гадаю, вони вийшли з Королівського театру.

— О котрій годині це було?

— За кілька хвилин до одинадцятої.

— Добре, що було далі?

— Сказали мені їхати на Ріджент-гейт, а коли прибудемо туди, вони скажуть, який будинок їм треба. А ще сказали поспішити. Люди завжди це говорять. Ніби я хочу плентатися. Що швидше я приїду і візьму ще одного пасажера, то краще для мене. Але про це ніколи не думають. І, зауважте, якщо станеться нещасний випадок, то ще й звинуватять у небезпечному водінні!

— Припиніть, — нетерпляче втрутився Джепп. — Цього ж разу не було нещасного випадку?

— Н-ні, — погодився чоловік, неохоче полишаючи можливість поскаржитися. — Ні, насправді не було. Ну, я... я доїхав на Ріджент-гейт, це зайняло в мене менше семи хвилин, джентльмен постукав по склу, і я зупинився. Це був приблизно будинок № 8. Ну, джентльмен і леді вийшли. Джентльмен зупинився на місці і сказав мені почекати. Леді перейшла дорогу і пішла назад вздовж будинків по інший бік. Джентльмен залишився біля машини — він стояв на тротуарі спиною до мене і дивився їй услід. Тримав руки в кишенях. Це тривало близько п'яти хвилин, а тоді я почув, як він щось начебто вигукнув собі під ніс і пішов за нею. Я дивився йому вслід, тому що не хотів, щоб мене обдурили. Таке вже було, тож я продовжував за ним спостерігати. Він піднявся по сходах одного з будинків на іншому боці й зайшов усередину.

— Він штовхнув двері, і вони відчинилися?

— Ні, джентльмен мав ключ.

— Який це був номер будинку?

— Здається, 17 або 19. Ну, мене здивувало, що мені сказали чекати на місці. Тому я продовжував спостерігати. Приблизно через п'ять хвилин вони з леді вийшли. Повернулися в таксі й сказали їхати назад до Королівського театру Ковент-Гарден. Вони зупинились раніше і розрахувались. Маю визнати, заплатили щедро. Хоча я думав, що через них матиму неприємності — здається, я й маю неприємності.

— У вас усе гаразд, — заспокоїв його Джепп. — Просто гляньте сюди і скажіть, чи впізнаєте молоду леді.

Перед таксистом виклали півдюжини фотографій, на яких були зображені схожі дівчата. Я з цікавістю заглянув через його плече.

— Це була вона, — сказав Джобсон. Він вказав пальцем на фото Джеральдін Марш у вечірній сукні.

— Ви впевнені?

— Цілком. Вона була бліда і темнокоса.

— А тепер чоловік.

Йому дали ще один стосик фотографій. Водій уважно подивився на них, а тоді похитав головою.

— Ну, я не можу сказати, не впевнений. Це може бути хтось із цих двох.

Там була фотографія Рональда Марша, але Джобсон не вибрав її. Натомість він вказав на двох інших чоловіків, схожих на Марша.

Потім Джобсон пішов, і Джепп кинув фотографії на стіл.

— Досить добре. Шкода, що він не дуже добре впізнав його світлість. Звичайно, це стара фотографія, зроблена сім чи вісім років тому. Єдина, яку я зміг дістати. Так, хотілося б чіткішої ідентифікації, хоча справа досить зрозуміла. Два алібі розпалися враз. Пуаро, а розумно ви придумали.

Мій друг був сама скромність.

— Коли я дізнався, що вони з кузеном обоє були на опері, мені здалося можливим, що вони могли зустрітися

під час одного з антрактів. Природно, їхні партнери вважали, що вони не покидали театру. Але півгодинного антракту цілком достатньо, щоб доїхати на Ріджент-гейт і назад. Тож коли новий лорд Еджвер так наполягав на своєму алібі, я було подумав, що з ним щось не так.

— А ви підозріливий, чи не так? — лагідно сказав інспектор. — Ну, ви маєте рацію. В цьому світі не можна не бути підозріливим. Його світлість — наш чоловік. Погляньте на це.

Він подав листок паперу.

— Телеграма з Нью-Йорка. Тамтешня поліція зв'язалася з міс Люсі Адамс. Лист надійшов поштою сьогодні вранці. Вона не бажала віддавати оригінал, хіба що в цьому була крайня необхідність, але охоче дозволила офіцерові зробити копію і відправити її нам. Ось вона, і це достобіса те, що треба.

Пуаро з великою цікавістю взяв телеграму. Я прочитав її через плече.

Нижче наводиться текст листа до Люсі Адамс, від 29 червня, Роуздью-Меншенс, 8, Лондон, округ Челсі. Початок: Дорога сестричко, вибач, що минулого тижня написала такого недоладного листа, але я була зайнята і треба було багато що зробити. Люба, це був такий успіх! Відгуки чудові, збори хороші, і все дуже добре. В мене тут з'явилися хороші друзі, і наступного року я подумую зробити двомі-

сячний тур. Сценка «Російський танцівник» пройшла дуже добре, і «Американка в Парижі» теж, але «Сцени в закордонному готелі», як і раніше, мої улюблені. Я така схвильована, що насилу розумію, про що пишу, і за хвилю ти зрозумієш чому, але спершу я маю розказати тобі, що говорять люди. Містер Гергзгаймер дуже добрий і хоче запросити мене на обід, щоб познайомити з сером Монтег'ю Корнером, який може багато для мене зробити. Минулого вечора я познайомилася з Джейн Вілкінсон, і вона дуже добре відгукнулася про мою гру і про те, як я її зображаю. Це підводить мене до того, що я маю тобі сказати. Вона не дуже мені подобається, тому що останнім часом я часто чула від свого знайомого, що вона поводитися жорстоко і лицемірно, але зараз не про це. Ти знаєш, що вона насправді леді Еджвер? Останнім часом я багато чула про її чоловіка, і маю сказати тобі, лорд не найприємніша особа. Поставився до свого небожа, капітана Марша, як я вже казала, дуже ганебно — буквально вигнав його з дому і припинив його утримувати. Капітан сам розповів про це, і мені його стало нестерпно шкода. Він похвалив моє шоу, а тоді каже: «Думаю, ти обдурила б самого лорда Еджвера. А поб'ємося на щось об заклад?» Я розсміялася і сказала: «На що?» Люсі, дороженька, від відповіді мені просто перехопило подих. Десять тисяч доларів. Десять тисяч доларів — просто за те,

щоб допомогти комусь виграти дурне парі. — «Чом би й ні, — відповіла я, — за такі гроші я готова пожартувати над королем в Букінгемському палаці і ризикнути піти за це під суд». Отже, на цьому ми зійшлися і обговорили деталі.

Я розповім тобі все про це наступного тижня — вдалося це мені чи ні. Але в будь-якому разі, Люсі, мила моя, байдуже, зазнаю я успіху чи невдачі, я отримаю десять тисяч доларів. О! Люсі, маленька сестричко, що це означатиме для нас! На більше немає часу — йду готувати свій «розіграш». Дуже-дуже люблю тебе, сестричко.

*Твоя
Карлотта*

Пуаро відклав листа. Я бачив, що послання його розчулило.

Джепп, однак, відреагував зовсім по-іншому.

— Ми впіймали його, — тріумфально заявив інспектор.

— Так, — сказав мій друг.

Його голос звучав на диво беземоційно.

Джепп із цікавістю подивився на нього.

— Що таке, мсьє Пуаро?

— Нічого, — відповів детектив. — Це все просто не так, як я собі гадав. От і все.

Він мав украй нещасний вигляд.

— Але все-таки це має бути так, — промовив він сам до себе. — Авжеж, має бути так.

— Звичайно, це так. Ви ж відразу так казали!

— Ні, ні. Ви мене не зрозуміли.

— Хіба ви не казали, що за цим усім стоїть той, хто вплатив у це все невинну дівчину?

— Так, так.

— Ну, то чого ви ще хочете?

Пуаро зітхнув і нічого не сказав.

— Ви дивний кадр. Ніщо вас не задовольняє. Маю визнати, це удача, що дівчина написала цього листа.

Бельгієць бравурно погодився.

— *Mais oui*, цього вбивця не очікував. Коли міс Адамс прийняла ці десять тисяч доларів, вона підписала свій смертний вирок. Убивця вважав, що він вжив усіх засобів обережності, — а вона в своїй абсолютній невинності його перехитрувала. Мертві говорять. Так, іноді мертві говорять.

— Я ніколи не думав, що вона діяла сама, — нахабно заявив Джепп.

— Ні, ні, — неуважно проказав Пуаро. — Ну, мені треба працювати.

— Ви заарештуєте капітана Марша... Я про лорда Еджвера?

— Чом би й ні? Здається, справа проти нього цілком і повністю доведена.

— Правда.

— Мсьє Пуаро, ви, здається, зовсім занепали духом. Правда, ви любите, щоб усе було складно. І ось ваша теорія доведена, і навіть це не задовольняє вас. Може, ви бачите якийсь недолік у наших доказах?

Мій друг похитав головою.

— Я не знаю, чи була міс Марш його спільницею, — сказав Джепп. — Здається, що вона про це знала, коли їхала з ним із опери. Якщо ж ні, навіщо він забрав її? Ну, послухаємо, що вони обоє нам скажуть.

— Я можу бути присутнім? — дуже скромно спитав детектив.

— Звичайно, що так. Я завдячую вам цією ідеєю! — Інспектор узяв телеграму зі столу.

Я відійшов із Пуаро вбік.

— У чому річ, Пуаро?

— Гастінгсе, я дуже нещасний. Усе здається дуже простим і прозорим. Але щось не так. Гастінгсе, щось від нас вислизає. Усе сходиться, все як я собі це уявляв, і все ж таки, мій друже, щось не так.

Він жалібно подивився на мене.

Я не знав, що сказати.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ

Рональдова розповідь

Мені важко було зрозуміти Пуаро. Безсумнівно, усе виявилось так, як він і передбачав.

Усю дорогу до Ріджент-гейт він сидів приголомшений та насуплений і не звертав уваги на Джеппові самовихваляння.

Нарешті він вийшов із задуми і зітхнув.

— У всякому разі, — пробурмотів детектив, — послухаймо, що він скаже.

— Нічого, якщо він розумний, — мовив Джепп. — Багато хто сам одягає на себе зашморг, бо був занадто нетерплячий і хотів зробити заяву. Ну, не можна сказати, що ми людей не попереджуємо! Все по-чесному. І що більша провина людини, то балакучішою вона стає і розповідає побрехеньки, які вона продумала, щоб ті були правдоподібними. Люди не знають, що спершу завжди потрібно розповісти свою брехню адвокатові.

Інспектор зітхнув і продовжив:

— Адвокати і коронери — от найлютіші вороги поліції. Скільки разів коронери псували абсолютно прозорі випадки, через що доводилося відпускати винних. Гадаю, адвокатам закинути професійне нехлюйство не так просто. Їм бо платять за вправність та перекручування фактів.

Приїхавши на Ріджент-гейт, ми застали нашого суб'єкта вдома. Сім'я досі сиділа за обіднім столом. Джепп попросив дозволу поговорити з лордом Еджвером наодинці. Нас провели в бібліотеку.

За хвилину чи дві молодик приєднався до нас. На його обличчі грала легка посмішка, яка зникла, щойно він побачив нас. Його губи стиснулися.

— Вітаю, інспекторе, — мовив він. — Що все це означає?

Джепп йому пояснив у традиційній поліцейській манері.

— То ось воно що, — сказав Рональд.

Він підсунув до себе крісло, сів і витяг портсигар.

— Думаю, інспекторе, я хочу зробити заяву.

— Як вам завгодно, мілорде.

— Гадаю, це дуже нерозумно з мого боку. І все-таки, думаю, я це зроблю. «Не маю причин боятися правди», як завжди говорять персонажі у книжках.

Інспектор нічого не сказав. На його обличчі не було жодного виразу.

— Ось хороший зручний столик і стілець, — продовжував молодик. — Ваш помічник може сісти там і стенографувати.

Не думаю, що Джепп звик, що до його приходу так ретельно готуються. Він прийняв пропозицію лорда Еджвера.

— Що ж, почнімо, — сказав Марш. — Маючи хоч якісь крихти розуму, я підозрюю, що моє прекрасне алібі згинуло. Зникло в диму. Корисні Дортгаймери йдуть зі сцени. Таксист, я вгадав?

— Ми знаємо все про ваші пересування того вечора, — застиглим голосом заявив інспектор.

— Я дуже захоплююся Скотленд-Ярдом. Усе ж таки, ви знаєте, якби я справді планував акт насильства, то не брав би таксі, що відвезло б мене просто туди, і не

змусив би водія чекати. Ви про це не думали? А! Бачу, мсьє Пуаро подумав.

— Так, мені спадало це на думку, — визнав маленький бельгієць.

— Умисні злочини скоюють не так, — вів далі Рональд. — У таких випадках одягають руді вуса й окуляри в роговій оправі, їдуть на сусідню вулицю і розраховуються. Сідають на метро... ну... ну, я не буду в це заглиблюватися. Мій адвокат за декілька тисяч гіней зробить це краще за мене. Звичайно, я вже чую відповідь. Злочин був імпульсивним. Я сидів у таксі, всяке таке. І раптом мене осяяло: вставай і зроби це.

Ну, зараз я розповім вам правду. Мені вкрай потрібні були гроші. Думаю, це досить зрозуміло. Ситуація була безвихідна. До наступного дня я повинен був або знайти гроші, або мав би велику халепу. Я пробував попросити у дядька. Він не любить мене, але я подумав, що йому, можливо, не байдужа честь свого імені. У чоловіків середнього віку іноді таке є. Мій дядько виявився, на жаль, жахливо сучасним і цинічно байдужим.

Що ж, мені довелося стиснути зуби і змиритися. Я вже було хотів спробувати і попросити грошей у Дортгаймера, але знав, що надії на це нема. І я не міг одружитися з його донькою. У будь-якому разі вона занадто розсудлива дівчина, щоб вийти за мене заміж. Потім, випадково, я зустрів в опері свою кузину. Ми не часто зустрічаємося, але вона завжди була доброю душею, коли я мешкав у їхньому будинку. Я про все їй розповів.

Вона дещо вже чула від батька. Потім вона показала свій характер. Запропонувала мені взяти її перли. Вони належали її матері.

Молодик замовк. У його голосі вчувалося хвилювання. Або ж він чудово це вдавав.

— Тож я пристав на пропозицію цієї благословенної дитини. За ці перли я міг отримати необхідні мені гроші, і я поклявся, що викуплю їх, навіть якщо мені доведеться працювати, щоб зробити це. Але перли були вдома на Ріджент-гейт. Ми вирішили, що найкраще буде відразу поїхати і взяти їх. Ми заскочили у таксі й поїхали.

Зупинилися на протилежному боці вулиці, щоб ніхто не почув, як таксі під'їжджає під двері. Джеральдін вийшла і перейшла дорогу. У неї з собою був ключ. Вона мала тихенько піти, узяти перли і принести їх мені. Вона не сподівалася когось там зустріти, крім, можливо, покоївки. Міс Керрол, секретарка мого дядька, зазвичай лягає спати о пів на десяту. Він сам, ймовірно, був у бібліотеці.

Отож Діна пішла. Я стояв на тротуарі і курих цигарку. Час від часу я поглядав у бік будинку, щоб подивитися, чи вона не йде. І тепер я підходжу до тієї частини розповіді, в яку ви можете повірити чи ні, як вам заманеться. Повз мене по тротуару пройшов якийсь чоловік. Я обернувся, щоб подивитися йому вслід. На мій подив, він піднявся по сходах і зайшов у будинок № 17. Принаймні я думав, що це № 17, однак, звичайно, я стояв трохи віддалік. Це дуже мене здивувало з двох причин.

Перша полягала в тому, що він відчинив двері ключем, а друга — я впізнав у ньому відомого актора.

Я був такий здивований, що вирішив у всьому розібратися. Так вийшло, що у мене в кишені був ключ від будинку № 17. Я загубив його або думав, що загубив три роки тому, і випадково натрапив на нього день чи два тому, і вже було хотів віддати вранці дядькові. Однак у запалі нашої дискусії це вилетіло мені з голови. Я перекинув його з усім іншим, що у мене було в кишенях, коли переодягався.

Сказавши таксистові зачекати, я квапливо пішов по тротуару, перейшов дорогу, піднявся на ганок будинку № 17 і відімкнув двері своїм ключем. Хол був порожній. Не було жодних ознак того, що сюди тільки-но хтось увійшов. Я постояв хвилину, роззираючись. Потім попрямував до дверей бібліотеки. Можливо, той чоловік був із моїм дядьком. Якщо це так, то я мав би почути голоси. Я стояв за дверима бібліотеки, але нічого не почув.

Я раптом відчув, що виставив себе дурнем. Звичайно, той чоловік, мабуть, зайшов в інший будинок — напевно в наступний. Вночі на Ріджент-гейт досить темно. Я відчув себе цілковитим ідіотом. Не міг збагнути, що взагалі змусило мене йти слідом за тим чоловіком. А тепер я опинився тут і матиму досить дурний вигляд, якщо мій дядько раптом вийде з бібліотеки і застане мене. У Джеральдін будуть через мене проблеми, і взагалі буде біда. А все тому, що поведінка невідомого чоловіка здалася мені такою, наче він робив щось таке, про що

не хотів, щоб довідались інші. На щастя, мене ніхто не побачив. Я мусив вибратися звідти якомога швидше.

Навшпиньки я повернувся до вхідних дверей, і тієї ж миті сходами спустилася Джеральдін із перлами у руках.

Звичайно, кухня була дуже вражена побачити мене. Я вивів її з дому, а потім усе пояснив.

Він замовк.

— Ми поспішили назад в оперу. Приїхали туди якраз, коли піднімали завісу. Ніхто не підозрював, що ми покидали театр. Був теплий вечір, і люди виходили на вулицю, щоб подихати свіжим повітрям.

Молодий лорд Еджвер замовк.

— Я знаю, що ви скажете: чому я одразу цього не розповів? Скажу вам так: а ви, маючи чудовий мотив убивства, визнали б із легким серцем, що дійсно були на місці вбивства в той вечір, коли воно було скоєне?

Чесно кажучи, я злякався! Навіть якби ви мені повірили, до нас із Джеральдін було б дуже багато запитань. А ми не маємо нічого спільного з убивством, ми нічого не бачили, нічого не чули. Я вважав, що це, очевидно, зробила тітка Джейн. От навіщо в це вплутуватися? Я розповів вам про сварку і відсутність грошей, оскільки знав, що ви нишпорка, і якби я намагався це приховати, ви були б набагато більш підозріливим, і, ймовірно, значно ретельніше вивчили б моє алібі. Тож я подумав, що якщо я розповім вам достатньо, то це матиме на вас майже гіпнотичний вплив, примушуючи думати, що все до-

бре. Я знаю, що Дортгаймери були твердо переконані, що я весь час був у Ковент-Гардені. Те, що я провів один антракт зі своєю двоюрідною сестрою, не здалося їм підозрілим. І вона завжди зможе сказати, що була зі мною і що ми не покидали театру.

— Міс Марш погодилася на це... приховування?

— Так. Щойно я почув про це, негайно примчав до неї і дуже попросив нічого не говорити про свою поїздку сюди напередодні ввечері. Вона була зі мною, а я був із нею під час останнього антракту в Ковент-Гардені. Ми трохи поговорили на вулиці, ось і все. Вона зрозуміла і цілком погодилася.

Марш замовк.

— Я знаю, як це погано — коли пізніше все випливає. Але моя розповідь правдива. Я можу назвати вам ім'я та адресу чоловіка, який уранці дав мені гроші за перли Джеральдін. І якщо ви її запитаете, вона підтвердить кожне моє слово.

Він відкинувся на спинку стільця і подивився на Джеппа.

Обличчя інспектора і далі було невиразне.

— Вважаєте, то Джейн Вілкінсон вбила лорда Еджвера? — запитав він.

— Ну, а хіба ви так не вважаєте? Після розповіді дво-рецького?

— А що там із вашим парі з міс Адамс?

— Парі з міс Адамс? З Карлоттою Адамс, ви маєте на увазі? А вона який має до цього стосунок?

— Ви заперечуєте, що пропонували їй десять тисяч доларів, щоб того вечора в будинку вона видала себе за міс Джейн Вілкінсон?

Рональд витріщився.

— Запропонував їй десять тисяч доларів? Маячня. Хтось вас дурить. У мене немає десяти тисяч доларів. Що за нісенітниця? Це вона так сказала? О! До біса все, я забув, що вона померла, так?

— Так, — тихо підтвердив Пуаро. — Вона померла.

Молодик переводив погляд від одного з нас до іншого. Раніше він був дуже люб'язний. Тепер його обличчя зблідло. Його очі здавалися переляканими.

— Я не розумію всього цього, — зізнався він. — Я вам кажу правду. Я думаю, ви не вірите мені... ніхто з вас.

А потім, на мій подив, Пуаро зробив крок уперед.

— Так, — сказав він. — Я вам вірю.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ

Дивна поведінка Еркюля Пуаро

Ми були вдома.

— Що за... — почав було я.

Пуаро зупинив мене найекстравагантнішим своїм жестом з тих, що я бачив. Обидві його руки закружляли у повітрі.

— Гастінгсе, благаю вас! Не зараз. Не зараз.

І він одразу ж схопив капелюха, накинув на голову, наче ніколи не чув про порядок і метод, і прожогом кинувся з кімнати. Коли за годину прийшов Джепп, його ще не було.

— Коротун кудись пішов? — запитав інспектор.

Я кивнув.

Гість опустився в крісло. Промокнув чоло хусточкою. День був теплий.

— Що за біс вселився в нього? — запитав він. — Капітане Гастінгс, в мене щелепа відвисла, коли він підійшов до того молодика і сказав: «Я вам вірю». Наче у романтичній мелодрамі. Не розумію, чому так.

Я зізнався, що теж цього не розумію.

— А потім він узяв і вийшов, — дивувався далі Джепп. — Він вам щось про це казав?

— Нічого, — відповів я.

— Узагалі нічого?

— Узагалі нічого. Коли я намагався поговорити з ним, він відмахнувся від мене. Я подумав, що найкраще дати йому спокій. Коли ми повернулися, я почав розпитувати його. Він замахав руками, схопив капелюха і знову кудись побіг.

Ми переглянулися. Інспектор багатозначно постукав себе по лобі.

— Напевно... — припустив він.

Цього разу я був схильний погодитися з ним. Джепп часто говорив, що Пуаро був, як він це називав, «помішаний». Але тоді він просто не зрозумів натяків Пуаро.

А тут я був змушений визнати, що теж не зрозумів поведінки друга. «Помішаний» він чи ні, але в будь-якому разі він підозріло мінливий. Щойно тріумфально підтвердилася його власна версія, а він одразу від неї відвернувся.

Цього було досить, щоб збентежити і засмутити його найпалкіших прихильників. Я зневірено похитав головою.

— Він завжди був, як я це називаю, «дивним», — мовив Джепп. — Дивиться на все під своїм кутом зору — це дуже дивно. Визнаю, він свого роду геній. Але завжди кажуть, що генії дуже близько до межі і будь-якої хвилини можуть оступитися. Він завжди любив складні справи. Прості випадки для нього недостатньо хороші. Ні, справа повинна бути каламутною. Він відійшов від справжнього життя. Він грає у власну гру. Мов стара леді, що розкладає пасьянс. Якщо їй не вдається, вона шахрає. А в нього навпаки. Якщо все вдається занадто легко, він заморочує все, щоб ускладнити! Ось як я це бачу.

Я не зміг йому відповісти. Був надто схвилюваний і засмучений, щоб мислити ясно. Я також вважав поведінку Пуаро неприпустимою. І оскільки я дуже прив'язаний до свого дивного друга, то переживав більше, ніж показував.

Посеред похмурої тиші у кімнату увійшов «помішаний» бельгієць.

Він був, на радість мені, абсолютно спокійний.

Пуаро дуже обережно зняв капелюха, поклав його разом із ціпком на стіл і сів у своє звичне крісло.

— Мій любий Джеппе, ви тут. Я радий. Саме думав, що мушу якомога швидше з вами зустрітися.

Інспектор подивився на нього і нічого не відповів. Він бачив, що це лише початок. Чекав, щоб Пуаро все пояснив.

Це мій друг і зробив, заговоривши повільно та обережно.

— *Écoutez*, Джеппе. Ми не маємо рації. Ми всі не маємо рації. Це важко визнати, але ми припустилися помилки.

— Добре, — упевнено сказав той.

— Але тут не все добре. Це дуже прикро. У мене серце стискається.

— Не журіться через того молодика. Він заслуговує на все, що отримає.

— Я журюся не через нього, а через вас.

— Через мене? Не треба за мене хвилюватися.

— Але я хвилююся. Бачите, хто спрямував вас на цей шлях? Це був Еркюль Пуаро. *Mais oui*, я навів вас на цей слід. Я повернув вашу увагу до Карлотти Адамс, я казав вам довідатися зміст листа, який вона написала в Америку. Я вказував вам кожен крок на цьому шляху!

— У будь-якому разі я туди дістався б, — холодно відказав інспектор. — Ви трохи випередили мене, от і все.

— *Cela se peut*¹. Але це мене не втішає. Якщо ви втратите свою репутацію через те, що прислухалися до моїх ідей, я гірко звинувачуватиму себе.

¹ Можливо (фр.).

Здавалося, це розвеселило Джеппа. Думаю, він вбачив у словах Пуаро не дуже щирі мотиви. Йому здалося, що чоловічок заздрить через успішне розслідування справи.

— Усе нормально, — мовив він. — Я не забуду повідомити всім, що цією справою зобов'язаний вам.

Він підморгнув мені.

— О! Річ не в цьому. — Від нетерпіння мій друг почав цокати язиком. — Я не хочу похвали. Ба більше, я вам скажу, не буде жодної похвали. Це ваше фіаско, і я, Еркюль Пуаро, став його причиною.

Раптом на обличчі Пуаро запанував вираз крайнього смутку. Інспектор голосно розсміявся. Малий бельгієць мав ображений вигляд.

— Пробачте, мсьє Пуаро. — Джепп витер очі. — Але ви мали такий вигляд, наче конаюча мокра курка. Послухайте, забудьмо все це. Я готовий сам прийняти хвалу або вину за цю справу. Вона здійме великий шум — тут ви маєте рацію. Ну, я з усіх сил старатимуся, щоб домогтися обвинувального вироку. У його світлості може виявитися розумний адвокат, який його витягне, і ніколи не знаєш, хто буде в складі присяжних. Але хай там як, це мені не зашкодить. Я знатиму, що ми спіймали потрібну людину, навіть якщо ми не змогли його засудити. І якщо, випадково, у хатньої робітниці станеться істерика і вона зізнається, що це зробила вона — добре, тоді я вип'ю таблетку і не скаржитимуся, що ви мене обманули. Це справедливо.

Пуаро лагідно й сумно дивився на співрозмовника.

— Ви впевнені, завжди впевнені! Ви ніколи не зупиняєтеся і не кажете собі — чи таке можливе? Ви ніколи не сумніваєтеся і не дивуєтеся. Ви ніколи не думаєте: «Це надто легко!»

— Повірте, що ні. І тут, якщо ви мені пробачите, я так кажу: вам щоразу зносить дах. Чому справа не може бути простою? Що поганого в тому, що справа проста?

Детектив подивився на нього, зітхнув, почав було піднімати руки, а потім похитав головою.

— *C'est fini!*¹ Більше я нічого не казатиму.

— Чудово, — сердечно промовив Джепп. — Тепер перейдімо до речі. Ви хотіли б почути, що я робив?

— Безумовно.

— Ну, я зустрівся з вельмишановною Джеральдін, і її розповідь точно збіглася з розповіддю його світлості. Можливо, вони спільники, але гадаю, що ні. На мою думку, він її обманув. У будь-якому разі вона в нього закохана по самі вуха. Жахливо розхвилювалася, коли дізналася, що його заарештували.

— Справді? А секретарка, міс Керрол?

— Мені здається, вона не була надто здивована. Та це тільки моя думка.

— А як щодо перлів? — запитав я. — Це таки правда?

¹ Кінець! (*фр.*)

— Цілковита. Наступного ранку Рональд Марш їх за-
клав. Але не вважаю, що це стосується суті справи. Ме-
ні здається, ця ідея спала йому на думку, коли в опері він
випадково зустрів свою кузину. Його раптом осяяло. Він
був у розпачі — і ось вихід. Мені здається, що він пла-
нував щось подібне — ось чому у нього був ключ із со-
бою. Я не вірю в історію, що він випадково його зна-
йшов. Ну, коли він говорив зі своєю кузиною, то зрозумів,
що, залучивши її, отримає для себе додатковий захист.
Він грає на її почуттях, натякає на перли, вона підтри-
мує його, і вони йдуть. Щойно вона заходить в будинок,
він йде за нею і прямує в бібліотеку. Можливо, його
світлість задрімав у своєму кріслі. У будь-якому разі він
за дві секунди робить своє і виходить. Не думаю, що він
хотів, щоб дівчина застала його в будинку. Він розрахо-
вував, що вона зустріне його біля таксі. І не думаю, що
він сподівався, що таксист побачить, як він заходить
у будинок. Мало скластися враження, що він ходив сю-
ди-туди і куриє, поки чекав на дівчину. Згадайте, таксі
стояло задом до будинку.

Звичайно, наступного ранку Маршеві довелося за-
класти перли. Йому потрібно і надалі показувати, що він
має потребу в грошах. Потім, почувши про злочин, він
залякує кузину, і вони приховують свій візит у будинок.
Вони скажуть, що провели цей час разом у Королівсько-
му театрі.

— Тоді чому вони так не зробили? — різко запи-
тав Пуаро.

Джепп знизав плечима.

— Передумали. Або він вирішив, що Джеральдін не зможе цього зробити. Вона нервова.

— Так, — задумливо мовив мій друг. — Вона нервова.

Через хвилину чи дві він додав:

— А вам не спадало на думку, що капітанові Маршу було б легше і простіше самому покинути театр під час антракту. Тихо зайти зі своїм ключем, убити дядька і повернутися в оперу — замість того, щоб брати надворі таксі та нервову дівчину, яка будь-якої хвилини може спуститися по сходах, втратити голову і видати його.

Інспектор посміхнувся.

— Це те, що зробили б я або ви. Але ж ми трохи розумніші, аніж капітан Рональд Марш.

— Я не впевнений. Він справляє враження дуже розумної особи.

— Але не такої розумної, як Еркюль Пуаро! Та ну, я в цьому переконаний! — розсміявся Джепп.

Пуаро холодно подивився на нього.

— Якщо він не винен, то навіщо йому намовляти міс Адамс на цей жарт? — продовжував відвідувач. — Для цього жарту може бути тільки одна причина — захистити справжнього злочинця.

— Тут я повністю з вами погоджуюся.

— Ну, я радий, що хоч у чомусь ми дійшли згоди.

— Можливо, він справді говорив із міс Адамс, — розмірковував мій друг. — А якщо... Ні, дурниці.

Потім, раптом, дивлячись на Джеппа, він швидко запитав.

— А яка ваша версія щодо її смерті?

Інспектор прокашлявся.

— Я схильний думати, що це нещасний випадок. Визнаю, зручний нещасний випадок. Не думаю, що капітан Марш має до цього стосунок. Його алібі після опери чудове. Він був із Дортгаймерами у «Собраніс» до першої години ночі. Міс Адамс лягла спати значно раніше. Ні, я вважаю, що це якраз той випадок диявольського невезіння, що іноді трапляється зі злочинцями. В іншому ж разі, якби цього не сталося, думаю, у Марша були свої плани, що з нею робити. По-перше, він би її залякав, сказав би, що її заарештують за вбивство, якщо вона зізнається. А потім він усе владнав би великою сумою грошей.

— А ви гадаєте... — Пуаро дивився прямо перед собою. — Ви гадаєте, що міс Адамс дозволила б, щоб іншу жінку повісили, доки вона мала докази, які могли б виправдати нещасну?

— Джейн Вілкінсон не повісили б. Вечірка у Монтег'ю Корнера була дуже серйозним доказом, щоб цього не сталося.

— *Але вбивця цього не знав.* Він мав розраховувати, що Джейн Вілкінсон повісять, а Карлотта Адамс мовчатиме.

— Мсьє Пуаро, ви любите говорити, еге ж? І тепер ви твердо переконані, що Рональд Марш — хлопчик-

янголятко, який не може зробити нічого поганого. Чи ви вірите його історії про чоловіка, який таємно проникнув у будинок?

Мій друг знизав плечима.

— Ви знаєте, хто, за його словами, це був?

— Гадаю, я здогадуюсь.

— Він каже, що це кінозірка — Браян Мартін. Що думаєте про це? Чоловік, який ніколи не зустрічався з лордом Еджвером.

— Тоді, звичайно, було б цікаво, якби хтось побачив, що той чоловік відмикає двері своїм ключем.

— Хе! — презирливо вигукнув Джепп. — Тепер, я думаю, ви будете здивовані почути, що того вечора містера Браяна Мартіна не було в Лондоні. Він обідав у Молісі з молодою леді. Вони повернулися в Лондон аж після півночі.

— А, — м'яко сказав Пуаро. — Ні, я не здивований. А молода леді також акторка?

— Ні. Дівчина — власниця крамниці з капелюшками. Це міс Драйвер, подруга міс Адамс. Гадаю, ви погодитесь, що її свідчення поза підозрою.

— Я не сперечаюся, мій друже.

— Справді, ви молодець і ви це знаєте, — сміючись, промовив інспектор. — Сфабрикована неправдоподібна історія, ось що це було. Ніхто не заходив у будинок № 17, і взагалі в жоден з будинків по обидва боки — на що це вказує? Що його світлість — брехун.

Пуаро сумно похитав головою.

Джепп звівся на ноги, у нього знову був хороший настрій.

— Та ну, ми ж маємо рацію, і ви це знаєте.

— А хто такий «Д.», у Парижі, в листопаді?

Інспектор знизав плечима.

— Думаю, це стара історія. Хіба дівчина не могла отримати півроку тому подарунок, який зовсім не пов'язаний із цим злочинном? Треба мати почуття міри.

— Півроку тому, — пробурмотів детектив, раптом його очі засяяли. — *Dieu, que je suis bête!*¹

— Що він каже? — поцікавився у мене відвідувач.

— Слушайте. — Пуаро підвівся і легенько постукав Джеппа по грудях. — Чому покоївка міс Адамс не впізнала тієї скриньки? Чому міс Драйвер не впізнала її?

— Що ви маєте на увазі?

— Тому що скринька була нова! Її недавно подарували. Париж, листопад — це все дуже добре — безсумнівно, це дата, про яку та скринька повинна нагадувати. Але її подарували міс Адамс тепер, а не тоді. Бо скриньку купили нещодавно! Лише нещодавно! Мій дорогий Джеппе, я благаю вас, з'ясуйте подробиці. Перед нами шанс, безумовно, шанс. Її купили не тут, а за кордоном. Напевно, в Парижі. Якби її купили тут, уже з'явився б якийсь ювелір. Скринька була сфотографована та описана у всіх газетах. Так, так, Париж. Можливо, якесь

¹ Боже, ото я дурень! (*фр.*)

інше закордонне місто, але я гадаю, Париж. Дізнайтеся, благаю вас. Зробіть запити. Я хочу... я так сильно хочу знати, хто цей загадковий «Д.».

— Це не зашкодить, — добродушно мовив Джепп. — Не можу сказати, що я в захваті від цього. Але зроблю все, що можу. Що більше ми знаємо, то краще.

І бадьоро кивнувши нам, він пішов.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТІЙ

Лист

— А тепер підемо обідати, — сказав Пуаро.

Він узяв мене під руку і всміхнувся.

— У мене з'явилась надія, — пояснив він.

Я зрадив, що він став схожим на себе, однак це не змінило мого переконання, що молодий Рональд був винний. Мені подумалося, що після аргументів Джеппа, можливо, мій друг і сам дійшов того висновку. А пошук покупця скриньки був, мабуть, останньою спробою зберегти свою репутацію.

Ми по-товариськи пішли обідати разом.

Я був трохи здивований, помітивши у дальньому кінці ресторану Браяна Мартіна та Дженні Драйвер, які разом обідали. Пригадавши те, що сказав інспектор, я за підозрив, що між ними, можливо, роман.

Вони побачили нас, і Дженні помахала нам.

Коли ми попивали каву, вона покинула свого супутника і підійшла до нашого столика. Як і завжди, вона мала яскравий та енергійний вигляд.

— Можна мені сісти і поговорити з вами хвилинку, мсьє Пуаро?

— Звичайно, мадемуазель. Я радий вас бачити. А містер Мартін не приєднається до нас?

— Я попросила його залишитися там. Розумієте, я хотіла поговорити з вами про Карлотту.

— Так, мадемуазель?

— Ви питали, чи не було в неї якогось чоловіка, близького друга. Правда ж?

— Так, так.

— Я багато про це думала. Іноді не можна згадати про все одразу. Треба повернутися назад, щоб прояснити все — пригадати багато дрібних слів та фраз, на які, можливо, у той час не звернула уваги. Отже, саме це я й робила. Міркувала, роздумувала і пригадувала те, що вона говорила. І я дійшла певного висновку.

— Так, мадемуазель?

— Мені здається, що чоловік, до якого вона була небайдужа чи який почав їй подобатись — Рональд Марш, той, що отримав титул.

— Чому ви вважаєте, що це був він, мадемуазель?

— Через те, що Карлотта одного разу почала загалом розповідати про людину з тяжкою долею і про те, як це може вплинути на характер. Людина може бути насправді порядною, а потім змінитися на гірше. «Не стільки

грішник, скільки жертва гріха», — знаєте про що я. Це перше, чим жінка себе обманює, коли починає закохуватись у чоловіка. Я стільки разів чула цю банальну фразу! Карлотта була розумною дівчиною, а тепер вона говорила таке, мов повна дурепа, ніби тільки вчора народилася. «Так, — сказала я собі, — тут щось не те». Вона не називала імені, говорячи про все загалом. Але майже одразу після цього вона заговорила про Рональда Марша і вважала, що до нього погано ставилися. Вона дуже байдуже і невимушено говорила про це. Тоді я не пов'язала ці дві речі. Але тепер мені цікаво. Мені здається, вона мала на увазі саме Рональда. Як вважаєте, мсьє Пуаро?

Вона підвела очі й глянула просто на нього.

— Здається, мадемуазель, ви надали мені надзвичайно цінну інформацію.

— Я рада, — відповіла Дженні й заплескала в долоні. Детектив ласкаво подивився на неї.

— Ви могли цього не чути, але джентльмена, про якого ви говорите, — Рональда Марша, лорда Еджве-ра, саме заарештували.

— О! — від здивування дівчина роззявила рот. — Отже, я трохи запізнилась зі своїми роздумами.

— Ніколи не буває запізно, — прорік Пуаро. — Принаймні для мене, ви ж розумієте. Дуже дякую, мадемуазель.

Вона підвелася і повернулася за столик до Браяна Мартіна.

— Ну як, Пуаро, — сказав я. — Це, без сумніву, змінює ваші судження.

— Ні, Гастінгсе. Навпаки, це ще більше їх підтверджує.

Попри таке доблесне ствердження, я сподівався, що потайки він засумнівався.

Кілька днів по тому Пуаро ні разу й словом не обмовився про справу Еджвера. Коли я говорив про неї, він відповідав лаконічно і відчужено. Словом, умив руки. Яка б думка не з'явилася у його блискучому мозку, тепер він мусив визнати, що вона не підтвердилася і що його перша версія у цій справі була правильна, а Рональда Марша таки справедливо звинуватили у злочині. Оскільки він — Пуаро, то не міг відкрито це визнати! Тому і вдавав байдужість до справи.

Саме так я розумів його ставлення. Здавалося, факти підтверджували це. Детектив анітрохи не цікавився перебігом справи у суді, який у будь-якому разі був простою формальністю. Він займався іншими справами і, як я кажу, не виявляв жодного інтересу, коли йшлося про цю.

Лише через два тижні після подій, описаних мною в попередньому розділі, я збагнув, що цілком хибно оцінив ставлення друга до справи.

Був час сніданку. Як зазвичай, біля тарілки Пуаро лежала солідна купа листів. Він вправними рухами пальців перебирав їх. Потім видав задоволений звук і витягнув конверт із американською маркою.

Чоловічок відкрив його своїм маленьким канцелярським ножем. Я дивився з цікавістю, позаяк він здавався таким зворушено задоволеним. У конверті був лист та досить товстий додаток до нього.

Пуаро двічі перечитав послання, а потім подивився на мене.

— Хочете поглянути на це, Гастінгсе?

Я взяв лист. Ось, що там було написано:

Дорогий мсьє Пуаро!

Я була дуже зворушена Вашим доброзичливим, дуже люб'язним листом. Я відчувала себе у такій безвиході. Окрім страшного горя, мене дуже образили речі, якими натякали про Карлотту — найріднішу, наймилішу сестру, яку тільки можна було мати. Ні, мсьє Пуаро, вона не вживала наркотики. Я впевнена. Вона панічно боялася таких речей. Я часто чула, як вона це казала. Якщо вона і була причетна до смерті того нещасного чоловіка, то зовсім безневинно, і, звісно, її лист до мене є доказом цього. Надсилаю його Вам, як Ви і просили. Мені нестерпна думка, що треба розлучитися з останнім у її житті листом, але я знаю, що Ви подбаєте про нього і я зможу повернути лист, а якщо він допоможе прояснити хоч якісь таємничі моменти, пов'язані з її смертю, а Ви сказали, що це можливо — що ж, тоді, звісно, лист повинен потрапити до Вас.

Ви запитуєте, чи Карлотта згадувала про якогось друга з особливою привітністю у своїх листах? Вона писала про багатьох людей, але про жодного не згадувала по-особливому. Думаю, вона найчастіше зустрічалася з Браяном Мартіном, якого ми знали багато років, дівчиною на ім'я Дженні Драйвер і капітаном Рональдом Маршем.

Я б дуже хотіла пригадати щось, що могло б Вам допомогти. Ви пишете так доброзичливо і з таким розумінням, і я думаю, Ви розумієте, ким ми з Карлоттою були одна для одної.

*З вдячністю
Ваша Люсі Адамс*

P.S.: По лист щойно приходив офіцер поліції. Я сказала, що вже відіслала його Вам. Звісно, це неправда, але я відчувала, що так чи інакше важливо, щоб Ви першим його побачили. Здається, у Скотленд-Ярді він потрібен як доказ проти вбивці. Ви передасте його їм. Але, будь ласка, переконайтесь, що вони найближчим часом повернуть його Вам. Розумієте, це останні слова, які Карлотта написала мені.

— Отже, ви самі їй написали, — мовив я, відкладаючи лист. — Для чого ви це зробили, Пуаро? І чому ви попросили оригінал листа Карлотти?

Він схилився над сторінками розкритого листа, про який я щойно згадав.

— Правду кажучи, мені важко відповісти вам, Гастінгсе, хіба що, я без надії сподівався, що справжній лист може якось пояснити незрозуміле.

— Я не розумію, як ви можете робити висновки з тексту цього листа. Карлотта Адамс сама віддала лист покоївці, щоб та його відіслала. Жодних хитрощів з ним не було. І текст написаний як найзвичайнісіньке послання.

Пуаро зітхнув.

— Я знаю, знаю. Саме в цьому і полягає його складність. Тому що, Гастінгсе, таким, яким він є, цей лист не може існувати — він неможливий.

— Безглуздя.

— *Si, si*, так і є. Бачте, як я пояснив, деякі речі повинні статися, бо вони виходять одна з одної методично, послідовно та цілком зрозуміло. Але потім з'являється цей лист. Він не вписується. Хто ж тоді помиляється? Еркюль Пуаро чи лист?

— Гадаєте, неможливо, щоб Еркюль Пуаро помилявся? — промовив я, наскільки міг тактовно.

Той із докором подивися на мене.

— Є випадки, коли я помилявся, але не тут. Зрозуміло, оскільки лист здається неможливим, він неможливий. Є щось пов'язане з ним, про що ми не знаємо. Я шукаю, що саме.

І він продовжив вивчення підозрілого листа з допомогою маленького кишенькового мікроскопа.

Закінчивши вивчати кожну сторінку, детектив передав лист мені. Певна річ, я не знайшов жодних невід-

повідностей. Він був написаний упевненим і розбірливим почерком, та дослівно відповідав тексту телеграми.

Пуаро глибоко зітхнув.

— Тут немає жодних ознак підробки. Усе написано одним почерком. І все ж таки я стверджую, що він неможливий у такій формі.

Раптом мій друг зупинився і поспішним жестом попросив сторінки, які я тримав. Я віддав, і він ще раз повільно їх проглянув.

Зненацька Пуаро вигукнув.

Я вже вийшов з-за столу і стояв, дивлячись у вікно. Почувши вигук, я різко обернувся.

Чоловічок справді аж тремтів від хвилювання. Його очі були зелені, як у kota, а вказівний палець дрижав.

— Бачите, Гастінгсе? Подивіться сюди... швидко... ідіть і погляньте.

Я підбіг до нього. Перед ним лежала одна сторінка з середини листа. Нічого особливого я не зміг побачити.

— Ви не бачите? Усі інші сторінки мають ідеально прямі краї — вони одинарні. А ця — погляньте на її відірвану сторону — ця була розірвана. Ви розумієте, що я маю на увазі? *Цей фрагмент листа було написано на подвійному аркуші*, отже, ви розумієте, *одна сторінка листа відсутня*.

Без сумніву, я дивися безглуздим поглядом.

— Це справді так. Але як це можливо?

— Так, Гастінгсе, це дійсно так. Саме в цьому і полягає вся хитрість задуму. Прочитайте і побачите самі.

Гадаю, найкраще, що я можу зробити, це приєднати точну копію сторінки, про яку йдеться.

а тоді каже: «Думаю, ти обдурила б самого горда Еджвера.

А побіємося на цюсь об заклад?»

Я розсміялася і сказала: «На цю?»
Лусі, дорогенька, від відповіді мені просто перехопило подих.

Десять тисяч
доларів!

— Тепер ви розумієте? — запитав Пуаро. — Лист переривається там, де вона розповідає про капітана Марша. Їй шкода його, і потім вона каже: «Він похвалив мій виступ». Після цього, з нової сторінки вона продовжує:

«а тоді каже...» Але, *mon ami*, сторінка відсутня. Той, про кого йдеться на новій сторінці, може і не бути «ним» з попередньої. Справді, це не той самий «він» з попередньої сторінки. Це зовсім інший чоловік, який і запропонував цей розіграш. Зверніть увагу, з цього місця ім'я Рональда Марша більше не згадується. *O! C'est épatant!*¹ Так чи так, наш убивця потрапляє у цей лист. Лист викриває його. Безперечно, вбивця думає про те, щоб повністю його знищити, а потім, перечитуючи ще раз, бачить спосіб, як по-іншому з ним поведеться. Вистачить забрати одну сторінку, і лист можна перетворити на викривальне обвинувачення для іншої людини, також чоловіка, який має мотив для вбивства лорда Еджвера. *O!* Це була удача! Як ви кажете, гроші на конфітур! Він відриває листок і спотворює зміст листа.

Я захоплено дивився на Пуаро. Я не був до кінця переконаний, що його версія правильна. Існувала велика ймовірність, що Карлотта взяла вже надірваний листок. Однак Пуаро переповнювала така радість, що я не наважувався поділитися своєю досить прозаїчною думкою. Бо все-таки він міг мати рацію.

Утім, я насмілюся вказати Пуаро на одну-дві слабкості в його теорії.

— Але як цей чоловік, хай хто це був, дістав листа? Міс Адамс узяла його просто з сумочки й особисто від-

¹ *O!* Це вражає! (*фр.*)

дала покоївці, щоб та відправила його. Покоївка сама нам про це сказала.

— Через це нам слід прийняти одну з двох речей. Або покоївка збрехала, або того вечора Карлотта Адамс зустрічалася з убивцею.

Я кивнув.

— Я вважаю, що останній варіант найвірогідніший. Нам досі не відомо, де була Карлотта Адамс між часом виходу з квартири та дев'ятою годиною, коли вона залишила валізу на вокзалі Юстон. Я гадаю, що саме у цей період вона й зустріла вбивцю у якомусь визначеному місці, і, можливо, вони повечеряли разом. Наостанок, він дав їй кілька вказівок. Що точно сталося з листом, нам невідомо. Можна спробувати здогадатися. Карлотта могла тримати його у руці, плануючи відіслати його вже тоді. Вона могла покласти його на столик у ресторані. Убивця бачить адресу і відчуває ймовірну небезпеку. Можливо, чоловік непомітно взяв його, вибачився і відійшов, розкрив, прочитав, вирвав листок, а потім повернув на столик, чи, можливо, віддав його, коли Карлотта йшла, сказавши, що вона не помітила, коли лист упав. Точний перебіг подій неважливий, але дві речі очевидні — Карлотта Адамс зустріла вбивцю того вечора перед тим, як убили лорда Еджвера, або вже після вбивства (для цього було трохи часу, коли вона вийшла з «Корнер-гауса»). Здогадуюся, хоча тут я можу помилятися, що саме вбивця дав їй золоту скриньку як

чуттєве нагадування про їхню першу зустріч. У такому разі *вбивця* — «Д.».

— Не можу зрозуміти, до чого тут золота скринька.

— Послухайте, Гастінгсе. Карлотта Адамс не приймала веронал. Люсі Адамс так стверджує, і я теж вірю, що це правда. Ця здорова дівчина з ясними очима не мала схильності вживати такі речі. Жоден із її друзів, а також покоївка не впізнали скриньку. Чому тоді скриньку знайшли у Карлотти після того, як вона померла? Для того, щоб склалося враження, що вона приймала веронал і до того ж робила це протягом значного періоду часу, скажімо, щонайменше півроку. Припустимо, що на кілька хвилин дівчина зустріла злочинця після вбивства. Вони щось випили разом, Гастінгсе, щоб відсвяткувати свій успішний план. А він підсипав у напій дівчини досить вероналу, щоб вона не прокинулася наступного ранку.

— Жахливо, — сказав я, здригнувшись.

— Так, це було недобре, — сухо додав Пуаро.

— Ви розкажете це все Джеппові? — запитав я через хвилину чи дві.

— Не зараз. Що я можу йому розповісти? Цей бравий поліцейський Джепп скаже, що це «ще одна дурниця! Дівчина просто написала на нерівному аркуші паперу!» *C'est tout*¹.

Я винувато опустив очі.

¹ І все (*фр.*).

— Що я зможу на це відповісти? Нічого. Щось таке справді могло статися. *Я лише знаю, що це не сталося, бо не могло статися.*

Мій друг замовк. Його обличчя набуло замріяного виразу.

— Уявіть собі, Гастінгсе, якби у того чоловіка був план і засоби, він би відрізав сторінку, а не відірвав її. І ми б нічого не помітили. Нічогісінько!

— Тому ми робимо висновок, що він був недбалий у своїх звичках, — усміхаючись, мовив я.

— Ні, ні. Він міг поспішати. Ви бачите, як неакуратно відірвано. О! У нього точно було мало часу.

Пуаро зробив паузу, а потім сказав:

— Я сподіваюся, ви таки помітили одну річ. Цей чоловік, цей «Д.», у нього мало б бути дуже міцне алібі на той вечір.

— Я не знаю, як у нього взагалі може бути алібі, якщо чоловік спочатку провів час, вчинивши вбивство на Ріджент-гейт, а потім зустрівся з Карлоттою Адамс.

— Цілком згідний, — мовив Пуаро. — Саме це я і маю на увазі. Йому надзвичайно потрібне алібі, і не сумніваюсь, що він подбав про це. Інша річ, чи справді його ім'я починається на літеру «Д»? Чи «Д» пов'язане з псевдонімом, за яким Карлотта Адамс його знала?

Він замовчав, а потім тихо додав:

— Ми повинні знайти його, цього чоловіка, чиє ім'я чи псевдонім починається на літеру «Д». Гастінгсе, ми мусимо його знайти.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Новини з Парижа

Наступного дня у нас був несподіваний візит.

Прийшла Джеральдін Марш.

Пуаро привітався і запросив її сісти. А я з жалем дивився на цю дівчину. Її великі темні очі стали ще більші і темніші, ніж звичайно, а темні кола під очима свідчили про те, що вона не спала. Її обличчя було худе та надто змарніле як для молодої особи, майже ще дитини.

— Я прийшла побачитися з вами, мсьє Пуаро, тому що не знаю, як мені далі бути. Я жахливо хвилююся і засмучена.

— Так, мадемуазель?

Він тримався серйозно, зі співчуттям.

— Рональд розповів мені, що ви сказали йому того дня. Я маю на увазі той страшний день, коли його заарештували. — Вона тремтіла. — Він розповів, що ви несподівано підійшли до нього, коли він сказав, що, здається, йому ніхто не вірить, і сказали йому: «Я вам вірю». Це правда, мсьє Пуаро?

— Так, це правда, мадемуазель, саме так я і сказав.

— Так, але я мала на увазі не те, чи ви так сказали, а чи ви насправді повірили йому. Чи повірили ви в його розповідь?

Вона була страшенно схвильована і, склавши руки, нахилилася вперед.

— Я сказав правду, мадемуазель, — тихо відповів детектив. — Я не вірю, що ваш двоюрідний брат убив лорда Еджвера.

— О! — сказала дівчина, і її обличчя зарум'янилося, а очі стали ще більшими. — Тож ви схильні вважати, що хтось інший це зробив!

— *Évidemment*¹, мадемуазель. — Пуаро усміхнувся.

— От я дурна! Я неправильно висловила. Я хотіла спитати: ви здогадуєтеся, хто це зробив?

Вона нетерпляче нахилилася вперед.

— У мене є кілька ідейок, — сказав чоловічок, — звісно, це мої підозри, назвемо їх так.

— Розкажете мені? Будь ласка, прошу!

Пуаро заперечно похитав головою.

— Це, мабуть, було б нечесно.

— Отже, ви підозрюєте когось конкретно?

Він лише ухильно похитав головою.

— Якби я хоч трохи більше знала, — далі благала дівчина, — мені було б набагато простіше. І я, можливо, могла б допомогти вам. Саме так, я могла б допомогти.

Її благання справді обеззброювали, але мій друг не відступав.

— Герцогиня Мертонська досі переконана, що це була моя мачуха, — із задумливим виразом промовила дівчина і кинула на Пуаро запитальний погляд.

¹ Ймовірно (*фр.*).

Він не відреагував.

— Але мені важко повірити, що це можливо.

— Що ви думаєте про неї? Про свою мачуху?

— Скажу так: я майже не знаю її. Я була в пансіоні в Парижі, коли батько одружився з нею. Коли я повернулася додому, вона була доволі приємна. Тобто вона просто не помічала моєї присутності. Я думала, що вона пустиголова і... корислива.

Пуаро кивнув.

— Ви згадали про герцогиню Мертонську. Ви часто з нею бачитесь?

— Так. Вона дуже добре до мене ставиться. За останні два тижні я провела з нею дуже багато часу. Цей жах через усі ці розмови, репортерів, ув'язнення Рональда та все інше. — Дівчина затремтіла. — Мені здається, що у мене немає справжніх друзів. Але герцогиня — чудова жінка, і він теж, її син тобто.

— Він вам подобається?

— Я вважаю, що він сором'язливий, скутий і з ним досить тяжко знайти спільну мову. Але герцогиня багато говорить про сина, тому я відчуваю, що знаю його насправді краще, ніж думаю.

— Зрозуміло. Скажіть мені, мадемуазель, ви дуже прив'язані до вашого двоюрідного брата?

— До Рональда? Звичайно. Він... ми не часто бачилися з ним за останні два роки, але до цього він мешкав у нашому будинку. Я... завжди вважала, що він чудовий. Він постійно жартував і вигадував, що б такого боже-

вільного зробити. О, з ним у нашому похмурому домі все було інакше.

Пуаро співчутливо кивнув, але продовжив, висловивши твердження, яке шокувало мене своєю непристойністю:

— Тоді ви не хотіли б побачити його повішеним?

— Ні, що ви! — і Джеральдін сильно затремтіла. — Тільки не це! О! Якби лишень це була вона, моя мачуха. Це мусить бути вона. Герцогиня так каже.

— Он як! — кинув Пуаро. — Якби лишень капітан Марш залишився в таксі, чи не так?

— Так, принаймні... Що ви маєте на увазі? — Дівчина насупила лоб. — Я не розумію.

— Якби він не пішов за тим чоловіком у будинок. До речі, ви чули, як хтось заходив?

— Ні, я нічого не чула.

— Що ви робили, коли увійшли в будинок?

— Я побігла просто нагору, щоб дістати перли.

— Так, звичайно. І це зайняло трохи часу.

— Саме так. Я не могла одразу знайти ключ від своєї скриньки з прикрасами.

— Так часто буває. Що більше поспішаєш, то повільніше все виходить. Пройшло трохи часу, поки ви зійшли вниз, і тоді ви побачили свого двоюрідного брата у холі?

— Так, він ішов від бібліотеки. — Вона ковтнула.

— Я розумію. Це вас налякало.

— Так, — сказала Джеральдін із вдячністю за його співчутливий тон. — Розумієте, я заціпеніла.

— Так, це очевидно.

— Ронні лише сказав у мене за спиною: «Привіт, Діно, знайшла?» — і я аж підстрибнула.

— Так, — спокійно сказав детектив. — Як я вже говорив, шкода, що він не залишився надворі. Тоді таксист зміг би підтвердити, що ваш двоюрідний брат не заходив у будинок.

Дівчина кивнула. Сльози потекли з її очей і почали капати на коліна. Вона підвелася. Пуаро взяв її руку.

— Ви хочете, щоб я врятував його для вас, чи не так?

— Так, так! Будь ласка, зробіть це. Ви не знаєте...

Вона стояла, намагаючись контролювати себе, і стискала кулаки.

— Вам нелегко жилося, мадемуазель, — тихо промовив мій друг. — Я розумію. Так, життя було нелегким. Гастінгсе, викличете мадемуазель таксі?

Я пішов із дівчиною і посадив її в таксі. На той час вона вже заспокоїлася і мило подякувала мені.

Повернувшись, я побачив, як Пуаро із засмученим виглядом та зморщеним від думок чолом ходить сюди-туди кімнатою.

Добре, що задзвонив телефон і це відволікло його.

— Хто це? О, це ви, Джеппе. *Bonjour, mon ami*¹.

— Що він хоче повідомити? — поцікавився я, підійшовши ближче до телефону.

Нарешті, після кількох вигуків, Пуаро заговорив:

— Так, а хто по неї приходив? Вони знають?

¹ Добрий день, друже (*фр.*).

Хоч якою була відповідь, він не такого очікував. Його обличчя набуло смішного виразу.

— Ви впевнені?

— ...

— Ні, я просто трохи засмутився, це все.

— ...

— Так, мені потрібно впорядкувати свої версії.

— ...

— *Comment?*

— ...

— Яка різниця, я мав рацію. Так, одна подробиця, як ви кажете.

— ...

— Ні, я досі дотримуюсь тієї самої думки. Благаю вас провести подальші розслідування у ресторанах поблизу Ріджент-гейту і Юстона, Тоттенгем-Корт-роуд і, можливо, Оксфорд-стріт.

— ...

— Так, чоловік і жінка. А також поблизу Стренду незадовго до опівночі. *Comment?*

— ...

— Так, я знаю, що капітан Марш був із Дортгаймерами. Але на світі є й інші люди, окрім капітана Марша.

— ...

— Казати, що я впертий, як віслик, негарно. *Tout de même*, зробіть мені ласку, благаю вас.

— ...

Він поклав слухавку.

— Усе добре? — нетерпляче запитав я.

— Чи добре? Мене це теж цікавить. Гастінгсе, ту золоту скриньку дійсно купили у Парижі. Її замовили листом із відомого паризького магазину, який спеціалізується на таких речах. Лист був написаний від імені такої собі леді Акерлі — Констанції Акерлі. Очевидно, що такої людини не існує. Лист отримали за два дні до вбивства. На ньому були ініціали (можливо) замовника, викладені рубінами, і напис усередині. Це було термінове замовлення, як то кажуть, «на завтра». Тобто, на день напередодні вбивства.

— І його забрали?

— Так, забрали і заплатили готівкою.

— Хто забрав? — схвильовано запитав я. Я відчував, що ми наближаємось до істини.

— Якась жінка, Гастінгсе.

— Жінка? — здивувався я.

— *Mais oui*. Жінка — низького зросту, середнього віку, в пенсне.

Ми дивилися один на одного і були повністю спантеличені.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТИЙ

Званий обід

Я пригадую, що наступного дня ми пішли на званий обід до Відбернів у готелі «Клерідж».

Ні я, ні Пуаро не надто прагнули туди йти. Власне кажучи, це було вже десь шосте запрошення, яке ми отримали. Місіс Відберн була украй настирлива і любила знаменитостей. Вона дуже вперто не приймала відмови і зрештою запропонувала такі дні, коли ми просто не змогли їй відмовити. За таких умов, що швидше ми пішли і пережили б це, то краще.

Мій друг був не дуже говіркий, відколи прийшли новини з Парижа. У відповідь на мої коментарі у цій справі він завжди говорив те саме:

— У цьому є щось, чого я не можу зрозуміти.

Він кілька разів пробурмотів собі:

— Пенсне. Пенсне в Парижі. Пенсне у сумці Карлотти Адамс.

Я щиро радів, що ми йдемо на обід, бо це був привід освіжити голову.

Там був молодий Дональд Росс, який підійшов і радісно привітався зі мною. Чоловіків було більше, ніж жінок, і його посадили за стіл поруч зі мною.

Джейн Вілкінсон сиділа майже навпроти нас, а поруч, між нею та місіс Відберн, примостився молодий герцог Мертонський.

Мені здалося, і, звісно, це могло бути лише моєю здогадкою, що він почувався трохи незручно. Оточення, у якому він опинився, подумалось мені, не дуже йому подобалося. Він був дуже консервативним молодиком із трохи реакційними поглядами — персонажем, який наче через якусь прикру помилку з'явився із доби

Середньовіччя. Його пристрасне захоплення надзвичайно сучасною Джейн Вілкінсон було одним із тих давніх жартів, які зіграла Природа.

Споглядаючи красу цієї акторки й беручи до уваги чарівність її витончено хрипкого голосу, яким вона видавала найбанальніші фрази, я й не сумнівався, що він не зможе встояти. Але хіба не можна звикнути до ідеальної краси та п'яного голосу? Мені спало на думку, що навіть у цей момент промінь здорового глузду намагався розвіяти туман хмільної любові. Причиною став випадковий коментар, досить принизливий *gaffe*¹ з боку Джейн, що змусив мене так думати.

Хтось, я вже не пам'ятаю, хто саме, згадав у якомусь контексті про троянського принца Паріса, і тієї ж миті почувся прийнятний тембр голосу Джейн:

— Париж²? — сказала вона, не розчувши. — Ну, Париж цими днями не має жодного впливу. Лондон і Нью-Йорк відіграють тепер важливу роль.

Як це часом буває, ці слова прозвучали під час короткої паузи в розмові. На мить запанувала незручна тиша. Я почув, як праворуч від мене Дональд Росс зробив глибокий вдих. Місіс Відберн різко заговорила про російську оперу. Усі почали поспіхом щось казати одне одному. Лише Джейн незворушно дивилася то на стіл, то вгору, без найменшої думки, що вона бовкнула щось не те.

¹ Промах (*фр.*).

² Англійською слова «Паріс» та «Париж» звучать однаково.

Тоді я звернув увагу на герцога. Він міцно стиснув губи, його обличчя спалахнуло, і здавалось, наче він трохи відсунувся від акторки. Він, мабуть, уявив собі, що одруження з Джейн Вілкінсон могло мати низку незручних непередбачуваних ускладнень для чоловіка з його статусом.

І як це часто буває, я сказав перше, що спало на думку, моїй сусідці ліворуч, огрядній титулованій леді, яка організовувала свята для дітей. Я пам'ятаю, що запитання було таке: «Хто ця дивакувата жінка у фіолетовому наприкінці столу?» І, звичайно, як виявилось, це була її сестра! Я, затинаючись, вибачився і повернувся, щоб поспілкуватись із Россом, який відповідав дуже коротко.

І тільки після невдачі зі співрозмовниками обабіч мене я помітив Браяна Мартіна. Він, мабуть, прийшов пізніше, бо я не бачив його перед цим.

Той сидів трохи далі за столом з мого боку, захоплено розмовляючи з якоюсь гарненькою білявкою.

Пройшло трохи часу, відколи я востаннє бачив його так близько, і мене вразило те, що він мав набагато кращий вигляд. Худорлявість практично зникла. Він наче помолодшав і загалом був здоровішим. Він сміявся і жартував зі своєю співрозмовницею і, здавалося, перебував у відмінному настрої.

У мене не було часу спостерігати за ним далі, тому що моя огрядна сусідка, прийнявши вибачення, граційно дозволила мені послухати довгий монолог про красу

свят для дітей, які вона організовувала на благодійній основі.

Пуаро змушений був піти раніше, оскільки у нього була зустріч. Детектив розслідував дивне зникнення черевиків посла і домовився про зустріч о пів на третю. Він попросив мене попрощатися за нього з місіс Відберн. Поки я чекав, щоб це зробити, — а це було непросто, адже її оточили друзі, щоб на прощання сказати різні «приємності» — хтось торкнувся мого плеча.

Це був молодий Росс.

— А мсьє Пуаро ще тут? Я хотів поговорити з ним.

Я пояснив, що той щойно пішов.

Росс здавався розгубленим. Я уважніше придивився до нього і побачив, що той чимось засмучений. Був блідий і напружений, а в його очах застиг дивний незрозумілий погляд.

— Ви хотіли побачити особисто його? — запитав я.

Він повільно відповів:

— Я... я не знаю.

Відповідь була такою незвичною, що я від подиву витріщився на нього. Росс почервонів.

— Знаю, що це може здатися смішним, але правда в тому, що сталося щось досить дивне, щось, чого я не можу зрозуміти, тому я хотів би порадитись із мсьє Пуаро. Розумієте, я не знаю, що робити... і не хотів би турбувати його, але...

Юнак був такий спантелечений і невеселий, що я поспішив обнадіяти його.

— Пуаро пішов на заплановану зустріч, — мовив я. — Але має повернутися до п'ятої. Чому б вам не зателефонувати йому або прийти і зустрітись із ним?

— Дякую. Знаєте, гадаю, я так і зроблю. О п'ятій?

— Краще спершу зателефонуйте і переконайтеся перед тим, як прийти, — порадив я.

— Гаразд. Я так і зроблю. Дякую, Гастінгсе. Розумієте, я думаю, що це могло б... просто могло б... бути дуже важливим.

Я кивнув і знову повернувся в той бік, де місіс Відберн розсипалася теплими словами до своїх гостей і тиснула їм руки.

Попрощавшись із нею, я попрямував до виходу, і тоді хтось узяв мене під руку.

— Не залишайте мене, — почув я веселий голос.

Це була Дженні Драйвер, до речі, вона мала надзвичайно вишуканий вигляд.

— Добридень, — привітався я. — Звідки ви з'явилися?

— Сиділа за сусіднім столиком.

— Я вас не бачив. Як справи?

— Процвітають, дякую.

— Тарілки для супу добре продаються?

— З тарілками для супу, як ви грубо їх називаєте, справи дуже добре. Коли вони всім набриднуть, доведеться вигадати щось інше. Наприклад, бульбашку, яка буде кріпитись до чола за допомогою пір'їни.

— У вас немає совісті, — сказав я.

— Зовсім ні. Хтось має виступити на захист страусів. Вони зараз безробітні.

Дженні засміялася і відійшла.

— До побачення. У другій половині дня мене не буде, прокатаюся у справах за місто.

— Чудова ідея, — схвально відгукнувся я. — Сьогодні у Лондоні страшенно душно.

Я повільно пройшовся парком і повернувся додому близько четвертої години. Пуаро ще не прийшов. Була вже за двадцять п'ята, коли той повернувся. Друг підморгнув мені і явно був у гарному настрої.

— Усе зрозуміло, Голмсе, — зауважив я. — Я бачу, ви знайшли черевики посла.

— Ця справа була пов'язана з контрабандою кокаїну. Дуже винахідливо. Останню годину я провів у жіночому салоні краси. Там була дівчина із каштановим волоссям, яка одразу захопила б ваше чутливе серце.

У Пуаро було незмінне враження, що я відчував особливу слабкість до каштанового волосся. Я не мав наміру сперечатися про це.

Задзвонив телефон.

— Мабуть, це Дональд Росс, — сказав я, прямуючи до телефону.

— Дональд Росс?

— Так. Юнак, якого ми зустріли у Чизіку. Він хотів побачитися з вами у якійсь справі.

Я підняв слухавку.

— Вітаю. Це капітан Гастінгс.

Це справді був Росс:

— О, це ви, Гастінгсе? Мсьє Пуаро вже повернувся?

— Так, він зараз тут. Ви хочете поговорити з ним чи зайдете, щоб зустрітись?

— Це не щось особливе. Я можу сказати йому і по телефону.

— Гаразд. Зачекайте хвилю.

Пуаро підійшов і взяв слухавку. Я був так близько, що міг віддалено чути Россів голос.

— Це мсьє Пуаро? — Голос був нетерплячий і схвильований.

— Так, це я.

— Дивіться, я не хочу вас турбувати, але є дещо, що мені здається трохи дивним. Це стосується смерті лорда Еджвера.

Я побачив, як мій друг напружився.

— Продовжуйте, продовжуйте.

— Вам це може здатися дурницею...

— Ні, ні. Скажіть мені, в чім річ.

— Згадка про Париж спровокувала мене. Розумієте... — Зі слухавки пролунав слабкий звук дзвінка. — Хвилинку, — сказав Росс.

Було чутно, як слухавку відклали. Ми чекали... Пуаро зі слухавкою в руці, а я біля нього.

Кажу вам, ми чекали...

Минуло дві хвилини, потім три, чотири, п'ять хвилин.

Пуаро неспокійно топтався з ноги на ногу. Він подивився на годинник, потім опустив і підняв гачок слухавки

і подзвонив на телефонну станцію. Після цього повернувся до мене.

— Слухавка на тому боці лінії досі відкладена, але ніхто не відповідає. Вони не можуть додзвонитися. Гастінгсе, швидко знайдіть адресу Росса у телефонній книзі. Нам негайно треба до нього!

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ

Париж?

За кілька хвилин ми вже застрибували у таксі.

Обличчя Пуаро було похмуре.

— Мені страшно, Гастінгсе, — сказав він. — Мені страшно.

— Ви ж не думаєте, що... — почав я, але не договорив.

— Ми маємо справу з кимось, хто вже двічі вбивав, і він не вагатиметься, щоб зробити це знову. Вбивця крутиться і вивертається, наче щур, що хоче врятувати свою шкуру. Росс — загроза для нього. З цього випливає, що Росс буде усунуто.

— Чи було так важливо те, що хотів сказати Росс? — з сумнівом запитав я. — Мабуть, він так не думав.

— Отже, він помилявся. Очевидно, те, що він хотів повідомити, було надзвичайно важливо.

— Але звідки кому знати?

— Ви сказали, що він говорив із вами, там, у «Клеріджі». Навколо повсюди були люди. Безглуздя, цілко-

вите безглуздя! Ах! Чому ви не взяли його з собою, не пішли з ним, не дозволили нікому бути біля нього, поки я не почув би, що він хотів сказати.

— Я зовсім не думав... уявити не міг... — затинаючись, пролепетав я.

Пуаро махнув рукою.

— Не винить себе — звідки вам було знати? Я... я мав би знати. Розумієте, Гастінгсе, убивця подібний до тигра: він такий же підступний і нещадний. Ах! Ми колись приїдемо туди?

Нарешті ми прибули на місце. Росс мешкав у квартирі з окремим входом на другому поверсі котеджу на великій площі в Кенсінгтоні. Ми дізналися це з іменної картки біля дверного дзвінка. Вхідні двері були відчинені, а всередині ми побачили велику сходову клітку.

— Сюди так легко увійти. Ніхто й не побачить, — пробурмотів детектив, перестрибуючи через сходинок.

На другому поверсі ми побачили щось схоже на перегородку та вузькі двері з англійським замком. Іменна картка Росса висіла на дверях.

Ми зупинилися. Навколо стояла мертва тиша.

Я штовхнув двері, і, на моє здивування, вони відчинилися.

Ми зайшли у квартиру.

З одного боку у вузькому коридорі двері були відчинені, інші двері, навпроти нас, вели, мабуть, у вітальню.

Туди ми й увійшли. Це була відділена половина великих покоїв. Кімната виявилася комфортною, хоча

і обставлена недорогими меблями. У ній не було нікого. На маленькому столику стояв телефон, а слухавка лежала поруч.

Пуаро швидко підійшов уперед, озирнувся і похитав головою.

— Не тут. Ходімо, Гастінгсе.

Ми вийшли тим самим шляхом і через коридор увійшли в інші двері. Ця кімната була невеличкою їдальнею. Збоку біля столу, упавши зі стільця і розпластавшись на підлозі, лежав Росс.

Мій друг нахилився біля тіла.

Коли він підвівся, його обличчя побіліло.

— *Він мертвий. Удар в основу черепа.*

Ще довго після подій того дня у моїй голові залишався цей кошмар. Я не міг позбутися жахливого відчуття провини за те, що трапилося.

А того фатального вечора, коли ми з Пуаро пізніше були самі, я, затинаючись, розповів йому про своє гірке самоїдство. У нього знайшлася швидка відповідь.

— Ні, ні, не винить себе. Як ви могли передбачити? Бог наділив вас недалекоглядною натурою.

— А ви б точно передбачили?

— Зі мною все інакше. Розумієте, усе своє життя я займався пошуками вбивць. Я знаю, щоразу бажання вбивати стає сильнішим, допоки, зрештою, з банальних причин... — Він не договорив.

Після нашого страшного відкриття детектив став дуже тихим. Упродовж усього часу, коли приїхала поліція, коли допитували інших мешканців будинку, коли проводили тисячу й один рутинний момент процедури, яку виконують після виявлення вбивства, Пуаро залишався замкнутим, на диво тихим, а його погляд далеким і замисленим. Тепер, коли його версія не підтвердилася, у мого друга знову з'явився цей далекий, замислений погляд.

— Ми не можемо витратити час на докори сумління, Гастінгсе, — тихо промовив він. — Немає часу на різні «якщо». Загиблій юнак мав щось сказати нам. І тепер ми знаємо, що це «щось» було надзвичайно важливим, інакше його б не вбили. Оскільки він уже не може нам розповісти, доведеться здогадатися. Ми мусимо відгадати, і у нас є лише одна маленька підказка.

— Париж, — сказав я.

— Так, Париж. — Пуаро підвівся і почав ходити сюди-туди. — Париж згадується кілька разів у цій справі, але, на жаль, у різних ситуаціях. Слово «Париж» було вигравіюване на золотій скриньці. Париж, листопад минулого року. Тоді міс Адамс була там, і, можливо, Росс теж. Чи був там ще хтось, кого він знав? Хтось, кого він бачив із міс Адамс за якихось особливих обставин?

— Ми можемо так ніколи й не дізнатися, — сказав я.

— Навпаки, ми можемо дізнатися. Ми дізнаємося! Гастінгсе, сила людського мозку практично безмежна.

Коли ще Париж згадувався у стосунку до справи? Була жінка низького зросту в пенсне, яка забрала скриньку з ювелірного магазину. Чи була вона знайома Россу? Герцог Мертонський був у Парижі, коли сталося вбивство. Париж, Париж, Париж. Лорд Еджвер збирався у Париж. Ах! Можливо, у цьому щось є. Його вбили, щоб він не поїхав у Париж?

Чоловічок знову сів і насунив брови. Я ніби відчував, з якою силою думки вирують у його голові.

— Що сталося на тому обіді? — пробурмотів він. — Якесь випадкове слово чи фраза мали б дати йому зрозуміти, наскільки важливим було те, що він знав, навіть не підозрюючи про це. Щось згадувалось про Францію? Про Париж? Я маю на увазі, на вашому краю столу.

— Слово «Париж» прозвучало, але не було пов'язане з цим.

Я розповів йому про «*gaffe*» Джейн Вілкінсон.

— За цим, можливо, і криється розгадка, — задумливо сказав Пуаро. — Слова «Париж» було б достатньо... у поєднанні з чимось іще. Але що це могло бути? На що дивився Росс? Або про що він говорив, коли прозвучало це слово?

— Він говорив про шотландські забобони.

— А куди був спрямований його погляд?

— Я не впевнений, але гадаю, що він дивився у кінець столу, де сиділа місіс Відберн.

— Хто сидів поруч із нею?

— Герцог Мертонський, тоді Джейн Вілкінсон і ще якийсь незнайомиць.

— Мсьє *le Duc*¹. Чи може бути, що він дивився на мсьє *le Duc*, коли прозвучало слово «Париж»? Пригадуєте, що герцог був у Парижі чи мав би там бути у час бивства? Можливо, Росс раптом пригадав щось таке, що могло довести, що Мертон не був у Парижі.

— Мій любий Пуаро!

— Так, ви вважаєте це абсурдом. Усі так думають. Чи був у мсьє *le Duc* мотив для злочину? Так, дуже вагомий. Але припустити, що він його скоїв — о, це абсурд! Він такий багатий, з таким становищем, і всі знають його гордий норов. Ніхто не буде розглядати цей варіант надто ретельно. І алібі у великому готелі не так уже й важко зробити. Пройти повз слуг під час обіду — повернутися — так можна було зробити. Скажіть, Гастінгсе, чи Росс нічого не казав, коли прозвучало слово «Париж»? Він не виявив жодних емоцій?

— Пам'ятаю, як він досить глибоко вдихнув.

— А як він пізніше говорив із вами? Він був розгубленим? Збитим з пантелику?

— Ви поцілили в десятку.

— *Précisément*². У нього з'явилась ідея. Він вважає її безглуздою! Абсурдною! І все ж таки він вагається,

¹ Герцог (*фр.*).

² Точно (*фр.*).

чи сказати про неї. Спершу він поговорить зі мною. Але, на жаль! Коли він наважився, я вже поїхав.

— Якби він хоч трохи більше мені розповів, — з жалем промовив я.

— Так, якби ж. Хто стояв біля вас у цей момент?

— Ну, можна сказати, що всі, більш-менш. Люди прощалися з місіс Відберн. Я не помітив когось конкретно.

Пуаро знову підвівся.

— Хіба я весь цей час помилявся? — пробурмотів він і знову почав поспіхом ходити сюди-туди по кімнаті. — Я весь час був на хибному шляху?

Я дивився на друга зі співчуттям і не мав жодного уявлення, які думки вирували у його голові. Він «мовчав, як риба», — саме так влучно й точно описав його інспектор Джепп зі Скотленд-Ярду. Я знав лише одне — у цей момент Пуаро вів внутрішню боротьбу з самим собою.

— Хай там що, — зазначив я, — це вбивство не можна повісити на Рональда Марша.

— Це плюс на його користь, — розсіяно сказав Пуаро. — Але наразі нас це не цікавить.

Він знову сів так само різко, як і перед цим.

— Неможливо, щоб я повністю помилявся. Гастінгсе, ви пам'ятаєте, як я одного разу ставив собі п'ять запитань?

— Здається, щось таке пригадую.

— Я запитував: Чому лорд Еджвер змінив свою думку про розлучення? Як пояснити лист, якого, як він стверджує, написав своїй дружині, а вона його так і не отримала? Чому в нього був розлучений вираз обличчя, коли ми виходили з будинку того дня? Що робило пенсне у сумочці Карлотти Адамс? Чому хтось дзвонив леді Еджвер у Чизік і кинув слухавку?

— Так, саме ці запитання ви ставили, — підтвердив я. — Тепер я пригадую.

— Гастінгсе, у мене в голові увесь цей час крутиться одна маленька думка. Хто той чоловік, який стояв за всім цим? Я знайшов відповіді на три запитання, і вони збігаються з моєю версією. Але два запитання, Гастінгсе, залишаються загадкою.

Ви розумієте, що це означає: або я помиляюся щодо особи, і це не може бути ця людина, або ж відповіді, яких немає, насправді, увесь цей час відомі. Які ж вони, Гастінгсе? Які?

Він підвівся і пішов до свого столу, відкрив його і взяв лист, який Люсі Адамс надіслала йому з Америки. Детектив попросив Джеппа залишити лист на день чи два, і той погодився. Пуаро поклав його на стіл перед собою і почав зосереджено дивитися.

Пройшли хвилини. Я позіхнув і потягнувся по книжку. Я не думав, що від такого вивчення мій друг отримає багато результатів. Ми вже багато разів знову і знову перечитували лист. Таємничим співрозмовником

Карлотти з листа точно був не Рональд Марш, але там більше нічого не вказувало на особу невідомого.

Я гортав сторінки у книжці...

Можливо, я задрімав...

Раптом Пуаро викрикнув. Я різко підскочив від здивування.

Його вираз обличчя неможливо було описати, а зелені очі блищали.

— Гастінгсе, Гастінгсе!

— Так, що там?

— Ви пам'ятаєте, як я сказав вам, що коли б убивця мав план і засоби, то він би відрізав цю сторінку, а не вирвав?

— Так, і?

— Я помилявся. Весь злочин був скоєний дуже сплановано і методично. Сторінка мала бути вирвана, а не відрізана. Погляньте самі.

Я подивився.

— *Eh bien*, бачите?

Я похитав головою.

— Ви маєте на увазі те, що вбивця поспішав?

— Поспішав чи не поспішав, це не має значення. Хіба ви не бачите, мій друже? Сторінку треба було відірвати.

Я похитав головою.

Тихим голосом Пуаро промовив:

— Я був дурнем. І сліпцем. Але тепер... тепер... ми впораємося!

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ СЬОМИЙ

Щодо пенсне

А за хвилину його настрої змінився. Він схопився на ноги.

Я теж зірвався з місця, цілком не розуміючи, що відбувається, але готовий допомогти.

— Ми візьмемо таксі. Зараз дев'ята. Не надто пізно для візиту.

Я кинувся за ним вниз сходами.

— Кого ми відвідуватимемо?

— Ми їдемо на Ріджент-гейт.

Я вирішив, що краще прикусити язика. Пуаро явно не мав настрою відповідати на запитання. Та я помітив, що він був дуже схвильований. Коли ми сиділи в таксі, він нервово постукував пальцями по колінах, що було зовсім не схоже на його звичну спокійність.

У думках я прокручував слово за словом лист Карлотти Адамс до її сестри. На той час я знав його майже напам'ять. Я постійно повторював слова Пуаро про вирвану сторінку.

Але це не допомогло. На мою думку, вони не мали жодного сенсу. Навіщо комусь виривати сторінку? Ні, я не розумів цього.

На Ріджент-гейт двері нам відчинив новий дворецький. Детектив запитав, чи прийме нас міс Керрол, і коли ми піднімалися сходами за дворецьким, я, мабуть, уп'ятнадцяте подумав про те, куди ж дівся «грецький бог». Поліція

й досі не знайшла його слідів. Тілом раптом пройшов мороз, коли я подумав, що він, імовірно, теж був мертвий...

Поява міс Керрол, енергійної, охайної та надзвичайно розважливої, відірвала мене від тих неймовірних домыслів. Без сумніву, вона була здивована візитом Пуаро.

— Я радий, що ви досі тут, мадемуазель, — сказав мій друг, схилившись над її рукою, — я боявся, що ви вже покинули будинок.

— Джеральдін і чути про це не хотіла, — пояснила міс Керрол. — Впросила мене залишитися. Та й справді, в такий час бідолашці потрібен хоч хтось. Їй не потрібно нічого, окрім когось, хто захистив би її від зла. А я, запевняю вас, можу стати чудовим буфером, коли потрібно.

Її уста склалися в сувору лінію. Я відчув, що вона швидко розбирається з репортерами та іншими мисливцями за новинами.

— Мадемуазель, для мене ви завжди були взірцем цілеспрямованості. Я надзвичайно ціную цю рису. Це рідкість. А от мадемуазель Марш, здається, не така практична.

— Вона — мрійниця, — мовила міс Керрол. — Цілковито непрактична, завжди такою була. Пощастило, що їй не треба заробляти на хліб.

— Так, справді.

— Але, гадаю, ви завітали сюди не обговорювати практичність чи непрактичність людей. Що я можу зробити для вас, мсьє Пуаро?

На мою думку, детективу не сподобалася прямота, з якою його змусили перейти до суті візиту. Він був прихильником більш ухильного підходу. З міс Керрол таке було нездійсненно. Вона підозріло дивилася на нього крізь товсті скельця.

— Є кілька питань, щодо яких мені необхідна точна інформація. Я знаю, міс Керрол, що можу довіряти вашій пам'яті.

— Інакше яка була б із мене користь, як із секретарки, — кинула міс Керрол похмуро.

— Лорд Еджвер був у Парижі минулого листопада?

— Так.

— Можете пригадати дату його поїздки?

— Треба поглянути.

Вона підвелася, відімкнула шухляду, витягла невеличкий переплетений записник, прогортала кілька сторінок і зрештою оголосила:

— Лорд Еджвер виїхав у Париж третього листопада і повернувся сьомого. Він також їхав туди двадцять дев'ятого листопада і повернувся четвертого грудня. Ще щось?

— Так. Із якою метою він їхав туди?

— Спершу хотів оглянути деякі статуетки, які збирався купити. Їх пізніше мали виставити на аукціон. Удруге, наскільки мені відомо, він не мав конкретної мети.

— Чи мадемуазель Марш супроводжувала батька в цих поїздках?

— Вона ніколи не супроводжувала свого батька, мсьє Пуаро. Лорд Еджвер ніколи навіть не думав про таке.

Тоді вона була в Парижі, в пансіоні при жіночому монастирі, але не думаю, що батько відвідував її чи вивозив на прогулянку. Якщо це так — мене б це дуже здивувало.

— А самі ви їздили з ним?

— Ні.

Секретарка з цікавістю дивилася на чоловічка, а потім різко запитала:

— Чому ви ставите мені всі ці запитання, мсьє Пуаро? Яка їхня мета?

Той не відповів, але продовжив:

— Міс Марш дуже ніжно ставиться до свого двоюрідного брата, чи не так?

— Мсьє Пуаро, я справді не розумію, яке вам до цього діло.

— Ви знали, що вона днями відвідала мене?

— Ні, не знала, — здавалося, вона стривожилася. — Що вона говорила?

— Вона сказала, — хоча і не напругу, — що дуже ніжно ставиться до свого двоюрідного брата.

— Тоді чому ви питали мене?

— Тому що хотів дізнатися вашу думку.

Цього разу міс Керрол вирішила відповісти:

— Вона аж занадто прив'язана до нього. І завжди була.

— Здається, теперішній лорд Еджвер вам не до вподоби.

— Я такого не казала. Я просто не хочу мати з ним справ, от і все. Він несерйозний. Хоча в ньому є щось приємне, не заперечуватиму. Він може заговорити вас.

Однак я хотіла б побачити, як Джеральдін зацікавиться кимось із сильнішим характером.

— Кимось, як герцог Мертонський?

— Я не знаю герцога. Хай там як, він, здається, серйозно ставиться до обов'язків свого соціального статусу. Але він упадає за тією жінкою... тією безцінною Джейн Вілкінсон.

— Його мати...

— О, наважуся стверджувати, що його мати хотіла б, щоб він побрався з Джеральдін. Але що можуть удіяти матері? Сини ніколи не хочуть одружуватися з дівчатами, які до вподоби матерям.

— Як гадаєте, а кузен міс Марш відповідає на її почуття?

— Це не має значення в його теперішній ситуації.

— То ви переконані, що його засудять?

— Ні, звичайно. Я не думаю, що це зробив він.

— Та все ж таки його можуть засудити?

Міс Керрол не відповіла.

— Я більше вас не затримуватиму. — Пуаро підвівся. — До речі, ви знали Карлотту Адамс?

— Бачила її виступ. Дуже талановито.

— Так, вона була талановита. — Він ніби занурився в свої думки. — Ой! Я виклав свої рукавички.

Він потягнувся, щоб узяти їх зі столу, куди поклав раніше, та манжета зачепила ланцюжок пенсне міс Керрол і різко смикнула його. Мій друг підняв пенсне і рукавички, збентежено перепрошуючи.

— Ще раз перепрошую, що потурбував вас, — закінчував розмову він. — Я просто подумав, що, можливо, існує якась підказка щодо суперечки лорда Еджвера з однією людиною торік. Тому і розпитував про Париж. Марна надія, боюся, але мадемуазель здавалася настільки впевненою, що її кузен не вчиняв того злочину. Надзвичайно впевненою. Що ж, добраніч, мадемуазель, і безмежно перепрошую, що потурбував вас.

Ми вже були біля виходу, коли нас знову окликнув голос міс Керрол:

— Мсьє Пуаро, це не мої окуляри. Я нічого крізь них не бачу.

— *Comment?* — Пуаро вражено витріщився на неї. Раптом його обличчя розтяглося в усмішці. — Який же я дурень! Мої власні окуляри випали, коли я нахилився, щоб підняти рукавички та ваші окуляри. Я сплутав їх. Бачте, вони такі схожі.

Обмінявшись окулярами та усмішками з міс Керрол, ми з Пуаро пішли.

— Пуаро, — сказав я, коли ми опинилися на вулиці, — ви ж не носите окулярів.

Він привітно всміхнувся мені.

— Як проникливо! Як швидко ви це зрозуміли.

— То було пенсне з сумочки Карлотти Адамс?

— Саме так.

— Чому ви подумали, що воно може належати міс Керрол?

Мій друг знизав плечима.

— Вона — єдина людина, пов'язана зі справою, яка носить окуляри.

— Але вони не її, — задумливо сказав я.

— Це її слова.

— Ви старий підозріливий чортяка!

— Зовсім ні, не зовсім. Можливо, вона сказала правду. Я навіть упевнений, що вона сказала правду. Інакше, сумніваюся, що вона помітила б заміну. Я зробив це дуже вправно, друже.

Ми йшли вулицею, куди очі ведуть. Я запропонував узяти таксі, але Пуаро похитав головою.

— Мені потрібно подумати, друже. Прогулянка піде мені на користь.

Я нічого на це не відповів. Вечір був спекотний, і я не квапився повертатися додому.

— То ваші запитання про Париж були просто криттям? — поцікавився я.

— Не зовсім.

— Ми й досі не розгадали таємницю ініціала «Д.», — задумливо промовив я. — Дивно, що ніхто із пов'язаних зі справою людей не має ініціала «Д.», окрім... — так, це дивно, — окрім Дональда Росса! А він мертвий.

— Так, — понуро погодився детектив. — Він мертвий.

Я пригадав той вечір, коли ми втрьох прогулювалися ввечері. Я згадав ще дещо і різко вдихнув.

— Заради бога, Пуаро. — сказав я. — Пригадуєте?

— Пригадую що, мій друже?

— Коли Росс згадав, що за столом було тринадцятеро людей. *І що він першим підвівся.*

Пуаро не відповів. Я почувався трохи ніяково, як завжди буває, коли підтверджується якийсь забобон.

— Дивно, — тихо сказав я. — Ви маєте визнати, що це дивно.

— Га?

— Я сказав, що це дивно — щодо Росса і числа тринадцять. Пуаро, як ви гадаєте?

На моє велике здивування, і, маю визнати, невдоволення, чоловічок раптом затрясся зі сміху. Він аж заливався сміхом. Щось, очевидно, надзвичайно розвеселило його.

— Якого чорта ви так смієтеся? — різко запитав я.

— О, о! — мій друг аж задихався. — Нічого. Просто пригадав загадку, яку нещодавно почув. Я розкажу вам. Що має дві лапи, пір'я і гавкає, мов собака?

— Курка, звичайно, — знуджено сказав я. — Я ще в дитинстві таке чув.

— Ви занадто добре освічені, Гастінгсе. Ви мали б відповісти мені: «Я не знаю». Тоді я сказав би: «Курка», а ви сказали б: «Але курка не гавкає, як собака», на що я відповів би: «О, я додав це, щоб ускладнити загадку». Чи можна припустити, Гастінгсе, що літеру «Д» теж можна пояснити схожим чином?

— Яке безглуздя!

— Так, для більшості людей це так. А для декого — ні. Якби можна було запитати когось...

Ми саме проходили повз кінотеатр. Люди саме виходили звідти, обговорюючи власні проблеми, слуг, друзів протилежної статі, і лише дехто згадував фільм, який вони щойно переглядали.

З групою людей ми перейшли Юстон-роуд.

— Мені так сподобалось, — зітхнула якась дівчина. — Гадаю, Браян Мартін зіграв чудово. Я не пропустила жодного його фільму. Як він скакав тими скелями, щоб вчасно привезти документи!

Її супутник був не настільки захоплений.

— Ідіотська історія. Якби ж їм лишень стало клепки одразу розпитати Елліс. Чому ж ніхто не додумався до цього...

Решту я не розчув. Дійшовши до тротуару, я обернувся і побачив Пуаро, що стояв просто посеред вулиці, а з різних сторін на нього рухалися два автобуси. Інстинктивно я затулив очі руками. Почувся писк гальм та кілька непристойних водійських висловів. Не втрачаючи ні на мить гідності, мій друг дійшов до узбіччя. Він нагадував сновиду.

— Пуаро, — запитав я, — ви збожеволіли?

— Ні, *mon ami*. Просто... до мене дійшло. Саме в той момент.

— У біса неслухний момент, — зазначив я. — І він міг би стати вашою останньою миттю життя.

— Не має значення. Ой, *mon ami*, я був сліпий, глухий і дурний! Тепер я знаю відповіді на всі запитання —

на всі п'ять! Так, мені все зрозуміло... Як просто, Боже, як по-дитячому просто...

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМИЙ

Пуаро ставить кілька запитань

Прогулянка додому в нас вийшла цікава.

Пуаро, очевидно, слідкував за потоком власних думок. Час від часу він бурмотів собі під ніс якесь слівце. Я розчув кілька з них. Одного разу він сказав «свічки», а потім щось на кшталт «*douzaine*»¹. Мабуть, якби я був справді тямущий, то зрозумів би хід його думок. Це було просто прослідкувати, але на той час це нагадувало мені лише тарабарщину.

Ми не встигли переступити поріг, а детектив уже побіг до телефону. Він зателефонував у «Савой» і попросив зв'язатися з леді Еджвер.

— Навіть не сподівайтесь, друже, — з деяким задоволенням сказав я.

Мій друг, як я часто казав йому, один із найбільш непоінформованих людей у світі.

— Хіба ви не знаєте? — продовжував я. — Вона грає у новій виставі. У цю мить вона у театрі. Зараз лише о пів на одинадцять.

¹ Дюжина (фр.).

Пуаро не звернув на мене уваги. Він розмовляв із працівником готелю. Той, очевидно, сказав йому точнісінько те саме, що і я.

— О, справді? Тоді з'єднайте мене з покоївкою леді Еджвер.

Через кілька хвилин їх з'єднали.

— Це покоївка леді Еджвер? Це мсьє Пуаро. Мсьє Еркюль Пуаро. Пам'ятаєте мене, чи не так?

— ...

— *Très bien*. Розумієте, сталося дещо важливе. Ви можете негайно приїхати до мене?

— ...

— Так, це дуже важливо. Зараз я скажу вам адресу. Слухайте уважно.

Він повторив її двічі, потім поклав слухавку із задумливим виразом обличчя.

— І який план? — допитувався я. — Ви справді маєте якусь інформацію?

— Ні, Гастінгсе, це покоївка дасть нам її.

— Але що саме?

— Інформацію про одну людину.

— Про Джейн Вілкінсон?

— О. Про неї я маю всю необхідну інформацію. Я знаю її, як свої п'ять пальців, як ви кажете.

— То про кого ж?

Детектив обдарував мене однією з тих посмішок, які надзвичайно дратували мене, і сказав мені чекати і я сам усе побачу.

А тоді він поспішно взявся за прибирання кімнати.

Покоївка прибула за десять хвилин. Вона здавалася трохи нервовою і стурбованою. Невеличка охайна по-стать у чорному, вона невпевнено роззиралася.

Пуаро поспішив уперед.

— А! Ви вже тут. Надзвичайно люб'язно. Сідайте, будь ласка, мадемуазель... Елліс, здається?

— Так, сер. Елліс.

Вона сіла в крісло, яке мій друг підсунув їй.

Жінка сиділа, склавши руки на колінах і дивлячись то на одного з нас, то на іншого. Її невеличке бліде обличчя було досить незворушним, а тонкі губи — затиснуті.

— По-перше, міс Елліс, скільки ви працюєте у леді Еджвер?

— Три роки, сер.

— Так я і думав. Ви добре знаєте її справи.

Елліс не відповіла. На обличчі з'явився вираз невдоволення.

— Я маю на увазі, що ви, мабуть, чудово уявляєте, хто може бути її ворогом.

Покоївка ще сильніше стиснула губи.

— Багато жінок намагалися заподіяти їй якусь шкоду, сер. Так, усі вони проти неї. Гидкі ревнощі.

— То жінки її не люблять?

— Так, сер. Вона занадто вродлива. Ба більше, вона завжди домагається свого. У театральному середовищі надмір огидних ревнощів.

— А що з чоловіками?

На сухому обличчі Елліс з'явилася кисла посмішка.

— Вона може робити з джентльменами все, що за-
вгодно, сер, і це правда.

— Я згоден із вами, — сказав Пуаро, усміхаючись. —
А втім, припустивши це, я можу уявити деякі обстави-
ни, що виникають... — Він обірвав фразу.

А тоді заговорив зовсім іншим тоном.

— Ви знаєте містера Браяна Мартіна, актора?

— О так, сер.

— Дуже добре?

— Дуже добре, справді.

— Думаю, я не помилюся в своїх припущеннях, ска-
завши, що менше ніж рік тому містер Браян Мартін був
дуже закоханий у вашу господиню.

— По вуха, сер. І по-моєму, він і досі в неї закоханий.

— Він тоді сподівався, що вона вийде за нього заміж,
еге ж?

— Так, сер.

— Джейн серйозно збиралася заміж за нього?

— Вона думала про це, сер. Якби вона могла розлу-
читися з його світлістю, думаю, вони побралися б.

— А тоді, я припускаю, на сцені з'явився герцог Мер-
тонський.

— Так, сер. Він подорожував Штатами. Кохання
з першого погляду.

— Тож прощайте шанси Браяна Мартіна?

Елліс кивнула.

— Містер Мартін, звісно, заробив величезну кількість грошей, — пояснювала вона, — але герцог Мертонський займає високе становище. А її світлість вельми в цьому зацікавлена. Одружившись із герцогом, вона стане однією з перших леді країни, сер.

Голос покоївки пролунав із пихатим самовдоволенням.

— Отже, містера Браяна Мартіна, — як там кажуть, — було відкинуто? Він погано сприйняв це?

— Він зробив дещо жахливе, сер.

— О!

— Якось він погрожував її світлості револьвером. А які сцени він постійно влаштовував. Це лякало мене, справді. Він багато пив. Просто дах їхав.

— Та зрештою він заспокоївся.

— Скидається на те, сер. Та він і далі крутився неподалік. Мені не подобався його погляд, і я попередила її світлість, а вона просто розсміялася. Вона з тих, хто насолоджується владою, якщо розумієте, про що я.

— Так, — задумливо сказав Пуаро, — здається, розумію.

— Останнім часом ми не так часто його бачимо, сер. Гадаю, це добре. Він починає опановувати себе, сподіваюся.

— Можливо.

Щось у відповіді бельгійця вразило жінку, і вона запитала:

— Гадаєте, вона в небезпеці, сер?

— Так, — похмуро мовив він. — Леді загрожує серйозна небезпека. Та вона сама спровокувала її.

Рука Пуаро безцільно постукувала по камінній полиці, випадково зачепила вазу з трояндами, і та перекинулася. Вода облила обличчя та голову Елліс. Мій друг рідко бував незграбним, тому я дійшов висновку, що він перебуває у стані душевного сум'яття. Він дуже засмутився, кинувся по рушник, потім обережно допоміг покоївці висушити обличчя та шию і без кінця вибачався.

Нарешті банкнота перейшла з рук у руки, Пуаро провів жінку до порога і подякував за те, що вона люб'язно погодилася прийти.

— Ще рано, — сказав він, глипнувши на годинник. — Ви повернетесь додому раніше, ніж господиня.

— О, усе гаразд, сер. Думаю, вона ще піде повечеряти, та й у будь-якому разі я не маю чекати на неї в номері, якщо вона заздалегідь не попередила.

Раптом у детектива зірвалося:

— Вибачте, мадемуазель, але ви кульгаєте!

— Нічого серйозного, сер. Просто мої ноги трохи болять.

— Мозолі? — довірливо пробурмотів чоловічок, як один страждалець іншому.

То таки були мозолі. Пуаро детально розповів про якийсь засіб, який, за його словами, творить дива.

Нарешті Елліс пішла.

Мене переповнювала цікавість.

— Ну, Пуаро? — запитав я. — І що?

Він сміявся з мого нетерпіння.

— На сьогодні досить, мій друже. Завтра вранці зателефонуємо Джеппові. Запросимо його прийти. Також подзвонимо Браянові Мартіну. Здається, він зможе розповісти нам багато цікавого. Також я хочу сплатити йому те, що заборгував.

— Справді?

Я скося подивився на бельгійця. Він дивно всміхався до себе.

— Хай там як, — сказав я, — ви не можете запідозрити його в убивстві лорда Еджвера. Особливо після того, що ми почули сьогодні ввечері. Це означало б, що він аж настільки грав у гру Джейн. Убити одного чоловіка, щоб леді могла вийти заміж за іншого — це занадто безкорисно для будь-якого закоханого.

— Яке проникливе судження!

— Не будьте саркастичні, — трохи роздратовано кинув я. — І чим це ви граєтеся весь цей час.

Пуаро підняв предмет.

— Пенсне Елліс, мій друже. Вона залишила його тут.

— Дурниці! Коли вона йшла, пенсне було в неї на носі.

Він ледь похитав головою.

— Помиляєтеся. Цілковито помиляєтеся! На носі у неї, мій любий Гастінгсе, було пенсне, яке ми знайшли в сумці Карлотти Адамс.

Я глибоко вдихнув.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТИЙ

Говорить Пуаро

Наступного ранку дзвонити інспекторові Джеппу випало мені.

Його голос був доволі понурий.

— О, це ви, капітане Гастінгс? Що новенького?

Я передав йому повідомлення Пуаро.

— Зайти об одинадцятій? Гадаю, зможу. Він довідався щось, що допоможе нам у справі вбивства молодого Росса? Зізнаюся, нам потрібно хоч щось. У нас немає жодної зачіпки. Найзагадковіша справа.

— Думаю, він має дещо для вас, — відповів я нерозбірливо. — Здається, він задоволений собою, як ніколи.

— Не те, що я, скажу вам, капітане Гастінгс. Я приїду.

Наступним моїм завданням було зателефонувати Браянові Мартіну. Я переказав йому те, що мав сказати: Пуаро виявив дещо цікаве, що, на його думку, містер Мартін захоче почути. На запитання, що це таке, я відповів, що уявлення не маю. Детектив не посвятив мене в подробиці. Настала пауза.

— Гаразд, — нарешті промовив Браян. — Я приїду. Він поклав слухавку.

Одразу після цього, на моє здивування, Пуаро зателефонував Дженні Драйвер і також попросив її зайти.

Мій друг був тихий і доволі серйозний. Я не розпитував його ні про що.

Браян Мартін з'явився першим. Він чудово почувався і був у доброму гуморі, хоча — а може, мені здалося — трохи хвилювався. Майже одразу по тому приїхала Дженні Драйвер. Здається, вона здивувалася, побачивши тут Браяна, і той поділяв її здивування.

Пуаро приніс два крісла і запропонував їм сісти. Тоді зиркнув на годинник і сказав:

— Інспектор Джепп буде тут з хвилини на хвилину.

— Інспектор Джепп? — схоже, Браян стрепенувся.

— Так. Я запросив його неофіційно, як друга.

— Розумію.

Він знову занурився в мовчання. Дженні зиркнула на нього і знову відвернулася. Цього ранку вона здавалася чимось занепокоєною.

Через мить Джепп увійшов у кімнату.

Здавалося, його трохи здивувала присутність Браяна Мартіна та Дженні Драйвер, але він не дав цього взнаки. Інспектор привітав детектива своєю типовою дотепністю.

— Що ж, мсьє Пуаро, і задля чого це все? Мабуть, маєте якусь цікаву теорію, так?

Чоловічок широко всміхнувся йому.

— Ні, ні, нічого цікавого. Просто невеличка історія — така проста, що мені соромно, бо раніше я не помічав її. Якщо дозволите, я почну з самого початку.

Джепп зітхнув і подивився на годинник.

— Якщо це не довше ніж година, — сказав він.

— Розслабтеся, — заспокоїв його Пуаро. — Це не займе стільки часу. Ви ж хочете дізнатися, хіба ні, хто вбив лорда Еджвера, хто вбив міс Адамс і хто вбив Дональда Росса?

— Мене цікавить лише останнє, — обережно мовив Джепп.

— Послухайте мене, і ви знатимете все. Бачите, я буду скромним. — Щось не схоже, недовірливо подумав я. — Я пройду весь шлях крок за кроком і покажу вам, як мене ввели в оману, як я виставився повним ідіотом, як потрібна була розмова мого друга Гастінгса і як випадкова заувага зовсім чужої людини направила мене на правильний шлях.

Він зробив паузу, прочистив горло і заговорив своїм, як я називав, «лекторським» голосом.

— Почну з вечері в «Савої». Леді Еджвер підійшла до мене і попросила про приватну бесіду. Вона хотіла позбутися чоловіка. Наприкінці нашої розмови вона, трохи нерозумно, як я тоді подумав, згадала, що могла б узяти таксі, приїхати до нього додому і вбити його власноруч. Ці слова почув містер Браян Мартін, який саме заходив у номер.

Пуаро повернувся до Браяна.

— Що? Так було, еге ж?

— Ми всі це чули, — відповів актор. — Відберни, Марш, Карлотта — всі.

— О, погоджуюся. Повністю погоджуюся. Повністю. *Eh bien*, я не міг забути ці слова леді Еджвер. Містер

Браян Мартін прийшов сюди наступного ранку, щоб нагадати мені їх.

— Зовсім ні! — роздратовано крикнув молодик. — Я прийшов...

Пуаро стримав його жестом.

— Ви прийшли до мене під приводом того, щоб розказати малоймовірну історію про те, що за вами слідкують. Байку, в яку не повірять навіть дитина. Мабуть, ви взяли ідею з якогось фільму. Дівчина, згоду якої ви мали отримати, чоловік, якого ви впізнавали за золотим зубом. *Mon ami*, ніхто вже не має золотих зубів. Їх уже не роблять останнім часом, тим паче в Америці. Кожен стоматолог вам скаже. Загалом, ваша історія була абсурдною. Золотий зуб — це безнадійно застаріла частина стоматології. Уся та історія — повний абсурд! Але розказавши ту неправдоподібну байку, ви перейшли до справжньої мети свого візиту — налаштувати мене проти леді Еджвер. Точніше, ви готували ґрунт для тієї миті, коли вона вб'є свого чоловіка.

— Я не розумію, про що ви говорите, — пробурмотів Браян Мартін. Він був блідий, як смерть.

— Ви висміюєте думку про те, що лорд погодиться на розлучення! Ви думаєте, що я зустрінусь із ним наступного дня, але зустріч перенесено. Мені довелося піти до нього того самого ранку, і він *погодився* розлучитися. Отож у леді Еджвер більше немає мотиву для вбивства чоловіка. Ба більше, лорд повідомив мені, що написав дружині про це.

Однак леді Еджвер заявляє, що не отримувала того листа. Тоді впливає, що хтось бреше: або вона, або її чоловік — або хтось приховав листа, але хто?

Я замислився, чому Браян Мартін бере на себе клопіт приходити і розповідати мені всю цю брехню? Яка внутрішня сила керує ним? І я дійшов висновку, мсьє, що ви шалено закохані в ту леді. Лорд Еджвер повідомив мені, що його дружина хотіла одружитися з актором. Припустимо, так і було, але леді передумала. До того часу, коли приходить лист лорда, у якому той погоджується на розлучення, вона прагне одружитися з кимось іншим, не з вами! А це причина, щоб ви приховали листа.

— Я ніколи...

— За мить я дам вам можливість пояснити. А тепер послушайте мене.

У якому психічному стані ви були — розбещений кумир, який не знає відмов? На мою думку, сліпа лють, бажання помститися леді Еджвер, завдати їй якомога більше зла. А що може бути гірше, ніж коли її звинуватять у вбивстві, а може, й повісять.

— Боже мій! — вигукнув Джепп.

Пуаро обернувся до нього.

— Так, ця ідейка почала формуватися в моїй свідомості. Було дещо, що підтримувало її. У Карлотти Адамс було двоє друзів-чоловіків: капітан Марш та Браян Мартін. Отож здавалося можливим, що Браян Мартін, заможний чоловік, міг запропонувати їй той розіграш

та десять тисяч доларів винагороди. Навряд чи міс Адамс повірила б, що Рональд Марш заплатить їй десять тисяч доларів. Вона знала, що йому буде надзвичайно важко зробити це. Отже, Браян Мартін був прийнятнішим рішенням.

— Але я не... Кажу вам... — слова хрипко злетіли з уст актора.

— І коли з Вашингтона переслали текст листа міс Адамс до її сестри... *Oh! la, la!*¹ Я дуже засмутився. Виявилось, що мої міркування були цілком неправильними. Однак пізніше я зробив відкриття. Отримавши оригінал листа, я побачив, що там відсутня сторінка. *Тож той, про кого там ішлося і хто запропонував розіграш, міг бути і не капітаном Маршем.*

Був іще один доказ. Під час арешту капітан Марш упевнено стверджував, що бачив, як Браян Мартін заходив у будинок. Оскільки то слова обвинуваченого, на них не звернули уваги. До того ж у мсьє Мартіна є алібі. Звичайно! Це можна було очікувати. Якщо він скоїв убивство, то мусив мати алібі.

Але алібі підтверджує лише одна людина — міс Драйвер.

— Ну то й що? — різко запитала дівчина.

— Нічого, мадемуазель, нічого, — сказав Пуаро з усмішкою. — Ба більше, того ж дня я побачив, як ви обідали з мсьє Мартіном, і невдовзі доклали зусиль, щоб

¹ Що ж! (*фр.*)

підійти і спробувати переконати мене, що вашу подругу міс Адамс більше цікавив Рональд Марш, а не Браян Мартін, як вважав я.

— Це взагалі не так, — уперто наполягав кіноактор.

— Ви, можливо, й не знали про це, мсьє, — тихо вів далі детектив, — але я гадаю, це правда. Це чудово пояснює неприязнь міс Адамс до леді Еджвер. Та неприязнь була через вас. Ви розповіли їй, як вам відмовили, еге ж?

— Ну, так... я мусив комусь сказати, а вона...

— ...така співчутлива. Так, вона дуже співчувала вам, я й сам помітив. *Eh bien*, що стається далі? Рональда Марша заарештовують. Ваш настрій одразу ж піднісся. Уся стривоженість зникає. Хоча ваш план і зазнав невдачі, оскільки в останню хвилину леді Еджвер передумує і йде на вечірку, але інший став цапом-відбувайлом, знявши із вас усі клопоти. А потім, під час званого обіду, ви почули, як Дональд Росс, той милий, але трохи нерозумний юнак, каже Гастінгсові дещо, і ви розумієте, що зовсім не в безпеці.

— Це неправда, — вигукнув актор. Піт котився його обличчям. В очах палахкотів страх. — Кажу ж вам, я нічого не чув, нічого... Я нічого не зробив.

Тієї миті, здається, сталася найбільша несподіванка того ранку.

— Це правда, — тихо підтвердив Пуаро. — Сподіваюся, тепер ви достатньо покарані за те, що приїхали до мене, Еркюля Пуаро, з отою вигаданою історією...

Ми всі ахнули. А він задумливо продовжував:

— Бачте, я показую вам усі свої помилки. Я поставив собі п'ять запитань. Гастінгс знає про них. Відповіді на три з них я знайшов. Хто приховав листа? Звісно, відповідь «Браян Мартін» чудово пасувала. Інше запитання: що ж змусило лорда так раптово змінити свою думку і погодитися на розлучення? Була у мене одна ідея. Або він хотів знову одружитися — але я не знайшов жодних доказів, що вказували б на це — або йдеться про якийсь шантаж. Лорд Еджвер був чоловіком із особливими смаками. Можливо, пролилися деякі факти про нього, і хоча вони не давали його дружині право на розлучення в Англії, вона могла скористатися ними, як важелем, погрожуючи публічним скандалом. Гадаю, саме це й сталося. Лорд Еджвер не хотів, щоб із його іменем пов'язували скандал. Він уступив, але його лють через це проявилася на обличчі в ту мить, коли він думав, що за ним не спостерігають. Це також пояснює підозріливу швидкість, з якою лорд сказав: «Це не стосується її листа», перш ніж я встиг припустити, що це могло б бути причиною.

Залишилося два запитання. Запитання про дивне пенсне у сумочці міс Адамс, яке їй не належало. І останнє: чому телефонували леді Еджвер, коли та вечеряла в Чизіку. Я ніяк не міг пов'язати мсьє Браяна Мартіна з жодним із цих запитань.

Отож я був змушений дійти висновку: або я помилявся щодо містера Мартіна, або помилявся щодо запитань. У відчаї я знову перечитав листа міс Адамс дуже уважно. І дещо знайшов! Дещо знайшов!

Самі погляньте. От. Сторінка обірвана. Нерівно, так часто буває. А тепер припустімо, що сполучник «а» у фразі «а тоді каже...» — насправді не сполучник, а частина слова, яке вказує на стать співрозмовника міс Адамс...

О! Ви вже бачите! Це слово «та». Карлотті Адамс запропонувала розіграш жінка! Я склав список жінок, пов'язаних зі справою. Окрім Джейн Вілкінсон, їх іще четверо: Джеральдін Марш, міс Керрол, міс Драйвер та герцогиня Мертонська.

З цих чотирьох мене найбільше зацікавила міс Керрол. Вона носила окуляри, була в будинку у вечір убивства, надала неточні свідчення через своє бажання звинуватити леді Еджвер, і до того ж вона — жінка надзвичайно ділова та зі сталевими нервами, що дозволило б їй скоїти такий злочин. Мотив був не дуже зрозумілий, та зрештою, вона працювала у лорда Еджвера кілька років, тому міг існувати невідомий нам мотив.

Також я не хотів повністю списувати зі справи Джеральдін Марш. Вона ненавиділа свого батька, сама мені про це розповіла. Вона невротична та надто напружена. Припустімо, що того вечора, повернувшись додому, Джеральдін навмисне заколола батька, а потім холоднокровно піднялася сходами по перли. Уявіть жах дівчини, коли вона побачила, що кузен, якого вона віддано любила, не залишився в таксі, а увійшов у будинок!

Цим можна було чудово пояснити її нервову поведінку. Але аналогічно цим можна було пояснити і її невинність та страх, що саме двоюрідний брат скоїв цей

злочин. Проте було ще дещо. Золота скринька, яку знайшли у сумочці міс Адамс, мала на собі ініціал «Д.». Я чув, як Рональд Марш звертався до кухарки — Діна. Також у листопаді вона була в пансіоні у Парижі й могла зустріти в місті Карлотту Адамс.

Можливо, вам здається дивним, що я додав до списку герцогиню Мертонську. Але коли вона навідала мене, я побачив у ній фанатичну людину. Вся її любов була віддана синові, і вона могла розробити план знищення жінки, яка збиралася зруйнувати життя її сина.

І нарешті міс Дженні Драйвер...

Пуаро замовк і подивився на неї. Дженні глянула на нього, схиливши голову вбік.

— І що у вас на мене? — запитала вона.

— Не так багато, мадемуазель, за винятком того, що ви подруга Браяна Мартіна і ваше прізвище починається з «Д».

— Не багато.

— Є ще щось. У вас є голова на плечах і сила духу, необхідні для скоєння такого злочину. Сумніваюся, чи інші можуть цим похизуватися.

Дівчина запалила цигарку.

— Продовжуйте, — весело сказала вона.

— Чи було алібі містера Мартіна справжнє, чи ні? Ось що я мав з'ясувати. Якщо так, що за чоловік входив у будинок за словами Рональда Марша? І раптом я дещо пригадав. Красень-дворецький дуже нагадував мсьє Мартіна. То його бачив капітан Марш. У мене одразу ж

виникла версія. Згідно з нею, дворецький виявив, що його господаря вбили. Біля покійного лежав конверт із французькими банкнотами, вартістю сто фунтів. Дворецький узяв банкноти, вислизнув із будинку, залишив їх у безпечному місці, у якогось дружка-шахрая, і повернувся, відімкнувши двері за допомогою ключа лорда Еджвера. Він дочекався, щоб злочин виявила покоївка наступного ранку. Чоловік почувався у безпеці, оскільки був твердо переконаний, що леді Еджвер скоїла вбивство, а банкноти були забрані з будинку й переведені у фунти ще до того, як їхню втрату помітили. Та коли виявилось, що леді має алібі, а Скотленд-Ярд почав цікавитися його минулим, дворецький налякався і дав ногам волю.

Джепп згідливо кивнув.

— Залишилося з'ясувати питання про пенсне. Якщо воно належало міс Керрол, справа була зрозумілою. Жінка могла приховати листа, і коли узгоджувала деталі з Карлоттою Адамс чи коли зустріла її у вечір убивства, пенсне через неухважність могло опинитися в Карлоттиній сумочці.

Але виявилось, що пенсне не належало міс Керрол. Я йшов додому з Гастінгсом, трохи пригнічений, і намагався впорядкувати свої думки. А тоді сталося диво!

Спершу Гастінгс заговорив про певний порядок речей. Він згадав, що Дональд Росс був одним із тринадцяти за столом у сера Монтег'ю Корнера і йому довелося вставати з-за столу першому. Я тоді саме замислився

про дещо інше і не надав цьому зауваженню достатньо уваги. У мене просто промайнула думка, що, правду кажучи, це було не так. Він міг підвестися першим наприкінці ввечері, але, власне, леді Еджвер встала першою, оскільки її покликали до телефону. Думаючи про неї, я пригадав одну загадку, загадку, що, на мою думку, підходила до її дещо дитячого способу мислення. Я розповів про це Гастінгсові, але його, як королеву Вікторію, цим не здивуєш. Потім я гадав, кого б розпитати детальніше про почуття мсьє Мартіна до Джейн Вілкінсон. Сама вона не розказала б мені, я це знав. А тоді, коли ми переходили дорогу, випадковий перехожий сказав просту фразу.

Він сказав своїй подрузі, що «хтось мав би запитати Елліс». У той момент мене осяяло, як усе було!

Пуаро обвів усіх поглядом.

— Так, так, пенсне, телефонний дзвінок, низенька жінка, яка замовила скриньку в Парижі. *Елліс*, звичайно, покоївка Джейн Вілкінсон. Я простежив за всім крок за кроком — свічки, місіс ван Дюсен, усе. Я *знав*!

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТИЙ

Оповідь

Детектив обвів усіх поглядом.

— Тепер, друзі, — спокійно сказав він, — ви почуєте правду про те, що сталося того вечора. Карлотта

Адамс залишає свою квартиру о сьомій годині. Вона бере таксі і їде на Пікаділлі, у готель «Пелас».

— Куди? — вигукнув я.

— У готель «Пелас». Того ж дня раніше вона замовила номер під іменем місіс ван Дюсен. На ній пара товстих окулярів, які, як усі ми знаємо, сильно змінюють зовнішність. Як я вже казав, вона замовляє номер, кажучи, що їде нічним потягом до Ліверпуля, а її багаж уже відправлено. О пів на дев'яту прибуває леді Еджвер і запитує про неї. Жінку проводять у номер. Там вони міняються одягом. У світлій перуці, білому платті з тафти та горностаєвій накидці Карлотта Адамс, а не Джейн Вілкінсон, виходить з готелю і їде у Чизік. Так, це цілком можливо. Я був у тому будинку ввечері. Стіл для вечері освічується лише свічками, лампи тьмяні, ніхто з присутніх не знав Джейн Вілкінсон дуже добре. Золотисте волосся, добре відомий хрипкий голос та манери поведінки зробили своє. Це було досить легко. А якби все не вдалося, якби хтось помітив підміну, про це теж було домовлено. Леді Еджвер у темній перуці й Карлоттиному вбранні та в пенсне оплачує рахунок, сідає з валізою в таксі та їде на вокзал Юстон. Вона знімає у туалеті темну перуку і здає портфель у камеру схову. Перед тим, як вирушити на Ріджент-гейт, вона телефонує у Чизік і просить покликати до телефону леді Еджвер. Про це вони теж домовилися раніше. Якщо все проходить добре і Карлотту не впізнали, вона має просто відповісти: «Так, це я». Навряд чи потрібно казати, що міс Адамс

не знала про справжню причину телефонного дзвінка. Почувши ці слова, леді Еджвер починає діяти. Вона їде на Ріджент-гейт, вимагає побачити лорда Еджвера, називає себе і прямує до бібліотеки. *Іскоює перше вбивство*. Звичайно, вона не знала, що міс Керрол бачила її згори. Вона припускала, що свідчитиме дворецький (пригадуєте, він ніколи не бачив її, до того ж її обличчя прикривав капелюшок), і проти його слова буде слово дванадцяти відомих і шанованих людей.

Леді Еджвер виходить з будинку, повертається на Юстон, знову одягає темну перуку і бере валізу. Тепер їй треба згаяти трохи часу, поки Карлотта Адамс повернеться з Чизіка. Вони домовилися на певну годину. Вона їде у «Корнер-гаус», іноді поглядає на годинник, оскільки час минає дуже повільно. Тоді вона готується до другого убивства. Кладе невеличку золоту скриньку, яку замовила у Парижі, в сумочку Карлотти Адамс, яку, звісно, тримає при собі. Можливо, саме тоді вона знаходить листа. Можливо, ще раніше. У будь-якому разі щойно леді Еджвер бачить адресу, вона відчуває небезпеку. Вона відкриває листа, її підозри підтверджуються. Можливо, її першим бажанням було знищити листа, але невдовзі вона розуміє, що є кращий шлях. Якщо вирвати одну сторінку листа, той стає звинуваченням для Рональда Марша, чоловіка, у якого був серйозний мотив скоїти цей злочин. Якби навіть у Рональда і було алібі, лист може бути звинуваченням чоловіка, якщо змінити слово «та». Так вона і робить, відриваючи першу літе-

ру в ньому. Тоді вкладає лист у конверт, а конверт знову ховає в сумочку.

Тоді, оскільки підходить час, вона йде в напрямку готелю «Савой». Побачивши, що її минає авто з (припустімо) «нею», вона пришвидшує крок, входить тоді ж, коли й Карлотта, і піднімається сходами. Вона непримітно одягнена у чорне. Навряд чи хтось помітить її. Вона піднімається у свою кімнату. Карлотта Адамс саме прийшла. Покоївку відправили спати, як це завжди бувало. Вони знову обмінюються одягом, і тоді, мені здається, леді Еджвер пропонує випити, щоб відсвяткувати. У напої є веронал. Леді вітає свою жертву, обіцяє, що наступного дня надішле їй чек. Карлотта Адамс повертається додому. Вона дуже сонна, намагається зателефонувати другові, мабуть, мсьє Мартіну чи капітанові Маршу, оскільки в обох номери телефонів у Вікторії, але облишає цю справу. Вона занадто втомлена. Веронал починає діяти. Вона лягає спати *і більше ніколи не прокидається*. Другий злочин також пройшов успішно.

А тепер третій злочин. Усе почалося на званому обіді. Сер Монтеґ'ю Корнер згадує про розмову з леді Еджвер у вечір убивства. Нічого незвичного. Але пізніше Немезида таки приходить до неї. Згадується троянський принц Паріс, і вона плутає його з єдиним Парижем, який знає, містом моди та мережива!

Але навпроти неї сидить юнак, який теж був присутній на тій вечері в Чизіку і який чув, як леді Еджвер

вільно обговорювала Гомера та грецьку цивілізацію. Карлотта Адамс була культурною і начитаною дівчиною. Він не може цього збагнути. Він вражений. І раптом його осяює. *Це не та сама жінка.* Він жахливо засмучений. Він невпевнений. Йому потрібна порада. Він згадує мене і говорить із Гастінгсом.

Але леді підслуховує його. Вона досить метка та хитра, щоб зрозуміти, що так чи так, вона себе видала. Вона чує, як Гастінгс говорить, що мене не буде аж до п'ятої. За двадцять хвилин п'ята вона приходиться до Росса додому. Той відчиняє двері, здивований побачити леді Еджвер, але йому й на гадку не спало остерігатися її. Міцний дужий юнак не боїтиметься жінки. Він заходить із нею в їдальню. Вона вигадує якусь історію. Можливо, падає на коліна й охоплює руками його шию. А тоді швидко і впевнено б'є, як раніше. Юнак, мабуть, і не пискнув. Він теж замовк навіки.

Настала тиша. Тоді хрипко заговорив Джепп.

— Ви маєте на увазі, що вона вбила всіх трьох?

Пуаро кивнув.

— Але чому, якщо він погодився розлучитися з нею?

— Тому що герцог Мертонський — наріжний камінь англо-католицизму, він не допустив би думки одружитися на жінці, чий чоловік іще живий. Він — молодик із фанатичними принципами. Вона могла вийти за нього заміж лише вдовою. Безперечно, вона спробувала запропонувати розлучення, але він не спокусився на це.

— Тоді чому відправляти вас до лорда Еджвера?

— *Ah! Parbleu!*¹ — Пуаро раптом з правильної, дуже англійської поведінки знову став собою. — Щоб напустити туману мені в очі. Щоб я став свідком того, що у неї не було жодного мотиву для вбивства! Так, вона насмілилася зробити мене, Еркюля Пуаро, своєю маріонеткою! *Ma foi*², їй це вдалося! О, цей дивний мозок, дитинний та хитрий водночас. А вона вміє грати! Як добре вона зіграла здивування, коли дізналася про лист, який їй написав чоловік і який вона так і не отримала. Чи відчувала вона навіть найменший докір сумління за ці злочини? Клянуся вам, що ні.

— А я ж казав вам, що то за жінка, — вигукнув Браян Мартін. — Казав. Я знав, що вона збиралася вбити його. Я відчував це. І боявся, що їй зійде це з рук. Вона кмітлива, в біса кмітлива, як на свій убогий розум. І я хотів, щоб вона страждала. Щоб вона страждала. І щоб її повісили.

Його обличчя почервоніло, а голос — захрип.

— Ну, ну... — заспокоювала його Дженні Драйвер.

Вона нагадувала няньку, що розмовляє з дитиною в парку.

— А що із золотою скринькою з ініціалом «Д.» та написом «Париж, листопад»? — спитав Джепп.

— Вона замовила її листом і відправила по неї Елліс, свою покоївку. Природно, що Елліс просто забрала

¹ От чорт! (*фр.*)

² Що ж (*фр.*).

пакунок, за який заплатила. Вона не знала, що всередині. Також, леді Еджвер позичила в Елліс пенсне, щоб краще вдалося перевтілення у місіс ван Дюсен. Вона забула про нього й залишила в сумочці Карлотти Адамс — її єдина помилка.

О, і враз до мене дійшло, до мене дійшло, коли я стояв посеред дороги. З боку водія автобуса було неввічливо сказати мені всі ті слова, та воно того варте. Елліс! Пенсне Елліс. Елліс забрала скриньку з Парижа. Елліс, то й відповідно Джейн Вілкінсон. Можливо, леді Еджвер позичила в своєї покоївки ще дещо, крім пенсне.

— Що?

— Ножик для мозолів...

Мороз пробіг у мене поза спиною.

На мить запала тиша.

Тоді Джепп запитав із дивною надією у голосі:

— Це *правда*, мсьє Пуаро?

— Правда, *мон амі*.

Далі заговорив Браян Мартін, слова пролунали дуже типово для нього.

— Слушайте, — невдоволено сказав він, — а що зі мною? Чому ви покликали мене сюди сьогодні? Чому налякали мене до смерті?

Детектив холодно глянув на нього.

— Щоб покарати вас, мсьє, за нахабство! Як ви сміли гратися з Еркюлем Пуаро?

Тоді Дженні Драйвер засміялася і ніяк не могла спитися.

— Так тобі й треба, Браяне, — нарешті сказала вона. Потім звернулася до Пуаро. — Я страшенно рада, що це не Ронні Марш. Він завжди мені подобався. І я рада, рада, рада, що смерть Карлотти не залишиться безкарною! Щодо Браяна, мсьє Пуаро, я хочу вам дещо повідомити. Я планую вийти за нього. І якщо він думає, що зможе одружуватися й розлучатися кожні два-три роки, як це роблять у Голлівуді, це буде найбільшою помилкою його життя. Він одружиться зі мною назавжди.

Пуаро дивився на неї, на її рішуче підборіддя і вогняно-руде волосся.

— Дуже можливо, мадемуазель, — промовив він, — що так і буде. Я вже говорив, що у вас вистачить духу на все. Навіть на шлюб із «кінозіркою».

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШИЙ

Останній лист

Через кілька днів мене раптово викликали до Аргентини. Тому я більше ніколи не бачив Джейн Вілкінсон, але читав у газетах про її судовий процес і вирок. Несподівано, принаймні то було несподівано для мене, вона цілковито зламалася, коли зіткнулася з правдою. Поки вона могла пишатися своїм розумом і грати свою роль, Джейн не припускалася помилок, але щойно самовпевненість покинула її, оскільки її викрили, вона стала

такою ж незугарною, як дитина, яку зловили на брехні. На перехресному допиті вона зовсім здалася.

Отож, як я говорив раніше, саме на тому званому обіді я востаннє бачив Джейн Вілкінсон. Та щоразу, коли згадую її, завжди бачу той самий образ — у номері готелю «Савой» леді Еджвер приміряє дорогий чорний одяг із серйозним зосередженим обличчям. Я переконаний, то була не гра. Це було абсолютно природно. Її план удався, і ні докори сумління, ні сумніви не хвилювали її. Також, я переконаний, вона ніколи не відчувала каяття за три вчинені вбивства.

Я додаю лист, який вона розпорядилася надіслати Пуаро після своєї смерті. Гадаю, він свідчить, якою безсовісною була ця вродлива жінка.

Шановний мсьє Пуаро,

Я довго про це думала і вирішила, що хотіла б написати про все для Вас. Я знаю, що іноді Ви публікуєте звіти своїх справ. Та не пригадую, щоб Ви колись опублікували документ, написаний самим злочинцем. Також я дуже хотіла б, щоб усі дізналися, як саме я зробила все це. Я й досі вважаю, що все було надзвичайно добре сплановано. І якби не Ви, усе було б добре. Я трохи сердита через це, але, гадаю, Ви не могли інакше. Я впевнена, якщо відправлю Вам цього листа, Ви оприлюдните його. Правда ж? Я хотіла б, щоб мене пам'ятали. І я таки вважаю себе унікальною людиною. Тут усі так вважають.

Усе почалося в Америці, коли я познайомилася з герцогом Мертонським. Я одразу ж зрозуміла, що він одружиться зі мною, лише якщо я стану вдовою. На жаль, у нього якісь дивні забобони щодо розлучення. Я намагалася переконати його, але це нічого не дало. І мені довелося бути дуже обережною, бо він дуже ексцентрична людина.

Невдовзі я усвідомила, що моєму чоловікові просто доведеться померти, але не знала, як це влаштувати. Уявіть собі, у Штатах із цим набагато простіше. Я думала і думала, але не розуміла, як усе організувати. А тоді, раптом, я побачила Карлотту Адамс із її пародією на мене, і одразу ж з'явилася версія. З допомогою дівчини я могла отримати алібі. Того ж вечора я побачила Вас, і раптом мені сяйнула ідея: було б добре відправити Вас до мого чоловіка, щоб попросити його про розлучення. Водночас я почну говорити про вбивство свого чоловіка, бо я завжди помічала: якщо говориш правду якось подурному, ніхто тобі не повірить. Я часто так робила, підписуючи контракти. Також добре здаватися дурнішим, ніж ти є насправді. Удруге зустрівшись із Карлоттою Адамс, я завела розмову про свою ідею. Я сказала, то було парі. Вона одразу ж погодилась. Вона мала вдавати мене на вечерці, і якщо це зійде їй із рук, вона отримає десять тисяч доларів. Вона дуже захоплено поставилася до цього, і кілька ідей були її: помінятися одягом і все таке. Бачите,

ми не могли зробити це у мене, через Елліс, і не могли зробити це у неї, через її покоївку. Карлотта, звісно, не розуміла, чому це неможливо. Було трохи незручно. Я просто сказала «ні». Вона подумала, що це якось по-дурному, але згодилася, і ми придумали план з готелем. Я взяла в Елліс пенсне.

Звісно, дуже швидко я зрозуміла, що Карлотту також треба буде усунути з дороги. Шкода, але, зрештою, її пародії насправді були дуже безпардонні. І якби «моя» не знадобилась мені, я б дуже розсердилася через неї. У мене було трохи вероналу, — хоча я рідко його вживаю, — тому з цим проблем не виникло. А тоді мені спала на думку чудова ідея. Бачте, було б значно краще, якби здавалося, що вона часто приймала веронал. Я замовила скриньку, дублікат такої ж, яку подарували мені, з її ініціалами на кришці та написом всередині. Я подумала, якщо додати дивний ініціал і написати «Париж, листопад» усередині, це все ускладнить. Я замовила скриньку з готелю «Ріц», де якось обідала. А тоді послала по неї Елліс. Звісно, вона не знала, що то було.

Того вечора все пройшло досить добре. Коли Елліс була в Парижі, я взяла у неї один із ножиків для мозолів, вони гарні та гострі. Вона навіть не помітила, бо потім я поклала його на місце. Якийсь лікар у Сан-Франциско показав мені, куди колоти. Він розповідав мені про спинномозкові та мозкові пункції і сказав, що потрібно бути надзвичайно

обережним, інакше можна проколоти велику цистерну чи довгастий мозок, де розміщені всі життєвоважливі нервові центри. Я змусила його показати мені те місце декілька разів. Подумала, можливо, знадобиться колись. Я сказала йому, що використаю цю ідею у фільмі.

Карлотта Адамс вчинила дуже нечесно, написавши сестрі. Вона пообіцяла мені, що нікому не розкаже. Але я розумно вчинила, зрозумівши, що краще вирвати лише одну сторінку і виправити «та» на «а». Я сама до цього додумалася. Мабуть, цим я пишаюся найбільше. Усі завжди кажуть, що мені не вистачає розуму, але треба бути дуже розумним, щоб вигадати таке.

Я продумала все дуже уважно і зробила точнісінько так, як планувала, коли прийшов той чоловік зі Скотленд-Ярду. Мені це навіть сподобалось. Я думала, що він, мабуть, заарештує мене, та я почувалася в безпеці, бо поліції доведеться повірити усім тим людям, які були на вечері, і я не розуміла, як можна було дізнатися про те, що ми з Карлоттою помінялися одягом.

Опісля того я почувалася такою щасливою та задоволеною. Фортуна була на моєму боці, і я відчувала, що все піде як слід. Стара герцогиня жахливо злилась на мене, але її син був милий. Він хотів одружитися зі мною якомога швидше і зовсім нічого не запідозрив.

Не знаю, чи була я ще колись така щаслива, як у ті кілька тижнів. Коли арештували небожа мого чоловіка, я почувалася в безпеці, як ніколи. І ще більше захищалася собою через те, що вирвала ту сторінку з листа Карлотти Адамс.

А от із Дональдом Россом просто не пощастило. Я й досі не зовсім впевнена, як він вичислив мене. Щось там пов'язане з тим, що Париж — це людина, а не місце. Я й досі не знаю, що то за Париж такий, і думаю, це досить дурне ім'я для чоловіка.

Цікаво, що коли удача відвертається від людини, так триває і далі. Я швидко мала вирішити проблему з Дональдом Россом, і це теж пройшло добре. А могло і не пройти, бо я не встигла добре все обдумати і зробити собі алібі. Я гадала, що нарешті буду в безпеці.

Звісно, Еліс сказала мені, що Ви послали по неї і розпитували її, але я вирішила, що це було пов'язано з Браяном Мартіном. Я й подумати не могла, до чого Ви хилите. Ви не розпитували її про пакунок з Парижа. Гадаю, Ви подумали, якщо вона перекаже мені, я зачую смалене. Тому для мене все було повною несподіванкою. Я не могла повірити. Просто неймовірно, як Ви дізналися про все, що я зробила.

Тоді я зрозуміла, що нічого не вдієш. Не можна боротися з удачею. Це ж була лиха удача, еге ж? Цікаво, Ви шкодуєте про те, що зробили? Зрештою, я просто хотіла бути щасливою по-своєму. І якби

не я, Ви так ніколи і не вплуталися б у цю справу. Я й подумати не могла, що Ви жахливо розумні. Ви не схожі на розумного.

Кумедно, та моя врода залишилася при мені. Попри всі ті жахливі судові процеси, попри ті страшні речі, які пан із боку обвинувачення говорив мені і як закидав мене запитаннями.

Я змарніла і схудла, але мені пасує. Усі кажуть, що я надзвичайно хоробра. Тепер шибениць не ставлять на очах у публіки, чи не так? А шкода.

Я впевнена, що такої вбивці, як я, ніколи не було.

Мабуть, буду прощатися. Яюсь дивно. Здається, я чогось не розумію. Завтра до мене прийде священик.

Я прощаю Вас (тому що мушу простити своїх ворогів, чи не так?).

Джейн Вілкінсон

P.S. Як гадаєте, мою фігуру поставлять у музей мадам Тюссо?

ЗМІСТ

<i>Розділ перший. Вечір у театрі</i>	7
<i>Розділ другий. Вечеря</i>	18
<i>Розділ третій. Чоловік із золотим зубом</i>	31
<i>Розділ четвертий. Зустріч</i>	42
<i>Розділ п'ятий. Убивство</i>	54
<i>Розділ шостий. Удова</i>	64
<i>Розділ сьомий. Секретарка</i>	75
<i>Розділ восьмий. Припущення</i>	87
<i>Розділ дев'ятий. Друга смерть</i>	93
<i>Розділ десятий. Дженні Драйвер</i>	102
<i>Розділ одинадцятий. Егоїстка</i>	113
<i>Розділ дванадцятий. Донька</i>	122
<i>Розділ тринадцятий. Небіж</i>	132
<i>Розділ чотирнадцятий. П'ять запитань</i>	142
<i>Розділ п'ятнадцятий. Сер Монтег'ю Корнер</i>	154
<i>Розділ шістнадцятий. Здебільшого обговорення</i>	162
<i>Розділ сімнадцятий. Дворецький</i>	168
<i>Розділ вісімнадцятий. Інший чоловік</i>	176
<i>Розділ дев'ятнадцятий. Велична леді</i>	189
<i>Розділ двадцятий. Таксист</i>	197
<i>Розділ двадцять перший. Рональдова розповідь</i>	204

<i>Розділ двадцять другий. Дивна поведінка Еркюля Пуаро ..</i>	212
<i>Розділ двадцять третій. Лист.</i>	223
<i>Розділ двадцять четвертий. Новини з Парижа</i>	236
<i>Розділ двадцять п'ятий. Званий обід.</i>	242
<i>Розділ двадцять шостий. Париж?</i>	250
<i>Розділ двадцять сьомий. Щодо пенсне</i>	259
<i>Розділ двадцять восьмий. Пуаро ставить кілька запитань..</i>	268
<i>Розділ двадцять дев'ятий. Говорить Пуаро</i>	275
<i>Розділ тридцятий. Оповідь</i>	286
<i>Розділ тридцять перший. Останній лист</i>	293